

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje:
za STO in Italijo pri uprav:
v Trstu ul. S. Frančiška 20
za cono B pri Centru tiska
v Kopru,
za Jugoslavijo pri ADIT-u v
Ljubljani, Tyrševa 34 ali na
čekovni račun pri Komunalni
banki, N. 6 - 1 - 90603 - 7
Cena listu: lir 20. — din 15.
— v Jugoslaviji in din 8 v
conii B.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir.

TRST 25. avgusta 1950

LETO PETO številka 228

Poštnina plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

Uredništvo Ljudskega tednika:

Trst, ul. Montecchi 6-II. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, ul. S. Frančiška 20.

Dvorišče na Opčinah

FOTO MAGAJNA

Kronika

Ameriški senat je dal Trumanu pooblastilo, da lahko v vsakem času izda odredbe o omejitvi mezd, racioniranju in preprečevanju inflacije.

V Atenah je vojaško sodišče obsodilo na smrt 11 grških komunistov, češ da so izvajali sabotažo. Med obsojenci so tudi 3 ženske.

V Vzhodni Nemčiji bodo izdelovali letala tipa «N-Junkers». Zaenkrat pravijo, da nameravajo izdelovati samo civilna letala, čeprav prepoveduje Potsdamski dogovor tudi izdelavo civilnih letal. Iz Berlina tudi poročajo, da je v prvih 15. dneh avgusta zbežalo iz Vzhodne Nemčije 52 funkcionarjev vzhodnonemške krščanske demokratske zveze in 108 funkcionarjev liberalno demokratske stranke.

V Beogradu se je mudil Ernest Davies, pomočnik angleškega zunanjega ministra.

Grazianija so pomilostili in izpustili na svobodo.

Trije uradniški policijskega poslanstva v Washingtonu so poslali ameriško vlado za pravico azila.

Ameriški obrambni minister Johnson je poslal pismo predsedniku vojaške komisije predstavniškega doma, v katerem je zahteval takojšnjo uvedbo splošne vojaške obveznosti v ZDA.

Predsednik indonezijske republike Soekarno je v nekem govoru grajal, počasno likvidiranje indonezijskih in domačih čet v Indoneziji. Zahteval je vrnitev Zapadne Gvineje Indoneziji. Dejal je tudi, da bi nastale resne posledice, če bi Nizozemci zavrnili to njegovo zahtevo.

Voditelj francoske socialistične stranke Guy Mollet je podal ostavko na položaj obveščevalca komisije za splošne zadeve pri Evropskem svetu, in sicer iz protesta zaradi stališča angleških laburističnih predstavnikov.

Pravilo, da 9 angleških predstavnikov ni prišlo poslušat poročila komisije za splošne zadeve, nakar je dal Mollet ostavko.

V Belgiji sta dva neznanca umorila predsednika belgijske Komunistične stranke Julijena Lahauta. Pripeljala sta se na njegovo stanovanje z avtom, eden je pozvonil in ko mu je Lahaut odprl, je izstrelil vanj 3 strele iz samokresa. Zaradi tega umora je belgijsko delavstvo v mnogih krajih stavkalo. Politbiro belgijske KP je sprejel resolucijo, v kateri pravi, da so pobudniki tega atentata v vrstah krščansko-socialne stranke. V torek 22. t. m. je bil pogreb Julijena Lahauta, katerega se je udeležilo več stotisoč ljudi.

Iz Belgije poročajo o novem atentatu. V torek popolnoči je nekdo neznanec sprožil iz samokresa dva strela na predsednika KP Belgije za sekcijo Congres. Napadalec pa k sreči ni zadel.

V Kanadi se je v torek začela splošna stavka kanadskih železničarjev. Stavka 130.000 uslužbencev železnice. Železničarji zahtevajo 40. urni delovni teden z isto mezdno kakor za 48 urni delovni teden.

Politični odbor Arabske lige je sprejel resolucijo, v kateri izjavlja, da bodo države članice Arabske lige, ostale nevtiralne v korejskem sporu.

V ZDA so v nekaterih krajih železničarji začeli stavkati. Stavkajo tudi na dveh važnih progah v Chicagu in Pittsburgu. Ker je ta progata važna za prevažanje železne rude, ne dela 30.000 delavcev v jeklarnah v Chicagu.

Avstralski zunanji minister Spender je predlagal na tiskovni konferenci, da bi bilo treba ustvariti tihomorski pakt podoban atlantskemu paktu.

Iz Biltena ministrstva za delo v ZDA je razvidno, da se je višina življenjskih stroškov v 30 dneh pred 15. julijem zvišala za 1,5 odst.

«United Press» javlja, da bo Brazilija postavila pri jesenskih volitvah v Varnostni svet svojo kandidaturu.

Sekretar KPI Togliatti je bil tače ranjen pri avtomobilski nesreči v Piemontu. Ker je sofer naglo zavrl, se je avto prevrnil.

PRI REŠEVANJU KOREJSKE KRIZE ŠE VEDNO SAMO ČAKANJE IN OBTOŽBE

Samo ena seja Varnostnega sveta

V Varnostnem svetu ni ničesar bistveno novega. Edina novost, ki jo opazi javnost je ta, da se predstavniki držav v Varnostnem svetu manjkrat sestanejo. Ali so prišli do te novosti zaradi dolgočasnja na dosedanjih sejah, ali pa so jih gnali kakšni posebni nameni, tega pa ne moremo povedati.

Prva javna seja je bila v torek, prihodnja pa bo danes. Glede dosedanjega stereotipnega načina poteka sej, je opaziti v torek le malo korektur. Za spremembo bomo našim čitateljem postregli z malo daljšo kroniko te seje, da si bodo pri tem lahko ustvarili tudi svoj vtis.

Sejo je otvoril sovjetski delegat Malik, ki je najprej povedal, da jo odvarja kot predsednik in je sporočil, da je Varnostni svet prejel v ponedeljek sporočilo zunanjega ministra LR Kitajske, ki zahteva, da se posluša njegovo mnenje med razpravljanjem o korejskem vprašanju, obtožuje ZDA napada na Korejo in v kitajskih vodah ter poudarja, da re bo mogoče doseči ureditve spora brez prenehanja vojaških operacij in umika vseh tujih čet s Koreje.

Malik je nato povzel besedo kot sovjetski delegat in je dejal, da vztrajanje angloameriškega bloka, naj bi povabilo predstavnika Južne Koreje, ima izključno namen preprečiti, da bi se razpravljalo o sovjetskem predlogu za mirno ureditev korejskega vprašanja. Dejal je dalje, da predstavniki ZDA in Velike Britanije niso nikoli govorili med debato o mirni ureditvi vprašanja.

Nato je Malik napadel Trumanovo doktrino, ki hoče zatreti osvobodilna gibanja. ZDA — je nadaljeval Malik — so prisilile dve tretjini kolonialnih držav, da pošljejo vojske na Korejo pod pretvezo križarske vojne proti Severni Koreji, medtem ko gre samo za kolosalno mednarodno sleparijo, ki so jo organizirali ameriški vodilni krogi. Gre v bistvu za pravo kolonialno vojno proti azijskim narodom.

Sovjetski delegat je za tem primerjal položaj na Južni Koreji z agrarnimi reformami na Severni Koreji ter z razvojem kulture ter sodelovanja ljudstva v vladnih organih. Dejal je, da živijo Južnokorejci danes v slabšem položaju, kakor so živeli za časa Japoncev, in pripomnil, da so Korejci dokazali, da so zmožni ne samo ustanoviti si svojo lastno vlado brez podpore ameriških gauleiterjev, pač pa tudi ustvariti vojsko, ki se zna boriti za neodvisnost dežele.

Korčno je Malik pripomnil, da azijski narodi in narodi drugih kontinentov obsojajo ameriški napad in da vsak dan na tisoče ljudi piše Varnostnemu svetu in protestira proti temu napadu. Zaključil je s poudarkom, da mora Varnostni svet takoj začeti razpravljanje o sovjetskem predlogu za mirno rešitev korejskega vprašanja ter odrediti prenehanje vojaških operacij in umik vseh tujih čet s Koreje.

Govoril je nato angleški delegat, ki je dejal, da uporablja Sovjetska zveza propagando o miru, zato da prikrije svoje prave namene in da je ta propaganda sestavni del priprav za napad.

V zvezi s položajem na Koreji je nato britanski delegat dejal, da bo moralna mirna rešitev spora dokazati, da anapad re nosi dobička in da se komunistične vlade ne morejo več prepustiti te vrste nasilnim akcijam, ker drugače ne bo šlo za rešitev, ki lahko prinese mir na naš razburkani svet.

Sledil je govor ameriškega delegata Austina, ki je pobijal sovjetske trditve, da severnokorejska vojska uporablja orožje, ki mu ga je prodala Sovjetska zveza pred umikom svojih čet z onega ozemlja.

Nato je v odgovor sovjetskemu delegatu izjavil, da so Američani v resnici izvršili investicije na Koreji, ter dejal, da so te investicije «cerkve, šole, bolnišnice, klinike itd.». Nato je Austin primerjal so-

vjetske voditelje s Hitlerjem in dejal, da so tako eni kakor prejšnji vedno uporabljali «tehniko velike laži». Dodal je, da uporablja danes sovjetski delegat isto tehniko, ako zakriva svojo krivdo s tem, da obtožuje druge zločina, ki ga vrši Sovjetska zveza.

«Če bi sovjetska vlada želela prenehanje sovražnosti na Koreji — je nadaljeval Austin — bi te lahko prerohale tudi danes. Zato želimo, da bi sovjetski delegat razumel naše zgražanje nad tolikimi lažmi in nad očitno težnjo imeti mir kot navaden predmet razgovora».

Za Austinom je zopet govoril Malik, ki je izjavil, da bo na kratko odgovoril na opazke prejšnjih dveh funkcionarjev. Tedaj ga je prekinil francoski delegat Chauvel, ki je zahteval, naj se seja odloži, ker je treba še prej prevesti na francosko dosedanje govore. Zato so sejo odložili na petek.

Glede indijskega predloga vlade še vedno premišlujejo

Indijski delegat Benegal Rau se je ves ta teden trudil, da bi prodl s svojim predlogom glede mirne rešitve korejskega vprašanja. Prepis resolucije je izročil tudi šestim nestalnim članom Varnostnega sveta. Delegati držav nestalnih članic Varnostnega sveta so osebno odobrili načelo, na katerem temelji ta osnutek. Poslali so ga svojim vladam v odobritev.

Indijski delegat je tudi izjavil, da ne verjame, da bi Sovjetska zveza zaprla vrata njegovemu predlogu. Vendar pa je videti, da Malik še ni dobil tozadevnih navodil iz Moskve. Na drugi strani pa je Malik izjavil, da ima indijski predlog namen odvrniti javnost od sedanjih vprašanj. Nekateri tolmačijo te besede kot znak, da je ZSSR proti temu predlogu.

Jugoslovansko stališče pa je

jasno poudaril jugoslovanski predstavnik v Varnostnem svetu dr. Aleš Bebler na zadnji seji Varnostnega sveta, ki je kakor znano izjavil, da čeprav Jugoslavija ni sodelovala pri dosedanjih diskusijah, kar je v skladu s splošnim stališčem Jugoslavije, se strinja z željo vseh onih, ki širom sveta želijo rešitve korejskega vprašanja. Dodal je, da neudejstvoljenje Jugoslavije v diskusiji ne pomeni, da Jugoslavija ne deli globoke zaskrbljenosti, ki

Sovjetski delegat v OZN Malik.

jo je povzročil spopad na Koreji.

To še manj pomeni — je nadaljeval Bebler — da nismo bili pripravljeni o ruzni potrebi, da se najde izhod iz tega. Zato menim, da se izhod lahko najde samo po novih poteh, po poteh, ki bi predstavljale prekinitev sedanjega kroga, v katerem smo se, kakor se vidi do sedaj sukali.

Priporočilo indijskega delegata je po mnenju Jugoslavije tak izhod. Mislim, da je dovolj razlogov, da se lahko pričakuje, da bi napori nestalnih članov Varnostnega sveta, ki nimajo svojih neposrednih interesov o vsem vprašanju, lahko do-

vedli do konstruktivnega razpravljanja o vprašanju Koreje, kakor to odločno zahtevata resnost trenutka in važnost problema. Zato Jugoslavija toplo pozdravlja pobudo indijske delegacije.

Zopet en govor Trygve Liea

Tudi ta teden je imel Trygve Lie govor po radiu. Dejal je med drugim:

«Enkrat za vselej je treba dati zglod, da napadi in kršitve ninaajo uspeha. Napadalcu morajo biti prisiljeni, da prenehajo sovražnosti in se umaknejo onstran 38. vzporednika. To pomeni nove žrtve toda te žrtve je treba prenesti, če hočemo živeti v varnosti».

Utrditve «nacionalne obrambe» v raznih državah je po mnenju Trygve Liea upravičen korak za svetovno varnost.

«Sile OZN bodo na Koreji zmagale, toda ta zmaga bo zahtevala žrtve in predvsem neuklonljivo si: lo». Dejal je, da je mnenje, da bodo sile OZN «uspele ustaviti napadalce» in da bo ta rezultat «odločil» za bodoči razvoj mednarodnih vprašanj. «Vojaški zmagi bodo sledila resna politična vprašanja: toda važna je, da se vojna ne bo mogla več smatrati kot op. svetiljivo sredstvo za dosego političnih namenov».

En teden borb na Koreji

Zatišje v Varnostnem svetu vse; kakor ne moti divljanja korejske vojne. Vendar pa je opaziti ta teden le malo sprememb na fronti. Če primerjamo napredovanje Severnokorejci zamudili pravi trenutek, ko niso svojega napredovanja v prvih tednih še bolj pospešili. Na vsak način bo korejsko zadevo ta neizrabljeni čas v prvi fazi borbe sedaj dosti podaljšal.

Borbe za Taegu trajajo že en teden. Zdi se, da so vse sile Severne Koreje naperjene proti temu mestu. Borba divja v glavnem okrog 20 km od Taeguja. Zlasti nevarno je severnokorejsko topništvo. Na vzhodnem odseku napredujejo južnokorejske čete počasi severno od Pohanga. Na južnem odseku pa divjajo že nekaj dni glavne borbe zapadno od mesta Masan.

OB KRIZI GRŠKE VLADE

Grški ministrski predsednik Plastiras je povedal, da ne more več voditi poslov z vlado, iz katere je izstopilo osem ministrov, dva pa sta na obisku v Ameriki. Njegovu koalicijsko vlado je reakcija že dolgo časa izpodkopavala. Ze davno se je že vedelo, da bo moral Plastiras v trenutku, ko bo prišel parlament z delom, računati tudi na razmerje sil v njem in pomisliti, kdo ga bo podprl in kdo glasoval proti.

Mandat je dobil kot prvi Venizelos. Kot je znano, je bil Venizelos prvi grški ministrski predsednik po zadnjih volitvah. V parlamentu ima 63 liberalcev, kar je absolutno premalo, da bi se dalj časa mogel držati na vladi. Ko je sestavil svojo zadnjo vlado, se kar ni mogel odločiti, kdaj bi vlado predstavil parlamentu. Ko končno po manevrih s populistji (Caldaris) ni mogel najti podpore drugih strank, je podal ostavko. Če pomislimo na grške razmere, tedaj lahko rečemo, da je Plastiras še dolgo časa vodil državne posle.

Takoj ko je prevzel mandat, je Venizelos izjavil, da bo sestavil vlado nacionalne enotnosti. Po nasvetu Američanov je pričel iskati razne ljudi, ki imajo ugled in so sposobni, da bi jih nastavil v vladi. Iskal je predvsem ljudi, ki niso preveč vezani na razne politične struje.

Manevriral je na vseh koncih in krajih. Zlasti pri populistih. Vendar se teh Venizelos boji zaradi naslednjih dejstev: 1. njih diskreditiranost pri ljudstvu, ki jih je na sodnjih volitvah odklonilo, in 2. če bi jih vzel v vlado, bi hoteli populistji tudi prevzeti podstvo v svoje roke.

Venizelos se boji novih volitev. Boji se, da bi upravljal vlado zopet Plastiras v času do volitev. Zato je zaenkrat sestavil vlado iz samih liberalcev. Listnice je razdelil

takole: Sophokles Venizelos predsednik, zunanji, notranji in obrambni minister, Nicolas Bakopulis minister PTT, vzgoja in prevoz; Phokion Zaimis minister za preskrbo, zdravstvo, za gospodarsko koordinacijo in obnovo. Evangelos Averov minister za gospodarstvo, prehrano, kmetijstvo. Gregoire Cassinatis minister za delo in javni red. Stravos Costopolis državni podtajnik pri ministrskem svetu, tisk in informacijah ter Jasson Saxonides guverner za Severno Grčijo.

Ta Venizelosova vlada je sestavljena iz samih liberalcev. Venizelos ima na razpolago še nekaj ministrskih listnic, ki jih upa razdeliti z uspehom. Kralj Pavel je povedal Venizelosu, da bo v primeru, da ne uspe pri sestavi vlade, razpustil parlament in dal generalu Plastirasu nalogo, da izvede nove volitve.

Venizelos hoče torej še enkrat prevarati Plastirasa, prav tako, kot ga je prevaral, ko je počasi zapovedoval svojim predstavnikom, liberalcem, ki so sodelovali v Plastirasovi vladi, naj zapustijo ministrske stolčke. V glavnem je pri tem gledal na svoje osebne interese in presliš ter vedno znova prihajal v nasprotje s Plastirasom. Ni gledal na nacionalne interese, temveč je bil še vedno mnenja, da je današnji Grčiji «potrebna» liberalna vlada. Izbral je na primer govor generala Plastirasa o ukrepih, po katerih bo Grčija zopet prišla do miru in mu enostavno odrekel sodelovanje svojih ljudi v vladi.

Ko hoče priti na vsak način na oblast se zdi, da v glavnem računa na stranke Papandreusa, Tsouderosa, Kanelopulosa in drugih. Če bi dosegel z njimi koalicio, bi verjetno uspel dobiti tudi zaupnico v parlamentu.

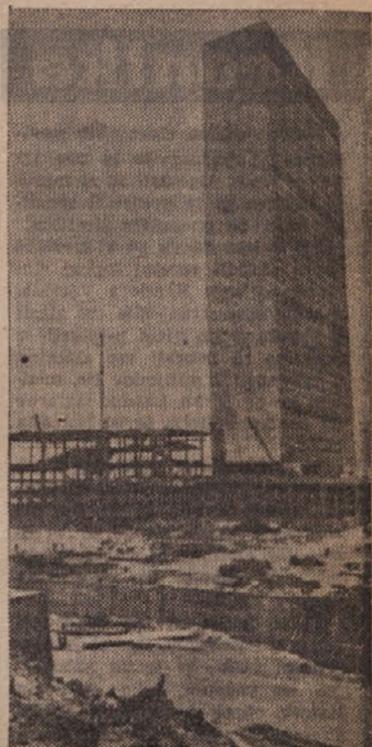
Vendar pa je jasno, da bi bila taka

Venizelosova vlada zelo šibka. Dobil bi sicer zaupnico v parlamentu, vendar ne bi imela preveč dolgega življenja. Zopet bi bil Venizelos prisiljen iskati kompromisov in dajati koncesije v glavnem Caldarisu.

Tuji opazovalci prihajajo danes do prepričanja, da baza ustvarjena z zadnjimi volitvami in na kateri stoji danes parlament, ne more dati Grčiji stalne in močne vlade. Voditelji so primorani iskati vedno novih zvez. Pravijo, da že samo tako stanje kliče po novih volitvah. Te nove volitve naj bi bile po večinskem sistemu, ki bi enostavno izključile vse osebne težnje voditeljev malih strank, ki jih v Grčiji kar mrgoli.

Reprezentativna vlada na široki bazi, ki bi mogla imeti gotovo stabilnost — izjavljajo v Angliji in Ameriki — je potrebna zaradi končne ureditve položaja v deželi. (Ce pravijo tako, potem bo to najbrž v Grčiji tudi obveljalo). Glede na to piše londonski «Times», da je škoda, ker je prav sedaj prišlo do razpada koalicijske in prvi dalje, da «mora takrat dobiti grška vlada trdno in politično zmerne koalicio, ki bi lahko nadaljevala začeto obnovo.» «Daily Telegraph» pa piše, da mora Grčija, če se hoče izogniti daljši politični krizi, sprejeti eno naslednjih rešitev: nove volitve, začasno vlado ali pa novo koalicijsko vlado. «Toda — piše list — ni preteklo niti šest mesecev, odkar so bile v Grčiji volitve, in zahtevne sile, kakor smo zvedeli, ne bi želele na oblasti začasne vlade. Če naj se torej nova vlada sestavi na osnovi politične situacije v današnjem parlamentu, moramo upati, da bodo grški politiki pozabili na svoje drobne zgodbe in da se bodo spomnili, da je v tem trenutku maslo zanje prav toliko važno, kakor so bili nekoč važni tovorji».

ENA IZMED MOŽNOSTI RAZVOJA V ZVEZI Z OTOKOM FORMOZO

V New Yorku grade veličasno stavbo bodočega tajništva OZN.

Ameriška politika je dobila to spomlad precejšen pretres zaradi formozske krize. Skupina republikanskih senatorjev je zahtevala takojšnjo pomoč Cangkajsku, ki je ušel na ta otok. Zahtevali so revizijo Marshallove politike do Kitajske, ki se, kot znano, ni hotela preveč jasno zavzemati za Cangkajsko in si je do kitajske državljanske vojne nadela krinko tako imenovanega «nevmešavanja». Zaradi velikega kraka je bil spomlad sam Acheson v nevarnosti.

Truman je napravil s pomočjo Achesona in Jessupa, ki se je tiste dni mudil v Tokiu, konec prekanju in napadom na sebe in svojega tajnika za zunanje zadeve. 5. januarja je izjavil, da ne bo poslal čet na Formozo in da se ne bo vmešaval v kitajsko stvar.

Po tej razjasnitvi v Washingtonu je London takoj priznal Maocetungovo vlado v zaščito svojih interesov na Kitajskem. Vendar pa je bila že takrat vidna razlika med angleško in ameriško politiko do Kitajske, v glavnem pri vprašanju prednosti in tempa. Poznejši nesporazumi v Varnostnem svetu so pokazali, da je šlo Američanom in njihovemu bloku v glavnem za to, da niso hoteli predstavnikov LR Kitajske v Varnostnem svetu, dokler svojih omejenih položajev na Daljnem vzhodu ne utrdi. Vendar pa je sam razvoj ameriške politike kazal, da ni bil več daleč čas, ko bi se proti Londonu in Washingtonu združili in bi prišel zastopnik Pekinga na stol v Varnostni svet. Prav tako bi se Maocetung usidrjal tudi na Formozo brez posebnih pretresljajev.

Ta razvoj pa je popolnoma prečnila korejska zadevščina. 27. julija je Truman povedal, da bo poslal vojske na Korejo in v zvezi s tem dal tudi nove smernice ameriški politiki do Formoze. Poslal je 7. floto v Formozski preliv. To prišlo je tudi zaradi, da je obljubil pomoč Francozom v Indokini in Angležem na Malaji.

Počasi se je pričela razvijati nova formozska kriza, katere središče pa ni bil več Washington, temveč London, Angleži, so previdno izjavili, da so se angažirali v korejski vojni samo simbolično pod zastavo OZN. Povedali pa so jasno, da jih ameriška politika na Formozo zelo skrbi.

Ta razlika v mišljenju se je pojavila v tisku. Grišlo je celo do tega, da je neki poslanec laboristov predlagal resolucijo, ki je zahtevala od vlade, naj ta zahteva od ZDA, da spremene svojo politiko do Formoze.

Formozo je bogata in strateško važna. Svoj interes za Formozo je Amerika pokazala še pred drugo svetovno vojno. Po vojni pa je ameriški kapital naglo prodril na Formozo in tam uživa danes monopolne prednosti. Okrog 389 največjih podjetij na Formozi je danes v ameriških rokah. Formozo so Japonci stvarno izgubili s porazom v drugi svetovni vojni. Po kapitulaciji so prišle na otok Cangkajskove čete. Stvarna suvereniteta Kitajske nad tem otokom pa bo vzpostavljena šele ob sklenitvi mirovne pogodbe z Japonci. Formalnoopravno je Formozo še vedno del kitajskega cesarstva. V Kairu so leta 1943 sklenili Roosevelt, Churchill in Cangkajšek, da bo Formozo pripadala po vojni Kitajski. Isto je bilo ponovljeno v Potsdamu. Po zmagah Maocetunga služi Formozo Cangkajsku za skrivališče in poslednjo postojanko. Otok ima za bazo, s katere bi prodril na celino.

Celo stvar je še poslabšal Mac Arthurjev obisk na Formozi. Kot je kazalo, bi Američani dovolili Cangkajsku, da mimo njihove blokade kitajske obale ob Formozi (ustvarjene po Trumanovem govoru 5. julija, da bi se niti ena niti druga kitajska stranka ne zapletla v borbo) napade kitajsko celino.

Iz tega lahko sklepamo, da so bili v Washingtonu zelo zaskrbljeni. Po eni strani bi hoteli zavarovati Cangkajsko, da se še bolj utrdi, na drugi strani pa so celo hoteli «prehiteti» Maocetunga.

V Angliji danes izjavljajo, da bi bilo nevarno v času težke krize imeti v Londonu in Washingtonu dve različni stališči. «Daily Telegraph» in «Economist» zahtevata, naj se ti dve mnenji združita. Prvi korak naj bi bil v tem primeru sprememba ameriške politike do Kitajske. Drugi, težji korak, naj bi pa bilo skupno stališče obeh držav do obeh vojskujočih se strank.

Danes, ko je šel že mimo začetni razvoj, je najzanimiveje pri celi stvari, kljub hudim besedam in javni prenapetosti, posameznih diplomatov na govorniških odrih, da vse kaže že precej časa, da se menda Truman in Maocetung pogovarjata po indijskih predstavnikih. To sta pač običajni dve povsem nasprotni smeri diplomatske akcije, značilni v diplomatski zgodovini velikih držav zlasti v trenutkih, ko te pridejo v zगतo in iščejo po obeh, sicer nasprotnih si linijah, boljšega izhoda. Menda je ameriški poslanik v Novem Delhiju izjavil, da ZDA ne mislijo vedno varovati Cangkajsko na Formozi in da si je niti ne mislijo pridržati zase. Ze takrat, ko so Američani izjavili, da odbi-

jajo Nehrujevo ponudbo za posredovanje v korejskem sporu, so obenem sugerirali tudi javno intervencijo Nehruja v Pekingju. O samih rezultatih, ki pa morajo biti zelo zanimivi, ne vemo veliko. Dejstvo pa je, da se pri ameriški zakulisni politiki kaže počasni pomirjenje (razen pri Mac Arthurju, ki za razliko kaže velik pogum).

Kakor je bil položaj okrog Formoze v zadnjem času precej fluktuanten in sam ta problem krije v sebi veliko neznank, vendar nam naše mnenje o zakulisnih pripravah po pogajanjih kaže tudi zadnja vest, po kateri naj bi Nehruja povabili v Pekingju. Res je sicer, da ga Maocetung sam ni povabil, temveč naj bi prišlo to povabilo od vdove Sunyatsena, ustanovitelja kitajske republike. Toda to same stvari ne spremeni, prav tako kol je ne spremene prva zanikanja indijskih uradnih krogov, češ da Nehru «nima časa».

Ko gledamo na zemljevid, zasledujemo začetek konca na Koreji, primerjamo izjave odgovornih ljudi, tedaj prihajamo do prepričanja, da bi bilo danes Američanom zelo neprijetno, če bi se kaj pričelo na Formozi. Zato istočasno z odločnostjo na Koreji, vidimo, kljub zunanjemu hrupu, ves čas glede Formoze bojazen in taktiziranje. V zve-

Prav v prva leta po vojni spada čas, ko so se štirje veliki držali svojih sklepov v Potsdamu. Ni trajalo dolgo, ko so pričeli prav na Nemčiji preizkuševati svoja nasprotstva.

Poglejmo samo za eno leto nazaj, ko se je razbijanje in zasužnjevanje Nemčije pričelo razvijati z obeh strani s pospešeno naglico. Sovjeti so doživeli s svojo blokado Berlina blamažo. 5. maja je bila razglašena zmaga angloameriške tehnike nad sovjetskimi računi, ki so predvidevali, da bo v Berlinu zmagal general Mraz. Zapadnjaki so sli malo naprej. Razpisane so bile volitve v njihovih conah. Zmagali so liberalci in social-demokrati. Sovjeti so jim odgovorili s tem, da so sklicali v Berlin ljudski svet, ki je «sprejel» manifest nemškemu narodu o ustanovitvi Nacionalne fronte celotne Nemčije. Osnovani sta bili Vzhodno nemška in Zahodno nemška republika.

Obe republiki sta bili takoj ob rojstvu postavljeni pod kuratelo. Vse štirje sile so ju porabile za svoje politične kombinacije. Zapadno Nemčijo je dobila pod svojo kontrolo v glavnem Amerika. Obe nemški vladi se razlikujeta v toliko, da je bila zapadna izvoljena, dočim je bila vzhodna postavljena. V Vzhodni Nemčiji nam-

Kaj se dogaja v Nemčiji

reč še do danes niso imeli volitev niti v ljudsko skupščino niti v občinske in okrožne odbore.

V borbi za Nemčijo je šla Sovjetska zveza še en korak naprej. Stalin je «dovolil» Ulbrichtu, da doseže policija v Vzhodni Nemčiji visoko število 200.000 mož. Kakšno je to število danes, ko smo že imeli priliko slišati o sijajnih paradah te «policeje», o tankih in težkem orožju, prav nič ne vemo.

V odgovor na to sovjetsko potezo so se lotili zapadnjaki samo obnavljanja težke in vojne industrije. Zaradi javnega mnenja si še niso upali postaviti podobne «policeje».

Pravi trenutek so dobili zato v času, ko se je «nedolžna» vojna v Nemčiji spremenila v daljnji Koreji v toplotno vojno. Kot je znano je danes oboroževalna tekma na Zahodu zavzela že velikansko razmerje. Vse članice atlantskega pakta so dobile svoje naloge. Pri tem so se pa Američani «nedolžno» spomnili na sorodnika, njih upravnika v Nemčiji, Mac Cloja — na kanclerja Adenauerja. Iz podjetja za

dobavljanje vedno novih koncesij vlad v Bonnu, so oza spremembo odpremlili nalog, prav tak, kot ga je Ulbricht prinesel pred letom dni iz Moskve.

Vse drugo, kar je sledilo potem in bo še sledilo pa je samo stvar boljše ali slabše reziže.

Prva javna namigovanja, ali boljše zahteve po ponovni oborožitvi Nemčije so bila izrečena preko ameriških lutk v Evropskem svetu. Padli so prvi nemški protipredlogi. Vse skupaj pa je bila samo priprava javnega mnenja. Evropski svet je preokoren in niti poklican ni zato, da bi razpravljal o tem vprašanju. To je stvar generalov in atlantskega pakta. Niti en dober teden ni minul od prve sondacije terena, pa je že Dean Acheson izjavil, da je poizkus «ključitve» Zahodne Nemčije in Japonske v zahodni svet izredne važnosti.

Iz Bonna pa so v istem trenutku javili, da so predstavniki treh koalicijskih strank odobrili Adenauerjevo zahtevo po zopetni oborožitvi Nemčije. Adenauer je zahteval vojsko

60.000 mož. Sedaj se je izvedelo, da je Adenauer ta načrt «predložil» trem visokim komisarjem že 17. avgusta.

Pa poglejmo, kakšni nagibi naj bi vcdili Adenauerja v zvezi z njegovo zahtevo. V nedeljo je dal izjavo dopisniku lista «New York Times» in med drugima je dejal dobesedno:

«Močne nemške obrambne sile so potrebne. Te sile morajo biti dovolj močne, da obranijo vsak možen napad «Volkspolizei» po korejskem vzorcu. Nemško sodelovanje pri zahodnoevropski vojski je odvisno od odločitve zunanjih ministrov, ki se bodo sestali v New Yorku. Med tem časom pa morajo biti zahodnonemške policijske sile okrepljene in bolje izvežbane».

Se bolj zanimive pa so besede. «ZDA morajo poslati v naslednjih treh mesecih še dve ali tri dodatne divizije, s katerimi bodo ustvarile varnostno zaveso za priprave Nemčije in drugih zahodnih držav». Kancler je nadalje izjavil, da ima na razpolago informacije, po katerih Rusi pripravljajo sile Vzhodne Nemčije v nagnane svrhe. Adenauer je še priporočil ZDA, naj povečajo svoj vpliv na evropsko politiko. Zaključil je z izjavo, da morajo nemške sile izvežbati sami Američani. «Hitra postavitvi nemških sil je odvisna od potrebnih dobav orožja», je zaključil kancler Adenauer.

Odmev te izjave je bil precejšen. V ruski «Taegliche Rundschau» se je sedaj bavil nek «zasluženi» znanstvenik in član akademije znanosti ZSSR z definicijo «napad» in «napadalec» v glavnem v zvezi z vojno na Koreji. V smislu propagande za «mir» pa je spregovoril dosti bolj jasno Otto Grotewohl, ki je dejal v nekem svojem govoru (tk ob zahodno nemški meji): «Prišel bo dan, ko bodo nemški ljudje in posebno nemška mladina odstranili te meje z enim samim gibom roke».

V Zahodni Nemčiji so pa komentirali v glavnem tako, kot je zapisal list «Tagesspiegel», ki je dal svojemu članku značilen naslov: «Samo hudič je nevtralen».

Po vseh teh dejstvih moremo ugotoviti, da so zapadnjaki končali s politiko počasnega pripravljanja Zahodne Nemčije. Danes ne potrebujejo samo nemške industrije za svoje cilje, temveč tudi nemške ljudi. To so povedali javno šele sedaj za razliko od Furev, ki so to povedali preko ust Ulbrichta že pred enim letom.

MEKKA - Alah je velik, Mohamed je njegov prerok, «Standard Oil» je važna - Ibn Saud pa je zvest služabnik vseh treh

varne ne morejo, ki jih drugače tako mami jo s svojim orientalskim šumerjem in direndajem. Te dni so zaprte. Potrebno jed so si morali prinesiti seboj in v teh dneh se ne smejo niti briti niti rezati nohtov ali čistiti zob.

Poglavar nad tem svetim mestom je danes 70-letni, zagonetni in malo poznani Ibn Saud. Pravi, da ima 8 žena in 17 sinov, od katerih je princ Faisal Ibn Saud podkralj Hedžasa. Njegovi ostali sinovi pa stanujejo v Mekki.

Z orientalsko prebrisanostjo je Ibn Saud svojo deželo vedno znova povečeval in si s tem kopičil bogastvo. V prvi svetovni vojni je bil nevtralen vendar pa se je po premetenem pretehtanju položaja nagnil k Antanti. Leta 1929 je osvojil Hadžasa, v katerem se nahaja tudi sveto mesto Mekka.

Na sestanku z Rooseveltom tik pred koncem vojne je v Kairu prodal svojo deželo ZDA kot

pravo petrolejsko kolonijo. Tudi to pot, ko se je ločil od Angležev in zagodel na ameriške strune, je pokazal, da zna biti hladen računar.

Ibn Saud je podelil družbi «Standard Oil» koncesije za izkoriščanje vseh arabskih vrelcev nafte. Zanj se je ta posel izplačal. To vidimo po njegovem načinu življenja, ki se na svojem bujnem razkošju zelo razlikuje od življenja njegovih podanikov.

Vsak izmed njegovih 17 sinov ima svojo palačo s služničadjo in ameriškim avtomobilom. Sam stari Ibn Saud ima na letališču v Mekki tri letala, s katerimi potuje v svojo drugo rezidenco Riyadh ali kadar hoče obiskati grad Dharan ob Perzijskem morju. Vedno, kadar potuje, ga spremlja najmanj 20 ljudi, med njimi najboljši svetovalci. Da so ti res dobri, najbolje vidimo, kako se je Ibn Saud izmazal iz Židovske zadeve, ki je prinesla njegovemu sosedu Faruku, ki je

sledil angleškemu zgledu, toliko neprilik. Kljub njegovemu profitizidovskemu naziranju, se je udeležil svete vojne Islama «Jihada» leta 1948 proti Izraelu samo delno. Dobro je namreč vedel, da bi masčevanje z ognjem in mečem za večjo slavo preroka re ugajalo njegovim ameriškim zaščitnikom ter kupcem nafte.

Ko gledamo na kričeče socialne razlike v tej deželi, na lakoto in siromaštvo ter na drugi strani pa še vedno visok verski fanatizem, tedaj bi lahko takole zaključili:

Kot vlada Islam nad dušami Saudove Arabije, tako vlada nad njihovimi telesi ameriška Standard Oil. Ta jim daje za njihovo delo nizko plačo. Plača pa ne pride takoj v roke delavca, temveč pluje še nekaj časa skozi kanale visokih davčnih predpisov. Največ zasluži od dela teh revnih Arabcev družba Standard Oil, potem Ibn Saud, najmanj pa ostane tistemu, ki dela,

V dvanajstem mesecu moha-medanskega koledarja legerdar-no mesto Mekka nenadoma zaživi. Mekka ima v drugih mesecih samo okrog 10.000 prebivalcev

V spremstvu profitarskih trgovcev (kar je v zvezi s tamkajšnjimi ravadami neobhodno potrebno), prihajajo belo oblečeni romarji z vseh strani sveta.

Potem čakajo v Mekki prav do viška ceremonij, ko gredo morotono počjo sedemkrat mimo svetega črnega kamna, ki počiva pod Kaabo. Z njimi gre veliki mufti in posvetni vladar te dežele, njegovo šerifovsko veličanstvo Abdul-Aziz Ibn Abdul-Rahman Al Faisal Al Saud, ali kakor mu na kratko pravimo Ibn Saud.

Ta stari vladar hodi z romarji okrog Kaabe podprt od svojih strežnikov, ali pa se vozi na svojem zelenem vozičku in se skoraj prav nič ne razlikuje od drugih romarjev, ki so prišli iz Egipta, Sirije, Turčije, Pakistana, Jave ali Maroka. Tako je on, kot veliki mufti odložil vsa znamenja svoje oblasti in je prišel pred obličje Alaha kot navaden romar. Erkrat na leto se je torej postavil Ibn Saud na isto stopnjo, kot vsi hadžiji, ki so se odzvali klicu korana.

Ti romarji puste v teh dneh vso posvetno navlako. Niti v ka-

Kronika

Večja skupina slovenskih novinarjev iz Jugoslavije je bila tri dni v Trstu. Ogledali so si mesto in okolico in se poklonili spominu žrtev na openskem strelišču.

Pri belem dnevu so v središču Trsta ckradli spretni lopovi zlatarno na trgu Barriera Vecchia. Z nasprotni strani ulice eso zlezli v kanal, se po njem priplazili v trgovino in pobrali vso zlatnino v vrednosti 2 milijonov lir, medtem ko se je bil lastnik zlatarne na obedu. Polcija še ni izsledila tatov.

V ladjedelnici «Felszegy» so dokončali motorno ladjo «Rman». Slovesnost je bila na pomolu pri ribarnici. Prisostvovali so predstavniki civilnih in vojaških oblasti. V soboto bo odpotovala ladja v Egipt.

Požar je nastal na tovornem vlaku pri Sesljanu. Zgorel je veselišni vlak, ki je bil natovoren na vagonih, tako da ima lastnik okrog 2 milijona škode. Promet je bil ustavljen skoro za dve uri.

Partizanski tabor je bil v Branici. Udeležilo se ga je mnogo bivših partizanov in aktivistov iz Trsta. Ob navzočnosti velike množice so odkrili spominsko ploščo padlim borcem.

Cigarete marsikomu diše, posebno če ima z njimi profit. V zvezi s tihotapsko afero, ki so jo odkrili že julija, bodo poklicali prde sodišče tudi glavnega nadzornika finančne straže Barbaro Josipa, ki je seveda začasno odstavljena.

Veliko zahval mater prejema odbor za počitniške kolonije v Sloveniji. V svojih pismih izražajo zahvalo ljudski oblasti FLRJ ter vsemu jugoslovanskemu ljudstvu, ki je tako nesebično skrbelo za tržaške otroke. Dalje se zahvaljujejo odboru za kolonije, glavnemu odboru ASIZZ, zdravnikom in vsem, ki so kakorkoli prispevali, da so kolonije tako krasno uspele in da so se otroveseli.

Električni tok je ubil delavca Vincenca Patere pri podjetju Gaslini. Delal je na strehi, spodrsnilo mu je in da bi se obdržal, je nesrečno prijel za električno žico, tok pa ga je na mestu ubil. V znak žalosti, so delavci pri podjetju popoldne zapustili delo.

Kmalu bi prišlo do velike nareče na glavnem kolodvoru. Beneški vlak se ni ustavil, temveč sunil v odbijač na koncu tira. Od 300 potnikov jih je bilo ranjenih 11.

Se vedno orožje po naših krajih. Te dni so našli pri Miljah kar 11 granat.

Tržačani se spet vrtijo okoli raznih smislin z napetostjo čakajo, da bo te dni morda zopet poslana na nadaljnje tekmovanje v Italijo prav Tržačanka. Pri teh volitvah igrajo seveda važno vlogo črni lasje, črne oči, da bodo črno lepoticco lahko dokazali, da živi v Trstu prista italijanska rasa. Seveda bi imela potem Tržačanka precej izgledov na zmago v tekmah za najlepšo Italjanko.

V Trstu so preimenovali nekaj ulic, tudi v predmestjih, kjer prebivajo večinoma Slovenci. Toda med novimi imeni zamaženo imena slovenskega zaslužnega moža. Slovence je pač treba izbrisati iz zgodovine Trsta.

Priprave za tržaški velesjem grede h koncu. Prihodnji teden bo slovesna otvoritev. Kakor vemo, bo Jugoslavija dobro zastopana s svojimi proizvodi.

Kino «Nazionale» bo zopet vrnen občinstvu. Opuščeni uslužbeni kinodvoran bodo baje zopet dobili zaposlitev.

Seno je zgorelo kmetu Pobjeg Antonu nad Milijami. Ko so prišli gasilci, niso imeli več kaj opraviti. Uničenih je 6 kvintalov sena.

Brez čevljev je hudo, posebno če se bliža jesen. Denarja ni, zaslužka tudi ne, zato si jih je hotela Marta Soccoluso izposoditi. Seveda ji revni ni uspelo in tako bo morala v zimo brez čevljev, če se časi do tedaj v Trstu ne izpremenijo...

Iz mnogih okoliških vasi prihajajo stalne pritožbe zaradi znatne škode, ki jo povzročajo angloameriške vojaške jedinice pri svojih vajah. Se bolj pa so kmetovalci nezadovoljni zaradi težkoč, ki jih morajo premostiti pri postopku za izplačevanje zadevne odškodnine. — Odškodnino plačujejo iz posebnih fondov, ki jih imajo vojaške sile na razpolago v lirah od italijanske vlade, ki prejema na ta račun protivrednost v dolarjih, odnosno funtih šterlingih.

Lani so n. pr. angloameriške čete potrosile na področju okrog 6 milijard lir za razne nabave, usluge in datjave, med katere spada tudi odškodnina za rekvizicije, za najemnine ter za škodo, ki jo povzroča vojaštvo zasebni imovini. Ne vemo, kakšen del te vsote je bil porabljen za povračilo škode, ki je bila povzročena krajevnemu kmetijstvu, toda sodeč po posameznih primerih lahko trdimo, da so bili interesi naših kmetov tudi v tem pogledu zapostavljeni.

Za oceno škode je vojaška oblast

Zahteve naših kmetov pri povračilu škode

ohranila stari italijanski uradniški aparat, ki ga je italijanska vlada za časa fašizma nastavila v bivši Juljski krajini poleg vojaške organizacije, ko je na našem ozemlju pripravljala strateške naprave za pohode na Balkan. Ta aparat, ki je po vojni zbral svoje vrste v Trstu iz vse Primorske, je skrajno nenaklonjen delovnemu ljudstvu, še manj pa slovenskim kmetom. Po običajih, ki smo jih morda še v poslabšani obliki podedovali od italijanskega sistema, ni dano danes preprosteu človeku urediti najmanjšo zadevo brez pomoči «strokovnjakov», ki se mu vsiljujejo z vseh strani in ki hvalijo svoje zveze z vplivnimi uradniki in osebnostmi. Vse to stane seveda denarja. Zal je birokracija utegnla v zadnjih časih se utr-

ditii svoje položaje v tukajšnjem socialnem in gospodarskem sistemu.

Pogovor nas je nanesej daleč, verdar je bil potreben za boljše razumevanje tega, kar bomo v naslednjem ugotovili. — Ko je kmet, ki mu je vojaštvo povzročilo škodo, vložil najkasneje 2 meseca po prizadebi škodi zadevno prošnjo z vsemi potrebnimi listinami, mora potrpežljivo čakati na prihod komisije, ki naj bi škodo ocenila. Največkrat se dogodi, da se uradništvo zgreje in pride na mesto šele čez mnogo časa, ko je škodo sploh nemogoče ugotoviti. Cenitve izvršujejo po svoji uvidevnosti sami uradniki, medtem ko nimajo prizadebi pri tem nobene besede. Čez nekaj časa, a večkrat tudi čez leta, pokličejo kmeta na urad in mu predlo-

zijo cenitev. Cenitve so pretirano nizke. Ker pa je možnost uspeha morebitnega priziva največkrat malenkostna, mora prizadeti sprejeti to, kar so mu od zgoraj določili. Sama izguba na času je večkrat večja od odškodnine. Za manjše škode, ki pa se lahko večkrat ponavljajo, se celo re izplača vlagati prošnje. Ko so vse te formalnosti izvršene, mora oškodovanec potrpežljivo čakati na izplačilo odškodnine. V tej fazi nastopijo še enkrat posredovalci, ki obljubljajo takojšnje izplačilo dolgovane vsote, seveda proti nagadi za posredovanje.

Pri vsem postopku vlada v uradih nered. Za vložene prošnje ne dobijo prizadebi nobenega potrdila, kakor je za podobne primere običajno. Če se prošnja izgubi — večkrat so se že izgubile — nima kmet nobenega, uradnega dokaza o pravočasni vložitvi prošnje. Sami uradi nimajo nobene evidence posameznih zadev, kar onemogoča vsako morebitno kontrolo in rudi uradništvu lahko prilicnost za samovoljno posopanje.

Menimo, da bi bilo malo dobre volje odgovorne oblasti zadovoljile naše kmetovalce in odstranile razne nepravilnosti z naslednjimi preprostimi ukrepi:

1. Vsaka vloga bi morala dobiti zaporedno številko; vlagateljem bi morali izdati potrdilo o prejemu in pravilnosti prošnje in zadevnih listin. Vse zadeve bi morali časovno reševati po vrstnem redu predložitve, ker bi se samo na ta način odstranila vsaka možnost favoriziranja.

2. Pri ameriškem odnosu pogledskemu uradu, ki se bavi z izplačevanjem škode, bi morali ustanoviti komisijo, v kateri bi morali biti zastopani tudi kmetje; ta komisija bi morala sestaviti in odobriti osnovo za ocenjevanje škode, pregledati vse cenitve in odločati o morebitnih prizivih.

3. Izplačilo odškodnine bi se moralo brez odlašanja izvršiti, po vrstnem redu rešenih vlog.

Menimo, da bi se s temi ukrepi odstranilo mnogo dosedanjih nepravilnosti, pa tudi krivci pri nakazanju odškodnin. To so minimalne zahteve tukajšnjih kmetov, ki so v petih letih vojaške zasedbe utrpeli že veliko in večkrat nepovračljivo škodo ter so v mnogih primerih ob izgubi pridelkov sploh zgubili veselje do dela.

(Iz «Gospodarstva»)

ŠOLA NA PROSTEM naj bi bila tudi za slovenske otroke

V letošnjih vročih mesecih so slabotnejši otroci italijanske narodnosti hodili v Zgornji Kolonji v šolo na prostem. Po zdravniškem pregledu so iz vseh italijanskih mestnih šol izbrali tiste otroke, ki bi v vročih mesecih zaradi slabe konstitucije ne mogli slediti pouku in jih poslali v šolo na prostem.

Pouk v tej šoli se je pričel 15. maja in je bil v petih oddelkih. Obiskovalo jo je 120 otrok, ki inklinirajo na tuberkulozo in ki bi zaradi bolehnosti normalne šole dečinoma ne končali uspešno. V šoli na prostem so jih učitelji učili tako, da se otroci niso utrujali, poleg tega pa so dobivali dodatno hrano, vitamine in zdravila za okrepitev, tako da so tam uživali poleg šole tudi telesno nego pod zdravniškim nadzorstvom.

Otroci obiskujejo šolo na prostem približno tri mesece, septembra pa opravijo izpit pred posebno komisijo.

V načrtu imajo, da bodo šola na

prostem povečali, da bi lahko sprejela 200 otrok. Poleg tega je v načrtu tudi zgraditev otroškega vrta za predšolske otroke. Potrebne vsote ima v proračunu ZVU.

Pred zaključkom šole je obiskal prostore v Zgornji Kolonji predsednik cone prof. Palutan. Dolgo se je zadržal tam in se zanimal za vse. Prav je, da se predsednik cone zanima za svoje občane, prav bi pa bilo, da bi se zanimal za vse, ki žive na našem ozemlju. Skrb, ki jo posvečajo italijanskim otrokom bi morali prav tako posvečati tudi slovenskim. Teh je dosti v coni A in to prof. Palutan prav dobro ve. Prav gotovo tudi ve, da so tudi med slovenskimi otroki taki, ki so slabotnega zdravja in bi bili tudi oni potrebni, da bi v poletnih mesecih uživali ugodnosti, ki jih nudijo šola na prostem.

V zimskih mesecih je v prostorih šole na prostem normalna šola za otroke Zgornje Kolonje. Šola je pa

italijanska, čeprav živi v tistem šolskem okolišu precejšnje število otrok slovenske narodnosti. Otroci iz Kolonje morajo obiskovati šolo na Opčinah, z Zgornje Kolonje in Skorklje pa morajo hoditi v oddaljeni Rojan. Letos bi bilo za osnovno šolo v Zgornji Kolonji okrog 60 otrok. Prav bi bilo, da bi Vojaška uprava ter predsedstvo mestne občine na to mislil in ugodili upravičeni zahtevi staršev, da odpro v Zgornji Kolonji tudi šolo za slovenske otroke.

Prav tako bi bilo nujno, da odpro tam tudi slovenski otroški vrtec. Vsakdo ve, da je večina slovenskih mater delavk in da jim otroški vrtec odvzame veliko skrb in breme, ker so v njem otroci pod nadzorstvom ves dan. Število 29 slovenskih otrok, ki bi vrtec obiskovali, je zadostno za to ustanovo in zato starši upravičeno zahtevajo, da dobe tudi v tem šolskem okolišu slovenski otroški vrtec.

TRŽAŠKA UDARNA BRIGADA NA POTOVANJU PO JUGOSLAVIJI

Z diploma dvakrat udarne brigade in novo zastavo, ki so jo tržaški mladinci dobili od zagrebske mladine, se je mladirska delovna brigada «Trst» poslovila od študentskega naselja.

Osmega avgusta se je brigada z večernim brzovlakom odpeljala iz Zagreba proti Zenici.

Brigado ali bolje polovico brigade smo počakali v nedeljo v Ljubljani. Brigadirji so prišli naravnost iz Rovinja, zadnjega mesta, ki so ga obiskali na študijskem potovanju po Jugoslaviji. V Divači so se od brigade ločili vsi ori, ki jim delo ali pa popravni izpiti niso dopuščali, da bi ostali z brigado na taborjenju. Tako smo se na ljubljanskem kolodvoru pozdravili komaj s polovico nekdanjih udarnikov.

Ze od daleč smo jih zagledali. Ob steburu sta bili prislonejni zastavi, okoli njih voz nahrbtnikov in kovčegov, zagoreli brigadirji pa so se sprehajali v svojih delovnih oblekah po peronu in vzbujali splošno radovednost.

«Zdravo tov. namestnik komandanta!» smo pozdravili mladinko Rožico Počkar, ki se je sunkovito obrnila in nam že pomolila kar obe roki naenkrat. «Zdravo», je odgovorila in nam stiskala roke, rekla pa ni nič več, samo oči so ji zagorele in nasmejana usta so povedala več, kakor običajne fraze ob takih snidenjih. V hipu smo bili obkroženi od brigadirjev, ki so že pričeli vpraševati, kaj je bilo novega v Trstu, kako s tem, kako z onim. Poskušali smo odgovarjati na vsa vprašanja, pa ne vem, kako bi bilo, če se ne bi oglasil komandantov. Sodnik, ki je z ostro besedo prekinil razgovor in velel brigadi, da se postavi v četrterede. S harmoniko in zastavami na čelu so brigadirji odkorakali s postaje k Slamiču, kjer jih je že čakalo kosilo.

Pred kosilom so doživeli še eno presenečenje. Pri Slamiču so bili na kosilu tudi drugi tržaški mladinci,

ki so ravno tisto jutro prispeli iz Trsta v Ljubljano, da odidejo ra taborjenje v Kranjsko goro. Ko so se tako srečali, je prišlo seveda do navdušenih ovacij, ki so jih taborniki priredili brigadirjem. Kmalu so se pomešali med seboj in videti je bilo, kakor da bi brigada postala zopet taka, kakršna je bila ob odhodu iz Trsta: 83 in še več mož!

Po kosilu smo prosili komandanta brigade, da nam pove svoje vtise s študijskega potovanja po Jugoslaviji. Nič kaj rad ni pristopil k mizi, za katero smo se vsedli ter zagnal: «Kaj vam bom jaz pr. vil. Tukaj imate brigadirje, pa jih vprašajte!» Tega ni bilo treba dvakrat reči. Zgrnili so se naokoli in pazno poslušali, če bo naš prvi informator tov. Mesesnel vse prav in točno povedal.

«Kako je začelo vaše potovanje?» «Ob 21 uri približno smo odpotovali iz Zagreba in po utrudljivi vožnji prispeli ob devetih zjutraj v Zenico, ki je bila naš prvi cilj.» «Pa o potovanju ne boš nič povedal?» se oglasil nekdo za mojim hrbtom. Kmalu bi se začeli pripraviti ali je potrebno, da se opiše tudi potovanje ali se omeji samo na bistvene vtise s potovanja. Končno so se zedinili za zadnje.

«V Zenici smo si ogledali jeklaro. Sli smo iz oddelka v oddelku, od plavčev do valjarne in v tehnične pisarne. Vsi smo se čudili, kako je bilo mogoče ustvariti tako mogočne objekte v tako kratkem času. Še bolj smo se čudili projektom za bodočnost, po katerih bo tovarna do konca prve petletke imela

trikrat večji obseg od današnje, pri tem pa zaposlila manj delovnega osebja. Ne bi verjeli, če ne bi videli že izgotovljeno tovarno pred nam!»

Tov. Mesesnel nam je še povedal, da so govorili z celavci, ki presegajo dnevno normo že do ena, ste ure zjutraj. Zvečer so bili tržaški brigadirji povabljeni na kulturno prireditev in ples, ki jo je organizirala sindikalna podružnica.

Tovariša Mesesnela je v pripovedovanju zamenjal tov. Luša.

«Prespali smo v Zenici, drugo jutro smo odpotovali v Sarajevo. Ves dan smo si ogledovali prekrasno mesto in njegove značilnosti: mošeje, tkalniče, preproge, arheološki in etnografski muzej in drugo. Drugo jutro smo odšli v premogovni bazen Brezo, kjer smo si ogledali rudniške naprave in vhod v rov, kjer dela znani jugoslovanski rudar Alija Sirotanović. Njega ni bilo v rovu, kajti odšel je po opravkih v Sarajevo. Kosili smo v rudarski menzi...»

«Ali ste sploh videli Alijo Sirotanoviča?»

«Da, popoldne se je vrnil iz Sarajeva. Prišel je naravnost v menzo, kjer smo ga navdušeno pozdravili, ko smo zvedeli, da je naš st. mož prav on. Pozdravil nas je in dejal, da ne ljubi govorev. Na tov. tovariša je v smeju pripomnil, da Alija raje izkoplje 20 vagončkov premoga, kakor govori pet minut. Poslovili smo se od njega in odšli nazaj v Sarajevo. Drugo jutro, prav za prav popoldne smo odpotovali v Jablanico. Tu smo si ogledali dela hidrocentrale, ki bo ena največjih

v Evropi. Ugotovili smo, da je pri teh delih zaposlenih precejšnje število Italijanov, ki so zelo zadovoljni s svojim življenjem. Gradbišče hidrocentrale je res nekaj grandioznega. Kaj takega zlepa ne bomo več videli. Z gradbišča smo videli tudi kraje, kjer je divjala IV. ofenziva in kjer je bil štab NOVJ...»

Iz Jablanice smo odšli v Dubrovnik, se tam ustavili, drugi dan pa šli s parnikom v Split, kjer smo si ogledali razne zanimivosti. Tudi kopalni smo se, nato smo pa odšli s parnikom «Dalmacija» na Reko. Tu smo prespali, drugo jutro smo pa odšli naprej za Pulj. Nastanili smo se v hotelih «Lipa» in «Miramara», se umili in rekliko počivali. Zvečer nas je povabil italijanski krožek «Antonio Gramsci» na zakusko, kjer nas je pozdravil predsednik krožka. V svojem govoru je poudaril, da ima italijanska manjšina v Jugoslaviji vse pravice ter da aktivno sodeluje pri izgradnji socializma. O teh njegovih besedah smo se lahko sami prepričali drugi dan, ko smo si ogledovali mesto in govorili z ljudmi. V Rovinju smo govorili celo z nekim kancnikom, ki nam je dejal, da so vse vesti o preganjanju Italijanov popolnoma izmišljenje...»

Tako je zaključil tov. Luša. Nič ni čakal mojega potrdila, kar vzdignil se je in šel.

Tudi ostali so začeli odhajati. Nekdo mi je še dejal: «Ali veš, kaj nam je dejal Alija Sirotanović? Povejte v Trstu tisto kar ste videli. Nič ne olepšajte, nič ne pretiravajte. Resnica ne rabi hvale. Če boste govorili resnico, tedaj boste povedali, da jugoslovanski narodi z vso odločnostjo gradijo socializem v svoji državi. — To zapiši, tov. urednik, kajti mi smo se prepričali, da je tako in hočemo, da tudi drugi zvedo resnico o Jugoslaviji. Mi se bomo potrudili, da bo resnica zmagala!»

INDUSTRIJA IN RIBIŠTVO v skupni težnji za večjo proizvodnjo

V mestecih vzdolž istrske obale se je razvila že davno pred vojno cvetoča industrija ribjih konserv. Ta industrija je dala posebno Izoli svojevrsten značaj, saj je pretežna večina njenega prebivalstva zaposlena v tovarnah Arrigoni in Ampelea. Tudi v Kopru in v Umagu imamo obrate za predelavo rib, ki so po obsegu manjši od onih v Izoli, a izdelujejo enako dobre izdelke. Istrske tovarne so si pridobile sloves ne samo na domačem trgu, temveč tudi v inozemstvu zaradi odlične kakovosti njihovih izdelkov. Pravijo, da so jadranske ribe mnogo okusnejše in bolj pripravne za predelavo od onih, ki jih konservirajo Španci in Portugalci, najmočnejši proizvajalci te vrste blaga na svetu.

Pred drugo svetovno vojno je uživala živilska industrija na našem ozemlju posebno zaščito italijanske vlade. Obe tvornici v Izoli sta delali za izvoz in za potrebe italijanske vojske. Zato je morala Italija kupovati ribe za tvornice tudi v inozemstvu. Mezde v tvornicah so bile tedaj nizke, delavce, je

Pred bližnjo gospodarsko razstavo v Kopru

Letošnja jesen bo v Istrskem okrožju zopet gospodarska razstava. Dosedanje razstave so prikazale velike uspehe naporov istrskega ljudstva, pokazale so napredek gospodarstva v coni B, ki je premagalo krizo po 15. septembru 1947, ki je nastala vsled kršenja določb mirovne pogodbe s strani angloameriške vojske uprave in Italije. Tedaj je Jugoslavija nudila coni B vsjo pomoč, tako da se je gospodarstvo Istre prišlo zelo naglo dvigati.

Letošnja razstava pa bo še posebno zanimiva in pomembna zaradi tega, ker pada v dobo, ko ima Istra prvič svoj enoletni gospodarski načrt; tako bo prikazovala perspektivo nadaljnjega gospodarskega razvoja na poti v socializem.

Na razstavi bo prikazan napredek v kmetijstvu. V Istri so začeli graditi namakalne naprave, ki bodo odstranile vsakoletne posledice suše. Urejeni bodo veliki centri, kjer bodo pridelovali zelenjavo. Tu prideta v poštev predvsem dolini rek Mirne in Dragonje.

Dolina reke Dragonje ima velike možnosti za nadaljnji razvoj. V novem rudniku premoga bo delalo okrog 1500 delavcev. Z vodo, ki jo bodo črpali iz rudnika, bodo namakali polja. Poleg tega deluje v tej dolini tudi opekarna, ki se bo še razvila.

Razvoj te doline bo pospešil tudi razvoj bližnje in daljne okolice. S pravilnim namakanjem se bo pridelava zelenjave lahko dvignila za več kot 200 odst. To bo izboljšalo tudi standard istrskega prebivalstva.

Na razstavi bo prikazana tudi vloga in pomen združništva v zvezi s kmetijstvom. Prikazana bo tudi možnost večjega razvoja turizma, ki je povezan s počitnicami delovnega ljudstva.

Razstavljeni bodo industrijski proizvodi, prikazani bodo uspehi delovnih kolektivov, izboljšanje v proizvodnji, racionalizaciji itd. V zvezi z industrijo konserviranih rib bo razstava dala tudi sliko o ribištvi.

Letos bodo na razstavi proizvedli ladjedelniške industrije in obrti. Najboljši obrtniki bodo prejeli tudi nagrade in diplome.

Poleg izdelkov domače industrije bodo razstavljeni tudi jugoslovanski, s katerimi oskrbuje Jugoslavija Istrsko okrožje.

fašistična oblast izjemala čimbolj je mlačna.

Ljudska oblast je morala že takoj po osvoboditvi reševati vprašanja, ki niso bila lahka. Dotok surovin, posebno bele pločevine, z zapada ni bil mogoč. Toda s podporo Jugoslavije in mobilizacijo delovnega ljudstva je ljudska oblast lahko ne le nadaljevala proizvodnjo, ampak jo pozneje tudi naglo dvigala. Razočarana je bila tedaj vsa domača reakcija in zlasti še ona v coni A, ki je mislila, da se v novih pogojih industrija ne more razviti.

Delovni ljudje, ki so po težki borbi zlomili jarem zatiranja, so z zmago odstranili tudi največje ovire za svoj razvoj. Vsa dosedanja praksa je pokazala, da se pod ljudsko oblastjo strokovni kadri zelo hitro dvigajo. Vsa industrija Istrskega okrožja je danes v polnem poletju.

Ko govorimo o konservni industriji in njenem razvoju, moramo omeniti tudi istrsko ribištvo, saj se brez njega ta industrija ne bi mogla razviti. Od uspehov ribištva so odvisni tudi njeni uspehi.

V Istrskem okrožju imamo okoli 800 poklicnih ribičev, ki se od zgodnje pomladi do pozne jeseni, sedem mesecev na leto, udeležujejo lova na tako imenovano plavo ribo, to je sardele, sardone, skuše in njim podobne ribe. To so ribe selivke, ki priplavajo v velikih jatah k vzhodni jadranski obali in se ob začetku zime odselijo v bolj globoka morja. Poznavalci morskih skrivnosti še ne vedo, po kakšnih zakonih se ravna to veliko preseljevanje rib, ki ni vsako leto enako.

Letos je lov zelo dober. Ribiči prihajajo vsako jutro v pristan polno natovorjeni. Ni redke primer, da prinesejo na ladji več kot tona srebrnega plena. Lani lov ni bil tako bogat. Ribiči pravijo, da je morje »cvetelo«. V njihovem jeziku to pomeni, da se je napravila nekaj metrov pod morsko gladino neka plast, skozi katero ribe niso hotele priplavati. Ribiči si ta pojav razlagajo na različne načine, vprašati pa bi bilo treba oceanografe za njegove vzroke. Dejstvo je, da so lansko leto istrski ribiči metali zaman mreže v morje: cela dva mraka.

V Istri je lov najboljše nasproti Novega grada in Umaga, na jugu okrožja. Zato se ne smemo čuditi, če je ob tem letnem času v Kopru in v Izoli mnogo manj ribiških čolnov kakor v zimski sezoni. Zato pa vidimo nasproti Novega grada in globoko proti jugu v jugoslovanskih vodah sto in sto svetilk, ki v poletnih nočeh vabijo ribe pod ribiške mreže. Jugoslovanske oblasti so dovolile ribičem Istrskega okrožja, da lahko lovijo tudi v jugoslovanskih teritorialnih vodah. Koprski in izolske ladje se pomaknejo ob ugodnem vremenu

v bogate predele morja in ribiči se vračajo v domači pristan, samo kadar je treba popraviti ladjo ali mrežo.

Letos prinaša ribolov približno tri vagone rib vsako noč. Največji del plena gre v industrijo, kjer izdelajo iz te količine svežega blaga okoli tri vagone konserv. Kadar pride v tovarno več rib kot jih zmore kapaciteta strojev, spravijo sveže ribe v soče, jih nasolijo, da jih bodo pozneje, v mrtvi sezoni, predelali v tako zvane filete v olju.

Ljudska oblast se trudi, da bi čim bolj povečala proizvodnjo v tovarnah. Od osvoboditve do danes je proizvodnja precej narasla. Povečana proizvodnja in sploh povečana gospodarska aktivnost sta v Istrskem okrožju enkrat za vselej likvidirali brezposelnost, ki je značilna za kapitalistično gospodarsko anarhijo. Povečanje proizvodnje je tudi najzanesljiveše sredstvo, da se doseže znižanje cen, kar pomeni, da si vsak potrošnik za isto plačo lahko nabavi vedno večje količine proizvodov.

Za povečanje proizvodnje v to-

in klej. To pomeni, da bomo imeli v kratkem nove artikle, ki jih do sedaj tovarne niso izdelovale. Z boljšim izkoriščanjem surovin se bo vrednost naše proizvodnje še povečala.

Tovarne v Izoli bodo prešle kmalu v upravo delavskih svetov. Kakor v Jugoslaviji, tako se tudi v Istrskem okrožju nadaljuje proces demokratizacije našega življenja. Delavci — proizvajalci bodo s tem postali neposredno odgovorni za vodstvo tovarne in odločali o svojem delu. To bo brez dvoma prineslo nadaljnji napredek v industrijski proizvodnji Istrskega okrožja.

Vzporedno z racionalizacijo industrije in z novimi naprednejšimi oblikami njenega dela, se razvija tudi istrsko ribištvo. V zadnjih letih so zgradili nekaj novih ladij za poletni lov, flota je bila opremljena z električnimi napravami za razsvetljavo in sedaj sta v delu še dva velika čolna, ki bosta pripravna tako za poletni lov s »aplivarico«, kakor za zimski lov na »skočo«. To je mreža, s katero lovi-

Pogled na Izolo. Na obali pa suše različne za pečenje rib.

varnah in njeno pocenitev je tudi važno, da je sistem dela kar najbolj racionalen. V tovarnah je ljudska oblast uvedla brigadni sistem dela. Med brigadami vodijo tekmo, katera bo izdelala več in boljše.

Letos so bili kupljeni stroji za izkoriščanje odpadkov, ki so jih prej metali v morje. Iz njih bodo pridobivali ribje olje, kostno moko

jo ribe globoko na morskem dnu.

Ljudska oblast uvaža tudi pri ribištvi naprednejše oblike organizacije. V istrskih mestih so se začele razvijati ribiške zadruge, v katerih so ladja, mreža in vsa ostala proizvodna sredstva v rokah celega kolektiva ribičev in ne več posameznika-kapitalista.

Istrski partizani nadaljujejo s tradicijami narodnoosvobodilne borbe

Med najmočnejše organizacije v Istrskem okrožju spada Zveza primorskih partizanov, ki šteje okrog 2.000 članov. Organizacija ima v vsakem kraju svojo podružnico.

Zveza partizanov ima obširen program, ki je prav za prav nadaljevanje dela, ki so ga začeli borci za svobodo. Ni naš namen, da bi zdaj govorili o vsem, kar ima danes istrsko ljudstvo po zaslugi partizanov, skušali bomo prikazati, kaj oni doprinesajo danes.

Vsestranski dvig Istrskega okrožja: to nalogo si je zastavila ljudska oblast. Naloge so velike in zahtevajo sodelovanje vseh. Razumljivo, partizani so napeli vse sile. Pri gradnji združnih domov so bili vedno najaktivnejši. Pri gradnji cest, melioracij, itd., povsod so sodelovali. Član okrožnega odbora tov. Gruđen, je ob neki priložnosti upravičeno dejal, da bi brez sodelovanja Zveze primorskih

partizanov marsikatero gospodarsko nalogo težko izvedli o pravem času.

Ko so to leto istrski ljudje opravljali veliko delo pri melioraciji Sečolske doline, je primanjkovalo delovne sile. Na pomoč jim je prišlo Zveza primorskih partizanov in organizirala tridnevni partizanski tabor, ki je bil združen s prostovoljnimi delom. Brigada borcev, ki je štela 286 brigadirjev in imela vzorno disciplino, je v treh dneh taborjenja opravila 5.000 delovnih ur in efekt je bil naslednji: izkopali, prevozili in zravnali so 1.200 m³ zemlje. Vrednost dela je znašala 75.000 dinarjev. Delo je bilo po zaslugi partizanov pravočasno opravljeno, prav na rojstni dan maršala Tita.

V zadnjem času je bila najvažnejša naloga v Istrskem okrožju obnova ceste Križišče — Rižana. Delo pa zaradi pomanjkanja delovne sile ni potekalo zadovoljivo. Cesta je bila

zaradi obnavljanja neuporabna in vozila so morala po ovinku daleč naokrog. Če bi to trajalo še nekaj časa, bi nastala velika gospodarska škoda.

Masovne organizacije so organizirale množično prostovoljno delo in pridružili so se jim tudi partizani, ki so odločilno posegli v delo. Nad 700 partizanov, organiziranih v brigado, se je spustilo v boj s kubiki. Taborjenje je trajalo 3 dni in cesta je vidno rasla. Cesta bi morala biti gotova do 15. avgusta, toda partizani so predlagali vodstvu gradnje, da bi se dalo opraviti delo do 14. avgusta. Seveda je bil predlog sprejet in 14. avgusta je bilo delo opravljeno. Sami partizani so popravili 1.200 m ceste; razširili so jo za 2 metra, očistili gmovje in odvozili ves material. Njihov uspeh je še večji, če upoštevamo, da so delali na težkem terenu.

O delovnih uspehih partizanov bi lahko še veliko govorili, toda naj bo

CVETKE iz tržaskih listov

«Delo» se je v zadnji številki široko razpisalo o invalidih v Jugoslaviji. Po njem so se tudi v to organizacijo vgnedili »titofašisti«, ki uboge invalide izkoriščajo, da umirajo od bede in lakote.

«Delo» piše takole: »V vodstvu invalidske organizacije se nahajajo največji sovražniki jugoslovanskih narodov. General Miloje Milojevič, predsednik Centralnega odbora ZVIJ, ki je že v juliju leta 1948 na raznih konferencah govoril proti CK VKP(b) in tovarišu Stalinu. Podpredsednik organizacije je Veljko Vlahović, eden izmed Djilasovih in Pijadovih pomočnikov, znan sovražnik Sovjetske zveze. Generalni sekretar organizacije je Božo Pavlovič, zakleti sovražnik in klevetrnik SZ».

Kako skrbi Jugoslavija za svoje invalide vsak dobro ve in vsak poštenjak tudi to priznava. O tem nam ni treba pisati. Zanimiva pa je ugotovitev «Delo», da so v vodstvu invalidske organizacije sami sovražniki jugoslovanskih narodov — ker so zakleti sovražniki Sovjetske zveze. Če se nekdo upre nasilju in izkoriščanju v dobro svojega naroda, je narodov sovražnik, ker se je pač uprl Sovjetski zvezi. Taka je kominformistična politika. Radovedni smo le, če bi bila taka tudi takrat, ko bi jo kominformisti poskušali na svoji lastni koži!

Tržaski kominformistični listi od tržške izdaje «Unita» preko «Lavoratora» do «Dela» se bahajo z vestjo, da je že preko 300 ubežnikov iz Jugoslavije podpisalo štockholmski apel za mir.

Po mnenju kominformistov lahko podpiše resolucijo za mir vsakdo, pa čeprav je to četnik ali ustaš, ki ima roke še krvave od ubijanja lastnih bratov — le da je sovražnik socialistične Jugoslavije in vedno pripravljen, da jo napade. Na podpise takih ljudi so tržaski kominformisti res lahko ponosni. Pa saj ni čudno: njim je borec za mir — borec proti socialistični Jugoslaviji!

«Delo» piše v predzadnji številki pod naslovom »Zatiranje nacionalnih manjšin v Jugoslaviji» tudi naslednji stavek: »Tudi bolgarskim državljanom v Jugoslaviji, Titova klika ni prizanesla. Jugoslovanska fašistična oblast je nasilno izgnala iz Makedonije 6.800 bolgarskih državljanov, ki so izrazili željo za povratek v Bolgarijo».

Cudna stvar tudi tale, toda v soglasju s kominformistično logiko. Kaj naj bi bilo treba izganjati ljudi, ki si sami želijo oditi! Če bi bila recimo ona vest resnična, bi se morali oni Bolgari le zahvaliti jugoslovanskim oblastem, da so jim izpolnili njihovo željo po povratku. Toda kaj hočemo, pri «Delu» ne mislijo z možgani, ampak le s petami.

dovolj o tem.

Partizani pa se ne udeležujejo samo na delovnem polju, med svoje naloge so dali tudi skrb za vojne invalide, vdove padlih partizanov, partizanske sirote in sploh za sleherne partizana, da bo pravilno zaposlen. Vedno se spominjajo svojih padlih tovarišev, ki jih v okrožju ni malo, saj ima skoraj vsaka vas nad 30 padlih za časa osvobodilne vojne.

Vsi istrski partizani vedo, da vodijo kominformisti v Trstu proti njim gonjo laži in klevet. To, kar pišejo o njih «Unita», «Delo» in drugi kominformistični časopisi, je zanje dokaz, da so se ti v celoti priključili italijanskim šovinistom, ki sovražijo vse, kar je resnično naprednega.

Istrske partizane prav tako niso prenesle zadnje geste tržaskih kominformistov, ki zahtevajo od tržaskih partizanov, da napravijo prošnjo na ministrski svet za priznanje njihovega partizanstva. Menda hočejo s tem tržaski kominformisti »zbrisati« sramotno preteklost, toda v Istrskem okrožju vsakdo ve, da se s tem pogreza v blato, v katerem bodo slej ko prej ostali sami.

Kronika

V Jugoslaviji se mudi italijanski znanstvenik, vseučiliški profesor v Peruggiji, dr. Girolamo Azi, ki je znan svetovni učenjak iz področja meteorologije in ekologije.

Dravograjska hidrocentrala je najboljša hidrocentrala v Jugoslaviji. Zvezna vlada ji je podelila prehodno zastavo in denarno nagrado.

Ključne jeseniške železarne je izročil minister za težko industrijo zvezne vlade Fran Leskosek kovinarjem z besedami: «Vi ste sedaj odgovorni za vse delo v železarji. Vodite železarno po zakonitih predpisih v okviru petletnega gospodarskega plana, po navodilih in smernicah, kakor jih narekujejo interesi naše socialistične skupnosti. Skrbite o delavcih, o njihovem delu, njihovem življenju, o njihovih družinah. Dvigajte njihovo politično in kulturno zavest, vodite pravilno gospodarsko politiko, učite se in učite druge. Partija in oblast vam bosta pomagali, čuvajte tovarno, ki je skupna last. Zavedajte se, da sovražnik bdi in išče prilike, da bi vam škodoval. Cestitam vam k prazniku in vam želim mnogo uspehov».

Reko Cetina, ki teče čez Slnjsko polje bodo regulirali, tako da bodo pridobili na tem kraškem svetu 3600 ha rodovitne zemlje.

Do 15. avgusta so po vsej državi odkupili 58 odst. žita obvezne oddaje.

Posamezniki in kolektivi v Ohridu v Makedoniji so se obvezali, da bodo vpisali štiri in pol milijona ljudskega posojila.

Osebe poslanstva v Rimu se je doslej obvezalo vpisati 2 in pol milijona posojila, kar je približno 30 odst. več kakor pri prvem posojilu.

Oceanski parnik «Kosmaj II» je dobila jugoslovanska trgovska mornarica. Ladja vozi s hitrostjo 11 morskih milj na uro, dolga je 123,5 m, njena nosilnost pa znaša 8.883 ton.

Napredaj ameriški publicist Georges Seldes je izjavil, da vidi v resoluciji Nacionalnega komiteja Jugoslavije za obrambo miru resnično, globoko priznavanje za odstranitev vseh vojn. Izjavlja, da je poziv Nacionalnega komiteja krasna in plemenita ideja, s katero mora soglašati vsak poštenjak.

48 britanskih mladincev, večinoma delavcev iz londonskih tovarn, je prispelo na gradbišče študentskega naselja pri Zagrebu, kjer bodo ostali do konca.

Maršal Tito je sprejel indijskega veleposlanika G. Sena. Pri sprejemu je bil navzoč pomočnik zunanega ministra Leo Matas.

890 pionirjev pomaga v Savinjski dolini obirati hmelj.

V železarni Store so dogradili plameniško peč za vlivanje 20 tonskih valjev.

Na tehnični visoki šoli v Ljubljani so ustanovili oddelke za fiziko. Slušateljem bo dal tisto teoretično in praktično znanje, ki je potrebno za raziskovanje fizikalnih osnov v industrijskih procesih.

V Zrenjaninu grade ob stakornih tovarni kombinat za predelavo škroba. To bo eden najmodernejših industrijskih kombinatov te vrste v Evropi. Tovarne so v bližini sarovinskih virov, tako da imajo vse pogoje za razvoj.

O borbi španskega ljudstva so odprli razstavo v Zagrebu. Priredila jo je delegacija španske, katalonske in baskijske antifašistične organizacije na gradbišču študentskega naselja.

Na državnem posestvu v Bejlu so do sedaj investirali milijardo dinarjev.

Nov statut pionirjev so sprejeli na sestanku Zveze pionirjev Jugoslavije. Delo v pionirskih organizacijah bodo vodili posebni odbori, v katerih bodo razen mladinskih funkcionarjev tudi kulturni in javni delavci, pedagogi in starši, ki bodo s svojimi izkušnjami in nasveti pripomogli k pravnim vzgoji.

Muslimanke v Bosanskem Novem so na konferenci sklenile, da ne bodo nosile več feredže.

SPLIT - PRISTANIŠČE BODOČNOSTI

Ni točno ugotovljeno, pred kolikimi stoletji je zrastle naselje na področju sedanjega Splita. Izkopanine, ki so jih našli na podnožju Marijana, dokazujejo, da so ljudje tam živeli že v bronzasti dobi. V zalivu pri Solinu omenjajo prvo luko ilirskih Dalmatov, a stara Grčija je v času svojega viška osrednina središče dalmatinske kolonije na področju današnjega Splita.

V poznejših stoletjih so Rimljani s svojimi stotinjami zlomili odpor Dalmatov in se vsidrali v Splitu, ki so ga izkoriščali ne le kot trgovsko in vojno luko, temveč tudi kot oporišče za nadaljnje prodiranje na Balkan. V tretjem stoletju je na tisoče sužnjev, ki so jih Rimljani pripeljali z vseh strani prostornega cesarstva, gradilo znamenito Dioklecianovo palačo, monumentalno zgradbo s pročeljem v samem morju, okrašeno z dolgo vrsto stebrov. Od tedaj dalje so gradili Split v notranjosti in okrog palače.

Malo je mest s tako bogato zgodovino, kakor jo ima Split: večno napadano trgovsko središče, središče verskega prodiranja z vzhoda in zapada, mesto bogastva in sijaja, mesto bede in luge.

V najnovejši zgodovini Split ne zavzema mesta, ki mu pripada za-

radi njegove lege. V stari Jugoslaviji je ostal drugorzredna luka, zaradi slabih zvez z zaledjem.

Po osvoboditvi je videti, kakor da je v vse življenje Splita prodrla težnja po izgradnji. Siro se proti Kaštelanskemu zalivu na zapad in proti Omišu na vzhod. Na obalah Kaštelanskega zaliva in na gričih izrad njega se dvigajo druga za drugo tovarne cementa, tovarna «Jugovinil», gradbišče nove velike severne luke in ladjedelnice «Vicko Krstulovič», a prostor med njimi je že na mnogih mestih izpolnjen z novimi gradbišči.

In prav zaradi neprestane rasti tvornic, ki teže proti Splitu, neizbežno raste tudi mesto.

Na drugi strani pa terjajo izvoz in uvoz dalmatinske industrije in industrije celotne Jugoslavije, da se Split dogradi čimprej v najvažnejšo luko v srednji Dalmaciji. Lisčka proga, ki je vezala Split z zaledjem, ni mogla zadostiti vseh potreb. Zato so zgradili unsko širokotižno progo, pripravljajo pa traso za izgradnjo proge Split-Livno, ki bo v nadaljni izgradnji vezala centralno Bosno z Dalmacijo. Na ta način bo gospodarski pomen Splita še bolj narasel. Po novi progi bodo dovažali premog, železo in

les za dalmatinsko industrijo, kakor tudi življenjske potrebnosti za prebivalstvo. Obratno pa bodo iz Dalmacije izvažali cement in uvozno blago iz novih skladišč, ki jih grade vzporedno s severno luko in ki bodo lahko sprejele istočasno blago z desetih preokooceanskih ladij in z ladij manjše toraže.

Z izgradnjo nove luke, ki bo prevzela ves trgovski transport, bo izginila iz mesta neprijazna slika, ki jo danes daje splitsko edino pristanišče, preobremenjeno s tovarnimi in potniškimi ladjami, z iztovarjenim blagom, z ratrpanimi prehodi. Nov predor dolg dva km bo ločil od mesta železniško progo, ki danes zavija v dim in saje celo mesto, ko vozi skozi samo središče Splita, med hišami. Po istem predoru se bo razvijal tudi cestni promet po 30 m široki cesti proti kaštelanskim tovarnam. V načrtu je tudi nova železniška postaja za potniški promet, ki bo izpopolnila novo podobo Splita.

Predvojni regulacijski načrt za Split je popolnoma opuščeni. Izgradnja industrijskega bazena v Kaštelanskem zalivu, ki se razteza od ladjedelnice «Vicko Krstulovič» pa do tovarne «Jugovinil», je delovala na opustitev starega regulacijskega načrta. Razen delavskih kolonij, ki se bodo dvigale v bližini tovarn tam ne bo stanovanjskih predelov, temveč se bo mesto širilo proti vzhodu. V novem načrtu so predvsem pazili na nove parke in nasade, ki jih je bilo prej v mestu malo.

Za uresničenje novega načrta mesta so porušili mnogo starih stavb in celih kompleksov, posebno tistih, ki so bili močno poškodovani med vojno. Tako so poleg luke na obali porušili zapore, tobačno upravo, carinarico in druge stavbe, ki so zastirale pogled na Dioklecianovo palačo. Na tem prostoru je sedaj nov park. Poleg parka so že uredili pet otroških igrišč, sedem pa jih še urejujejo. Preko železniške proge v Splitu in reke Jadre v Solinu so že zgradili nove mostove.

Nova delavska naselja so dograjena in se še grade, med njimi pa so veliki nasadi. Za delavce ladjedelnice «Vicko Krstulovič» na Kaštelanski cesti je že dokončanih šest večnadstropnih zgradb s 120 družinskimi stanovanji, na Solinski cesti pa 4 stavbe s 400 stanovanji za samce. Nove stavbe se odlikujejo z lepo, originalno dalmatinsko arhitektoniko. V najlepšem delu Splita, na Firulama, kjer stoji luksuzne vile, se dviga zdaj 9 novih zgradb za delavce, a v predelu Lovre zidajo 12 večnadstropnih hiš za delavce iz ladjedelnice. Tako bo samo v letošnjem letu na razpolago delavcem 500 novih stanovanj.

Poleg stanovanjskih objektov srečamo v Splitu na vsakem koraku nove stavbe različnih ustanov. Tako so v mestu samem nove: veliki stavbi mestnega in oblasnega odbora, Direkcija južnih ladjedelnice, Sola in internat za učence ladjedelnice in drugi objekti.

Vzporedno z gradnjo modernih

objektov pa delajo v Splitu mnogo za ohranitev zgodovinskih spomenikov. Obnavljajo Dioklecianovo palačo. Prvo so očistili kleti, ki so bile stoletja zazidane. Z njimi so dobili velike prostore, ki bodo poleg zgodovinske vrednosti imeli tudi praktično. V njih bodo kinemato, grafi, restavracije, kulturne ustanove bodo imele svoje sedeže itd.

Srebrna vrata, monumentalni vhod v palačo, so bile stoletja zazidane z benečanskim zidom. Zdej so jih odkrili in obnovili, tako da je ta antični spomenik prišel do popolnega izraza. Vrata imajo tudi praktično vrednost, ker se bo skozi nje vršil mestni promet. Očiščeno je tudi celo severno pročelje palače, tako da se zdaj vidi v celoti. Zato so porušili staro vojno bojišnico in ves ta kraj je spremenjen v park. Pred kratkim so popravili tudi center palače imenovan «Peristil», nato streho Dioklecianovega mavzoleja; obnovljena je tudi srednjevska cerkva sv. Nikolaja, ki je zanimiva po svoji obliki iz XI. stoletja. V baziliki Sv. Evemije so popravili kapelo Jurija Dalmatinca, najpomembnejšega mojstra stare dalmatinske umetnosti. V njej bo oltar sv. Staše iz mavca, na katerem je Jurij Dalmatinac prikazal v reliefni skulpturi «Prvi odpor».

Na čast petletnice rojstva pesnika Marka Marulića obnavljajo palačo rodbine Papalić, ki datira iz XV. stoletja in je zidana v gotskem stilu. V njej bo muzej mesta Splita.

Tako raste Split. Mesto, ki je bilo še pred kratkim manj pomembna luka, se razvija v važno središče jugoslovanskega Jadrana.

Pred začetkom novega šolskega leta

Velike priprave za začetek novega šolskega leta, ki so se v večini krajev pričele že ob zaključku lanskega leta, se bližajo koncu. Po vsej državi končujejo z gradnjo novih šolskih poslopj ali s popravili, urejujejo šolski inventar, si oskrbe kurine itd. Vso to materialno urejevanje šol so imele v svojih rokah ljudska oblast, partijske in množične organizacije.

Mreža osnovnih šol, osemletk, gimnazij in srednjih strokovnih šol je letos zelo razširjena. Samo v Bosni in Hercegovini, kjer je pred vojno bilo največ nepisanih v državi, bodo letos začeli s poukom v 20ih novih osemletkah in v 100 novih osnovnih šolah. Bosanska mesta Visoko, Foča, Gradacac in Jajce bodo dobila nove popolne gimnazije, v mostarski oblasti pa bodo odprli okrog 120 osnovnih šol. V vsej republiki grade preko 260 novih šolskih zgradb, kjer se bo lahko šolalo 21.300 učencev. V Doboju in Novem bregu končujejo nove gimnazije, v Livnem pa učiteljske. Hitro napredujejo tudi gradnje 31 osemletk.

Z letošnjim septembrom bo v Ljudski republiki Makedoniji začel redni pouk v 41 novozgrajenih osemletkah. Prav tako bodo v srednjih Like, Korduna in Banje zgradili preko 200 novih šolskih poslopj, kar predstavlja brez dvoma izboljšanje dela v letošnjem šolskem letu. Materialno skrb za šole so prevzeli mestni in krajevni ter srečni ljudski odbori. V Srbiji so skrb za šole, za popravila in preskrbo prevzeli šolski sveti.

Na pobudo ljudske oblasti, ljudstvo pozitivno pomaga pri gradnji in obnovi šol. V mnogih krajih kmetje sami, brez vsake pomoči grade nove šole za svoje otroke. Tako so na poziv kmetja Salka Elezovića meščani Gradske v Bosni začeli z zidavo šole, ki je niso imeli. Prebivalci vasi Devet Jugovičev na Kosmetu, so sami zgradili novo šolo s stanovanjem za učitelja. Na sestanku volitvev v vasi Temerin so vsi občani sklenili, da se dodeli iz davčnega doprinosu za gradnjo nove šole en milijon in pol dinarjev. Podobnih primerov in mnogo dovolj po vsej Jugoslaviji.

Največjo novost v letošnjem šolskem letu predstavlja prehod na osemletno šolanje, ki se bo izvedlo v duhu resolucije CK KPJ o nalogah v šolstvu. Učenci, ki so v lanskem letu dokončali četrti razred osnovne šole, bodo svoje šolanje nadaljevali v višjih razredih osemletke ali na njih gimnazijah. Po vseh republikah so že končale priprave za prehod na osemletno šolanje. Ministrstvo prosvete v Srbiji je sklenilo, da bo

po vseh mestih, kjer so dani pogoji za to, spojilo štiriletne osnovne šole z nižjimi gimnazijami v enotni tip šole — osemletke. Podobno bodo ukrenila tudi ostala prosvetna ministrstva drugih republik. Okrog 550 osemletk se bo postopoma razvilo v osemletke. V vseh republikah bodo jeseni odprli, kjer so samo štirje razredi, še peti razred, v Sloveniji pa šesti. Učni načrt in program sta popolnoma enaka načrtu in programu, ki ju ima prvi razred gimnazije. V osemletki bodo učenci poleg osnovnošolskega gradiva predelali tudi snov za nižjo gimnazijo in se po končani osemletki podrgli mali maturi. Pouk v nižjih razredih osemletke bodo vodili učitelji, v višjih pa nastavniki. Da bi bilo dovolj učiteljskega in predsem nastavnika kadra, so skozi vse leto tečaji za učitelje, ki lahko poleg svoje službe še študirajo kot izredni slušatelji na vseučiliščih.

V osemletkah, ki so šole v razvoju in ki torej še ne bodo imele vseh višjih razredov, bo v teh razredih snov usmerjena predvsem v prirodne vede. Dijaki teh razredov pa bodo imeli možnost, da z dopolnilnimi izpiti preidejo na gimnazije ali na popolne osemletke.

Ta način postopne reorganizacije šolstva daje možnost učencem tudi iz majhnih krajev, da se dalje šolajo in so dokaz velike demokratičnosti jugoslovanskih šol.

Avtocesta je dala industriji 25.000 novih mladih delavcev

Avtocesta «Bratstvo in enotnost» — visoka šola jugoslovanske mladine — je dala jugoslovanski industriji 25.000 sil novega kadra. Na stotine kmečkih mladincev in mladink je vsak mesec odšlo z vseh sekcij avtoceste v rudnike, v podjetja težke in lahke industrije in v vojnoindustrijska podjetja. In danes delajo v največjih rudnikih, v Trebiču, Boru, v Raši, v tovarni težkih strojev alfo Loha Ribara, v Železniku in drugod po vsej državi kot strokovnjaki mnogi graditelji ceste Beograd-Zagreb.

Lani v času ko so graditelji vodili težko borbo za vsak kilometer avtoceste, je tov. Kidrič na debati o proračunu v Ljudski skupščini poudaril, da bi jugoslovanska indu-

strija in rudniki nujno potrebovali najmanj 25.000 novih delavcev.

Te besede tov. Kidriča so postale mladim graditeljem avtoceste geslo. Vsakdo je znal, da sta težka industrija in rudarstvo ključni veji gospodarstva, od katerih je odvisna ustvaritev petletke. Zato se je na partijskih sestankih in brigadnih konferencah javilo v industrijo mnogo več mladincev in mladink, kakor je bilo predvideno. Vse je zafela želja, da sama avtocesta da industriji toliko delavcev, kolikor jih je v svojem govoru navedel tov. Kidrič. Celotna udarna brigada iz Peči je z vsem svojim stabom odšla v rudnik Trebiče, iz drveniške brigade je odšlo 100 mladincev in mladink v rudnike in težko industrijo, iz pančevske brigade se je le

John Rogge zahteva naj se besedilo štokholmske resolucije spremeni

Na zasedanju komiteja Svetovnega kongresa pristašev miru je član izvršilnega odbora tega kongresa John Rogge predložil resolucijo, v kateri zahteva, naj se besedilo štokholmske deklaracije spremeni in spopolni, tako da se z njo obsodi in proglasi za vojnega zločinca vsaka vlada, ki bi prva izvršila poizkus napada. Rogge dalje zahteva v svoji resoluciji razveljavljenje diskriminacijskega sklepa o izključitvi Jugoslavije iz svetovnega gibanja pristašev miru. Ker je vodstvo delegacije padlo pod vpliv Kominforma, je jasno, da je informbirojevska večina zavrnila Roggejev predlog resolucije.

Angleška delegacija je na kongresu Mednarodne zveze študentov, ki je bil v Pragi, zahtevala, da kongres razveljavi sklep izvršilnega odbora, ki za to ni kompetenten, o prekinitvi stikov z jugoslovanskim manjšino. Vodstvo kongresa je skušalo prisiliti angleško delegacijo, da spremeni svoje stališče, čemur pa se je ta uprla.

30 brigadnikov vrnilo na svoje domove. Takih primerov je bilo zelo mnogo.

Pisna, ki so prihajala na traso tega velikega mladinskega dela od graditeljev, ki so odšli v podjetja in rudnike, so bila najboljša agitacija za nova vključenja v proizvodnjo. Mladinci, ki so odšli v veliko tovarno «Rade Končar» v Zagrebu, so pisali svojim tovarišem na avtocesti, da jim je na novem delu lež po, da so postali člani sindikata ter da skupno s starimi «Končarovci» tekmujejo za uresničitev petletke. Mladina z avtoceste se ni ozirala na lažne in zlobne klevete informacijskega urada, temveč se je množično odzvala klicu svoje partije za sodelovanje v socialistični izgradnji svoje domovine.

MED INOZEMSKIMI BRIGADAMI pri gradnji vseučiliškega mesta v Zagrebu

ROMINFORMIADI

Kako so v Franciji "prepričevali,"

Pravijo, da služi propaganda strahu kot sredstvo nevidnega terora. To je deloma točno, čeprav uspe teror s takimi metodami samo pri ljudeh s slabo voljo in živci. Tudi v Franciji so ljudje, ki imajo teror za rešilno sredstvo, s katerim naj se ljudje rešijo lastnega čuta razsojanja. Tem ljudem pripada tudi redakcija kominformističnega lista «La Voix Populaire», organa francoske komunistične partije za mesto Lyon.

«Titova klika steguje prste preko svojih agentov tudi v Francijo. Ona hoče s svojo trockistično politiko omamiti poedine omahljivce in jih pripraviti do tega, da pridejo v Jugoslavijo na suženjsko delo, ki se skriva pod bleščočim imenom mladinskih delovnih akcij... Niti eden pravi in pošteni Francoz se ne bo odzval takemu pozivu in odšel v Jugoslavijo... Kdor gre v to državo je tiptist, za katerega ni mesta v vrstah splošnih Francozov in še manj v vrstah naše partije. Ne bomo izbirali sredstev, da obračunamo z njimi...» itd.

Tak klišan članek je prinesel ta list 22. julija. Najprej je «pojasmila», da obstoje v Jugoslaviji «suženjska dela», nato je postavil kaj čuden kriterij za ocenjevanje poštenosti državljanov, na koncu pa izjavil, da se ne bo tizhiralo sredstev. Ze naslednji dan je bila v središču Lyona ustanovljena brigada «Henry Collard» (komunist ustreljen leta 1943).

Informbirejci so dobili jasne odgovore. Na pariškem sektorju je bila ustanovljena brigada «Brigade commune de Paris», potem «Spartacus» in druge. Pod zastavami teh brigad so se zvrstili mladinci iz Lyona, St. Etiennea, Marseillea, Bordeauxa, Toulona, Norda, Bretagne, Poitiersa, Nantesa, Nancy-ja in od drugod. Z eno besedo «zamamljeni kapitulanti» so dajali udarec za udarcem.

«Tisti dan, ko smo odhajali, je hotela skupina informbirejcev inscenirati napad na nas,» pripoveduje 21-letni študent prava Maurice Payet iz Lyona. «Mi smo odgovorili z marsikatero in stisnjenimi pestmi. Izginili so kot zajca.»

«Ali ste se prepričali o resnici o Jugoslaviji?» smo upraskali skupino francoskih mladincev, ki se je zbrala okoli nas.

«Oprostite, mi nismo o tem niti sumili. Mi smo vam prišli na pomoč pri graditvi...»

Naš razgovor z njimi se je blizal h koncu. Nekje v taborišču je nekdo nenadoma prišel peti in za njim je pelo vse taborišče:

Allons enfants de la Patrie
Le jour de gloire est arrivé.
To so peli oni, ki imajo vso pravico do tega. In kaj je z «La Voix Populaire»? Odgovorili vam bomo z besedami duhovitega Francoza: «Naj se še naprej kisa v lastnih neumnostih.»

Vietnamci pripovedujejo

Leta 1939 so francoske oblasti rekrutirale 20.000 Vietnamcev in jih odpeljale v Francijo. V Franciji so jih spravili v taborišča. Nato so morali delati v vojaških tovarnah kot najhujši sužnji. Niso imeli pravice kot francoski vojsaki. Zaradi dela in slabih življenjskih pogojev jih je 20 odst. pomrlo od tuberkuloze.

Po kapitulaciji Francije jih je prevzela TODT. Življenjski pogoji so bili še slabši. Nemci so jih v taborišču okradli. Ob prvih akcijah partizanov jih je veliko ušlo.

Vietnamec Hoang Khoi, ki nam to pripoveduje, pravi, da se je s partizani spoznal in pričel z njimi delati 1944 misleč, da bodo prišli potem drugačni časi. «Toda malo se je spremenilo. Naš življenjski problem po vojni je bil, da se vrnemo domov. Francoske oblasti so nam to obljubile, toda te obljube so vedno razumele po svoje. Priznati moram, da so francoske oblasti poslale večino teh ljudi res v Vietnam, toda ne na njihove domove, temveč

so jih zaprli v kolonialna taborišča in zapore. Vprašate, zakaj jih niso pustili domov? Danes je velik del moje domovine v rokah osvobodilne armade in ljudskih oblasti. Samo mesta še drže v rokah kolonizatorji. Ker je velika večina naših ljudi bila s podeželja, so se francoske oblasti bale, da ne bi odšli v ljudsko armado.

Komunistična partija Francije nas Vietnamce gleda zelo čudno. Sicer podpira nekatere naše akcije, misli pa, da bi moral Vietnam še vedno ostati v okviru francoske kolonialne oblasti. Mi pa zahtevamo popolno svobodo.

Sedaj nas je v Franciji okrog 1.000. Zelimo se vrniti v domovino, toda samo pod pogojem, da se vrnemo na svoje domove. Zaradi te

navdušenju cele brigade.

Vsem je čas bivanja v Jugoslaviji šel mimo zelo hitro. Zal jim je, da se morajo že vrniti. Prihodnja leta hočejo zopet priti, pomagati jugoslovanski mladini in graditi s tem prijateljstvo med jugoslovansko in napredno avstrijsko mladino.

Pustili so nas na cedilu, govore Španci

S tovariši iz Španije se nismo razgovarjali kot z ljudmi, ki so prišli spoznat resnico o novi Jugoslaviji. Ne, njim tega ni treba. Oni so na žalost sami poizkusili, kaj pomeni nedostojna politika Informbi-

Tržaški mladinci na delu v bodočem vseučiliškem mestu

Na sliki vidimo člane naše tržaške brigade, ko grade v bodočem vseučiliškem mestu v Zagrebu bodočo restavracijo. Naša brigada je bila edina inozemska brigada, ki je postala dosedaj celo dvakrat udarna. Vsi jugoslovanski listi so si edini v tem, da si je ta svoj častni naslov tudi zaslužila. Po delu na gradbišču so odšli mladinci na potovanje po Jugoslaviji, o čemer obširneje pišemo na 4. strani.

ga se moramo vedno boriti z oblastmi.

K vam nas je hotelo priti več, kot nas je prišlo. Toda oblasti nam niso hotele izdati dovoljenj. Zaradi tega je naša brigada majhna.

To je pripovedoval Vietnamec Hoang Khoi. Nekaj delayec je pa povedal, da je tisti dan vietnamska brigada prekorajčila normo za 55%.

Komandant vietnamske brigade je izjavil, da se počutijo v Jugoslaviji kot v svoji domovini. «Vi ste naši učitelji, ker so naša pota skorodna.»

Dobro poznamo sovjete, pravijo Avstrijci

«Kdor preveč govori v sovjetski coni o Jugoslaviji, je v nevarnosti, da ga popolne noč. Zato smo se mi bali sovjetske meje na Semeringu. In res, delali so nam vse mogoče težkoče pri prehodu njihove cone. Ko pa niso mogli najti nobenega razloga, da nas zadržijo, so nas psovali in nam pretili s pestmi. Takšna je informbirejska propaganda za mir in mednarodno sodelovanje.»

V Avstriji smo precej točno poznali spor med Informbirejem in Jugoslavijo. Ko se je ta majhna a ponosna država uprla Sovjetski zvezi in celotnemu informbirejskemu bloku, je naša država dobivala vedno več simpatizerjev v Avstriji.

Mi se nismo prišli prepričevati o resnici. Mejnino z Jugoslavijo, poznamo metode in politiko ZSSR in ni nam bilo že preje težko spoznati, kdo govori resnico in kdo laže. Naš obisk je odraz naših simpatij in želja, da vam pomagamo pri vaši graditvi. Mi smo iznenadeni in navdušeni.

Schaumann Walter, veterinar z Dunaja, in njegova žena sta mlada človeka, ki se nista ustrašila groženj ob obisku v Jugoslaviji. Njuno navdušenje o Jugoslaviji je enako

roja. To nam je ob pričetku našega pogovora pripovedoval tovariš Garcia, star borec za republikansko Španijo, katerega so frankistični miličniki pred tremi ali štirimi leti na ulicah Madrida ranili in ga pozneje zaprli, ko je ilegalno prišel v domovino.

«Pustili smo najboljše šanse v drugi svetovni vojni. To samo zaradi zaviranja vodstva KP Španije. Vedno znova so menjavali taktiko in že dosežene sporazume zavrgli, ker je to nekemu drugemu bolj odgovarjalo. Danes pa se sestajata v Ankarji sovjetski in frankistični poslanik in se pogovarjata: «Vi ne boste pisali ptyti nam, pravi prvi, drugi pa svetuje, da bi bilo dobro zaradi tega izpustiti ujetnike amodre divizije». To tudi menda veste, da je naš bivši kralj Peter dobil na Francovih radijskih postajah emisije samo zato, da bi vas mogel klevetati. Sovjetski zvezi je danes ljubša Francova Španija, ki vas kleveta, kakor demokratična Španija. Zapadni prijatelji so s tem zadovoljni. Ostali smo popolnoma sami, kakor vi. A Španija krvavi...»

Med inozemskimi brigadami dosega brigada «Garcija Lorea» na gradbišču univerzitetnega mesta dobre rezultate. Postala je udarna in dva tovariša sta postala udarnika. «Malo je lujcev, nam pravi njihov tolmač, aki so si ta naslov zaslužili.»

Med Norvežani...

Na baraki v taborišču št. 3 visi norveška zastava. Baraka je okrašena s plakati in norveškimi pejsaži. V štabu brigade sedi zaradi pokvarjene noge Hermann Ruge, študent fizike in matematike iz Osla.

Hermann je član «Norsk Student-sambanda» (norveške študentske zveze). Pripovedoval nam je o svoji domovini in o sebi. Ko smo ga upraskali, zakaj je prišel v Jugoslavijo, nam je odgovoril:

«O Jugoslaviji sem že prej mno-

go slišal. Jugoslovanska zgodovina je za nas, ki ne študiramo specialno samo zgodovino, precej komplcirana.

In tudi jaz sem jo težko razumel. Zato sem vedno želel spoznati to daljno zemljo. Posebno pa sem sedaj po resoluciji informbireja hotel priti v Jugoslavijo, da spoznam vaše ljudstvo in vidim, kaj se pri vas godi. Norveški komunisti — informbirejci mnogo slabega govore in pišejo o vas. Sedaj, ko sem deloma spoznal vašo mladino, ljudstva, državo, ko sem od blizu čul, kdo je Tito in kaj je naredil za vas, morem reči, da je resnica na vaši strani.

Nisem komunist. Na zadnjih volitvah sem dal glas za socialdemokrate. Mislim, da sedanji politični razvoj in položaj v Jugoslaviji ne pomeni diktature, kakor to govore informbirejski pristaši.»

Med člani norveške brigade so študentje, delavci in intelektualci. Eden od njih, Pearson je pesnik. Bral nam je svoje vrstice v norveščini. Poslušali smo zvočne stihje nam neznanega jezika in smo čutili, o čem govore: o bodočem mestu, delu in tovarištvu.

...in Švedsi

Kmalu smo se sprijateljili s Hansom Skogshedom, članom švedske delovne brigade. Razgovor z njim je tekel neprisljano, brez fraz. Izmenjavali smo temo za temo in smo čutili, da še ne govorimo o tistem pravem, najvažnejšem.

Končno smo ga vprašali o njegovih vtisih o Jugoslaviji.

«...Po vaši krizi z Moskvo leta 1948 se je vsakdo po svetu spraševal, kaj se dogaja v Jugoslaviji. Ali se more komunistična država brez pomoči Sovjetske zveze sama naprej razvijati na marksistični osnovi. Ali bo Jugoslavija postala novo področje za ameriški imperializem. Ali je morda beograjska vlada našla svojo pot v Canosso itd.»

Ko prideš iz okupirane Avstrije preko meje pri Mariboru, takoj čutiš, da si prišel v novi svet. Na Dravi smo zapustili kaos, v katerem se nahaja kapitalistični svet. Tu smo v kapitalistični skupnosti, ker je socialistična zavest prodrla v vsakega človeka.

Govoril je navdušeno in ob koncu želel Jugoslaviji in KPJ srečno bodočnost. «Jmate Partijo, ki je tako uspešno zgradila novo družbo, da se ne more v njej živeti od dela drugih ljudi. Ona sestoji iz srečnih svobodnih in solidarnih ljudi, ki delajo za skupnost.»

«A Informbirej?», smo vprašali. «Jaz sem z njim že zdavnaj prekinil. Ponosen sem, da ne prihajam k vam kot nereren Tomaž, temveč kot graditelj. Toda v svoji domovini bom našel prav besedo za Jugoslovane.»

Bratje Korošci

Med koroškimi mladinci smo in se počutimo prav domače. Z njimi ne govorimo o plačah, socialnem zavarovanju in ljudski mladini Jugoslavije, kakor z ostalimi inozemskimi brigadami, temveč o vsakodnevem življenju naših ljudstev.

Tovariši Korošci niso tuji pri nas. Prav dobro se zavedajo, da jih deli od nas samo nepravilna meja. Pripovedujejo, kako so jih navdušili jugoslovanski filmi, ki so jih doma videli. Niso bili navdušeni samo oni, temveč vsa Koroška. Govore, da so se tuji na Koroškem tako razčepirili, kot bi mislili vedno tam ostati. Na mizi je ležal grafikon dela brigade. Pozneje so nam tovariši iz drugih brigad rekli, da so mladinci s Koroške le malo zaostajali za Tržačani, katerih brigada je bila najboljša od vseh inozemskih.

Ko smo drugi dan srečali komandanta brigade se je ta zadovoljno smehljaj. Pravkar je zvedel, da je postala njegova brigada udarna. Da, tudi naši bratje onstran meje, žive s tempom svoje domovine.

(Po «Ilustriranem vjesniku»)

ZANIMIVA PPRICA NA BUDIMPEŠTANSKEM PROCESU

Kot glavna priča na budimpeštanskem procesu je nastopal Rado Fenclački. Kakšen človek je ta informbirejski agent, najbolje vidimo iz pisma, ki ga je njegov sin Mileje Fenclački, zaposlen v podjetju «Ter. molekularna» v Kostoicu, postal časopisu «Borba».

Miloje Fenclački piše:

«V prvi svetovni vojni je bil moj oče na ruski fronti, kjer se je boril na strani carske vojske proti Rdeči armadi. Po končani vojni je učiteljeval v Srbiji, 1926 je postal pravoslavni pop in odšel v Romunijo. V vaši Dinjaš je obogatej na nepošten način. Pozneje je postal soški referent srbskih pravoslavskih sol v Temišvaru in živel tam do 1941, do začelka vojne. Tedaj je organiziral četniški pokret Srbov v Romuniji. Kot svečenik je v svojih pridigah v cerkvi pozival ljudstvo, da astopi v sveto vojno proti boljševizmu. Se 1941. leta je tajno preko svojih prijateljev širil propagando, da bi na kongresu Slovanov zahvalili priključitev romunskega dela Barata Jugoslaviji.»

NOVA ENCIKLOPEDIJA V ZNAMENJU RUSKE PRIORITETE

Sovjetski tednik «Kultura in življenje» prinaša veliko kritiko prvega zvezka nove izdaje Velike sovjetske enciklopedije. Gegerijev piše, da to ni pravzaprav druga izdaja, temveč prvi zvezek nove enciklopedije, ker je v njej več novega in spremenjenega kot pa starega gradiva. Z drugimi besedami je to delo temeljito revidirano, pravno-revizorično delo. Poleg tega tudi prioriteto.

V tej smeri je bilo največ napravljenega, izloženo je bilo vse tisto, kar se ni skladalo s prioriteto kampanjo, ki se zdaj vodi v Sovjetski zvezi. Vse, karkoli je bilo v prid neruskim znanosti je zdaj izpuščeno, ali pa skrajšano na minimum, če se seveda stvari ni moglo podrediti ruski prioriteti. Ker je pač v prvem zvezku črka A, so v njem članki Aviacija, Avtomobil, Avtomatina, Agrobiologija, Agronomija itd. Kritiki temeljnijo, da je bilo tu treba vse temeljito spremeniti, tako da je v novi enciklopediji prišla do izraza vsa ruska iznajdljivost in znanstveno delo v razvoju teh in drugih podobnih panog tehnike in znanosti.

V kolikor ne bodo starih enciklopedij zažgal na gredah, bodo lahko lastniki starih in novih učivali v primerjanju. Brez dvoma bo to užitvanje večje kot takrat, ko primerjajo teorijo marksizma-leninizma z birokratsko prakso.

KNJIGE ISTIH PISATELJEV

Kominformistični francoski tednik «Les Lettres Francaises» prinaša reportažo o «Bilki napredne knjige» v Nizzi. Tja so prišli «kcmunistični» pisatelji, da dvignejo prirediteljev in da razprodajo čim več knjig.

«Les Lettres Francaises» prinaša fotografije teh piscev in pod njimi kratke značilnosti posameznikov. Pod sliko Renaud de Jouvenela pravi, da je aristokrat do konca svojih nohtov, človek sveta, toda vsega sveta, ki ga pozna kakor svoj žep. V tej karakteristiki pravi dalje, da je Jouvenel esejist, kar priča knjiga «Deset let političnih pogreš», da je zgodovinar, kar dokazuje delo «Tito, maršal izdajalceva». Karakteristika dalje piše, da je napisal «malo knjigo, neobhodno potrebno za razumevanje sedanje politike» pod naslovom «Internacionalna izdajalceva».

Poleg slike Jouvenela je slika Dominique Desanti je bila res v Jugoslaviji in je lahko pisala o svojih osebnih spominih. Toda Desanti je bila v FLRJ pred resolucijo in tedaj je za «Humanitét», «Action» in druge komunistične liste pisala članke, v katerih je z razkošnimi izrazi povlečevala vse, kar je tam videla. Cesto se v njenih člankih ponavljajo fraze kot ene najdem besed, da bi to opisala: «gaganjena sem po vsem, kar sem videla» itd. Jasno je, da v «Maske in obrazi Tita» ni takega opisovanja, saj po resoluciji Desanti ni obiskala Jugoslavije.

HONORÉ de BALZAC

OB STOLETNICI SMRTI

Da bi našli pet največjih romanopiscev sveta vseh dob, bi bil med prvimi Balzac. Če bi našli pet največjih književnosti, ki jih napreduje svet ima za svoje, ki so s svojimi deli doprinele k napredku človeštva, bi morali imenovati Balzaca.

Balzac je živel v letih napoleonske slave in zlozna, rastele so v dobi restavracije. Bil je to čas korupcije, razvratu, lažnega sijaja in bede. Bila je to doba naglega razvoja francoske buržoazije, kapitalističnega gospodarstva in političnega razvoja.

Njegovo življenje je bilo teško in polno iskušenj. Po končanem študiju se je posvetil notarski karieri in tam je imel priliko, da spozna intimnosti meščanske družbe, poslovnega sveta, ljudske strasti in francosko zakonodajo, ki je dejala vedno pravo bogatim. Tako si je nabral iskustva za svoje poznejše literarno delo.

Njegovo življenje je bilo teško in polno iskušenj. Po končanem študiju se je posvetil notarski karieri in tam je imel priliko, da spozna intimnosti meščanske družbe, poslovnega sveta, ljudske strasti in francosko zakonodajo, ki je dejala vedno pravo bogatim. Tako si je nabral iskustva za svoje poznejše literarno delo.

Kaj je najbolj karakteristično v njegovih delih in kaj jim daje tako veliko in trajno vrednost? Balzac je dal v svojih delih nenadkritno sliko svojega časa in takratne družbe. V svojih delih je prikazal nad 2000 likov in njihovih ugod, njihove znanje in njihov odnos do družbe. Najbolj si je izbral pravo nočilo družbenega sistema takratne družbe, predstavnike kapitala, oblasti, moči, bančirje, gospodarstvenike, in-

Balzacova karikatura

duštrale, skopce itd. Njih sila Balzac posebno plastično, brezobzirno jih razkrije in v obsoju. Toda v njegovih delih nastopajo tudi ostale osebe takratne družbe, to so umetniki, obrtniki, delavci, uradniki in kmetje ter cela vrsta žen najrazličnejših značajev. Galerija Balzacovih likov je neizmerna in skozi posamezne odkriva ta genialni umetnik človeško družbo v prvi polovici 19. stol. vse kompleksne strasti, vrline, ljubezni in sovražnosti, vse tiste sila, ki drže družbo povezano, toda ki morajo prej ali slej izstopiti v njej eksplozijo.

Zanimivo pri tem je, da Balzac ni bil kot oseba politično napredno orientiran. Bil je monarhist in se nagibal k aristokraciji. Toda njegova ustvarjalna sila je močnejša od njegovih meščanskih prepričanj. V svojem književnem delu teži za pisanjem resnice, ni se mogel lagati in to je mnogo važnejše od njegovih osebnih najpinjajev.

Najbolje je ocenil Balzaca Engels, ki je izjavil, da je iz človečanske komedije začel več o družbi, gospodarstvu in političnih razmerah kakor iz del vseh specialistov, spoznavarjev, ekonomistov in statističarjev. Engelsev stavek je ena največjih zmag realizma, ena izmed najbolj cenjenih potev v Balzacovem delu prav to, da je bil pristiljen, da piše proti svojim lastnim simpatijam in političnim pogledom.

V slovenski imamo le malo prevodov iz velikanskega literarnega Balzacovega dela. Oton Župančič je prevedel delo Le Comte de La Roche in Striček Pons. Ki spadajo med njegove najboljše knjige. Poleg tega imamo prevod znamenite Izgubljene tuzije Eugenie Grandet in Zupnik iz Toursa. Že iz teh del lahko spoznamo veličino velikega romanopisca Balzaca.

Nekaj let po Balzacovi smrti je znani francoski slovstveni zgodovinar Hippolyte Taine napisal esej, iz katerega podajamo odlomek v skrajšani obliki.

Da moremo Balzaca razumeti in presojati, je potrebno, da poznamo njegov značaj in življenje. Oboje ga polni njegovi romani. Predvsem je bil Balzac poslovni človek, in sicer zelo zadolžen poslovni človek. Od svojega 21. do 25. leta je živel v kaspi, kjer je pisal tragedije in romane, za katere sam meni, da so slabi, o svoji družini, ki mu ni dajala dovolj denarja. Slabo je zaslužil in želja po slavi na eni strani, na drugi strani pa zavest o svoji nardjenosti sta ga razjedali in mu prarjili, da ga usoda potisne v stran in da ga razglasio za nenačrtenega. Da bi se osamosvojil, se je vrgel na špekulacije. Najprej je bil založnik, potem tiskar in končno vivalce črk. Vse mu je sploščelo in še je slutil, da se mu bliža polom. Po štirih tednih letih prezačelnosti je vsa plačila ustavil. Da bi morej dolgove poravnati, je pisal romane. Vse svoje življenje je čutil to težko breme na sebi. Od leta 1827. do 1837. se je mogel držati na površini samo s tem, da je izdajal romane, ki so mu jih odurili eskontirali in v veliko težavo podaljševali plačilne roke. Moral je uporabiti svojo spretnost, da jih je ganil, zapeljal, očaral, sploh pripravil do tega, da je pri njih kaj dosegel in pri tem je sam igral nesrečnega velikega meščaka Mercadela iz svoje komedije. Vse skupaj ni nič pomagalo.

Stalno so ga nadležovali, a kljub temu je v svojem delu napravil prave čudeže. Vstajal je opoinoči, strastno pil črno kavo in delal tudi po 12 ur zapovrsti. Potem je tekel v tiskarno in popravljal korekturine poie svojih del. Pri tem je za sanjal o novih načrtih, da bo osnoval dva časopisa, urejeval enega skoraj sam in se trikalat ali strikirat celo poizkušal ukvarjati z gledalištem. Dvajset načrtov za špekulacije je mogel sanovati istočasno. Nekoč je celo pohitel na Sardinijo, da bi ugotovil, če je ostalo še kaj srebra v rudnikih, ki so jih izkopiščali že stari Rimljani. Drugič je zopet mislil, da je odkril prvine, ki bi povzročila nov kemični posopek. Vršil je te pož. kuse, zato da bi se izkopal iz dolgov in postal bogat. Izterpan od večnega strahu pred izterjevanji si je zasajal dobrosrečnega bančirja, mečena, ki naj bi mu bil rekel: »Vzeml ves denar iz moje blagajne, plačaj svoje dolgove. Tebi je na razpolago. Globoko sem prepričan v tvojo nardjenost. Hočem rešiti velikega človeka.« Tako je prišel v sanjarjenja, da je končno sam verjel v svoje sanje, videl se je že kot poslanca, člana akademije, kot ministra, toda nekaj trenutkov kasneje je iz svojih sanj telebnal na trdo zemljo, v svoj urad ali bežal v tiskarno k faktorju, da opravi svoje delo, kot ga opravi obrtnik ali kot orjak.

Denar, povsod denar in vedno samo denar! V potrebi in potrebnosti, v komišljivi in v upih je bil vse svoje življenje žrtev in suženj tega tirana, ki ga je večno preganjal. Vlada in krvnik obenem ga je prilegnil na njegovo delo, privezal ga je, preganjal, v mislih in sanjah in dal njegovim očem sliko in rokam mojstrstvo, da je lahko opisal v svojih delih življenjske like in svoje delo opremil z opojno lepoto. Po svojih izkustvah je imel denar za veliko gonilno silo modernega življenja. V romanih je pisal o viru, rasti in uporabi denarja, primerjal izdatke in dohodke in je sploh uvedel v roman vedno in je sploh uverjal, ki ga je čutil sam.

V romanu je nadaljeval tudi svoje špekulacije v gospodarstvu, nakupe, prodaje, pogodbe, čudežna pola trgovine, iznajdbe v

življenje tako, potem si moremo šele vsaj približno predstavljati, kakšne čvetele so vzklike in njegovi umetniški zemlji, ki je bila prepolna ustvarjalnih prvov. Na vsak način je potreboval take zemlje, ki jo je spremenil v veličinski gozd, da je cvetlice pobarval s kovinsko-temnim sijajem in napolnil sadove z opojnimi sokovi. So ljudje, ki se počutijo neugodno, ko ga čitajo. Njegov slog je tako poln, da včasih muči, mi silijo druga op drugo in se prelivajo, zapletene intrige zgrajbujo duha kot z železnimi kleščami, v svoji nakopičenosti te strasti mešajo kot v plavžih. V prstni leti se dviga velikanški reletni mučenih likov, ki so bolj polni izraza, moči in življenja kot resnične fizionomije. Vmes mrgoli vse polno umazanega človeškega mrčesa, borečih se ščurkov, groznih stonog, strupenih pajkov, ki prihajajo iz truhobne in si prizadevajo kralj in uničevati, graditi in gripiti. In nad vsem tem se dviga žareta Evrope, ja ali bolešna mora, velikanstva v sanjah, do katerih nam pomaga denar, znanost in umetnost, slava in moč.

Nadalje je bil Balzac po svojih segah in navadah, po duhu in nagnjenosti pravi Parizan, Pariz? V tem črnem mravišču se življenje zelo živo. Začetek demokracije in je centralizacija vlade je tu spostila vse čisti, epneže in raz, plantela njihov pohlep. Za denar, slavo in uživanje, ki je tu nakopičeno. se peha topla nenasitnih divjih želja, ki se hočejo tuži s krvoločnostjo dokopati do vsega tega. Uspehi Ta besede, ki je bila pred stoletjem še skoraj neznan, prevladuje danes popolnoma naše življenje.

Balzac pravi nekje o Parizu, da je veliko kadeče se brenenje, ki se razprostira na obeh bregovih Seine. Kdo je vdihal več njegovega dima kot on? Kdo se je bolj bolj, več mislil in užival? Kateri duh je v svoji vročini bolj žarel od njega? Voj naj govornim o njegovih miselnih stranskih poteh, kaj o vseh znanostih, po katerih je brskal, kaj o vseh mogočih poklicih, ki jih je preštudiral, o njegovi filozofiji, ki jo je sam iznašel, kaj o umetnosti, v katere velike globine je prodiril? Pariz vzbudi že pri navadnem povprečnem človeku zelo mnogo. Kakšne ogromne ideje je sele mogel nakopičiti pri takem duhu, ki je bil po inspiracijah in znanju premočan, ki je v enem gibu ali obliki videl značaj, da celo vse življenje, ki je vezalo s tedanjim časom in napovedal bodočnost, ki jo je sprevedel kot slikar, zdravnik in filozof in ple, tel vse ideje in dejstva v neskončno velik venec svojih deli. Ali naj še dodam, da je imel smisel umetnika, da je kot pisec romanov tako iznajdljiv, ko v vsem ostalem in da je bil uživalec in znalac v vseh zadevah razkošja in pohote. Njegovo privočno življenje naj ne bo odkrito niti po njegovi smrti. Vsekarer da odkazuje njegovo uživanje dragih stvari samo po sebi dovolj. Njegova strast za zbiranje dragih stvari je segala skoro do manije. Krasne knjige, izbrane slike je imel kot svoje lastnine. Galerijo, ki jo opisuje v svojem romanu »Striček Pons« (Cousin Pons) s tako ljubeznijo in natančnostjo, je njegova lastna galerija dragocenih predmetov.

Ce je bila njegova okolica in Rodinov kip Balzaca, ki ima za seboj dolgo zgodovino. — Prvi je začel akcijo za postavitev Balzacovega spomenika A. Dumas, po njegovi smrti leta 1891 pa je E. Zola zagnal delo k kiparju Augustu Rodinu, ki je oblikoval, da bo kip dovršil do leta 1893. Rodin je dolgo proučeval Balzacov lik, in napravil 39 študij.

življenje tako, potem si moremo šele vsaj približno predstavljati, kakšne čvetele so vzklike in njegovi umetniški zemlji, ki je bila prepolna ustvarjalnih prvov. Na vsak način je potreboval take zemlje, ki jo je spremenil v veličinski gozd, da je cvetlice pobarval s kovinsko-temnim sijajem in napolnil sadove z opojnimi sokovi. So ljudje, ki se počutijo neugodno, ko ga čitajo. Njegov slog je tako poln, da včasih muči, mi silijo druga op drugo in se prelivajo, zapletene intrige zgrajbujo duha kot z železnimi kleščami, v svoji nakopičenosti te strasti mešajo kot v plavžih. V prstni leti se dviga velikanški reletni mučenih likov, ki so bolj polni izraza, moči in življenja kot resnične fizionomije. Vmes mrgoli vse polno umazanega človeškega mrčesa, borečih se ščurkov, groznih stonog, strupenih pajkov, ki prihajajo iz truhobne in si prizadevajo kralj in uničevati, graditi in gripiti. In nad vsem tem se dviga žareta Evrope, ja ali bolešna mora, velikanstva v sanjah, do katerih nam pomaga denar, znanost in umetnost, slava in moč.

Nadalje je bil Balzac po svojih segah in navadah, po duhu in nagnjenosti pravi Parizan, Pariz? V tem črnem mravišču se življenje zelo živo. Začetek demokracije in je centralizacija vlade je tu spostila vse čisti, epneže in raz, plantela njihov pohlep. Za denar, slavo in uživanje, ki je tu nakopičeno. se peha topla nenasitnih divjih želja, ki se hočejo tuži s krvoločnostjo dokopati do vsega tega. Uspehi Ta besede, ki je bila pred stoletjem še skoraj neznan, prevladuje danes popolnoma naše življenje.

Balzac pravi nekje o Parizu, da je veliko kadeče se brenenje, ki se razprostira na obeh bregovih Seine. Kdo je vdihal več njegovega dima kot on? Kdo se je bolj bolj, več mislil in užival? Kateri duh je v svoji vročini bolj žarel od njega? Voj naj govornim o njegovih miselnih stranskih poteh, kaj o vseh znanostih, po katerih je brskal, kaj o vseh mogočih poklicih, ki jih je preštudiral, o njegovi filozofiji, ki jo je sam iznašel, kaj o umetnosti, v katere velike globine je prodiril? Pariz vzbudi že pri navadnem povprečnem človeku zelo mnogo. Kakšne ogromne ideje je sele mogel nakopičiti pri takem duhu, ki je bil po inspiracijah in znanju premočan, ki je v enem gibu ali obliki videl značaj, da celo vse življenje, ki je vezalo s tedanjim časom in napovedal bodočnost, ki jo je sprevedel kot slikar, zdravnik in filozof in ple, tel vse ideje in dejstva v neskončno velik venec svojih deli. Ali naj še dodam, da je imel smisel umetnika, da je kot pisec romanov tako iznajdljiv, ko v vsem ostalem in da je bil uživalec in znalac v vseh zadevah razkošja in pohote. Njegovo privočno življenje naj ne bo odkrito niti po njegovi smrti. Vsekarer da odkazuje njegovo uživanje dragih stvari samo po sebi dovolj. Njegova strast za zbiranje dragih stvari je segala skoro do manije. Krasne knjige, izbrane slike je imel kot svoje lastnine. Galerijo, ki jo opisuje v svojem romanu »Striček Pons« (Cousin Pons) s tako ljubeznijo in natančnostjo, je njegova lastna galerija dragocenih predmetov.

Ce je bila njegova okolica in Rodinov kip Balzaca, ki ima za seboj dolgo zgodovino. — Prvi je začel akcijo za postavitev Balzacovega spomenika A. Dumas, po njegovi smrti leta 1891 pa je E. Zola zagnal delo k kiparju Augustu Rodinu, ki je oblikoval, da bo kip dovršil do leta 1893. Rodin je dolgo proučeval Balzacov lik, in napravil 39 študij.

življenje tako, potem si moremo šele vsaj približno predstavljati, kakšne čvetele so vzklike in njegovi umetniški zemlji, ki je bila prepolna ustvarjalnih prvov. Na vsak način je potreboval take zemlje, ki jo je spremenil v veličinski gozd, da je cvetlice pobarval s kovinsko-temnim sijajem in napolnil sadove z opojnimi sokovi. So ljudje, ki se počutijo neugodno, ko ga čitajo. Njegov slog je tako poln, da včasih muči, mi silijo druga op drugo in se prelivajo, zapletene intrige zgrajbujo duha kot z železnimi kleščami, v svoji nakopičenosti te strasti mešajo kot v plavžih. V prstni leti se dviga velikanški reletni mučenih likov, ki so bolj polni izraza, moči in življenja kot resnične fizionomije. Vmes mrgoli vse polno umazanega človeškega mrčesa, borečih se ščurkov, groznih stonog, strupenih pajkov, ki prihajajo iz truhobne in si prizadevajo kralj in uničevati, graditi in gripiti. In nad vsem tem se dviga žareta Evrope, ja ali bolešna mora, velikanstva v sanjah, do katerih nam pomaga denar, znanost in umetnost, slava in moč.

Nadalje je bil Balzac po svojih segah in navadah, po duhu in nagnjenosti pravi Parizan, Pariz? V tem črnem mravišču se življenje zelo živo. Začetek demokracije in je centralizacija vlade je tu spostila vse čisti, epneže in raz, plantela njihov pohlep. Za denar, slavo in uživanje, ki je tu nakopičeno. se peha topla nenasitnih divjih želja, ki se hočejo tuži s krvoločnostjo dokopati do vsega tega. Uspehi Ta besede, ki je bila pred stoletjem še skoraj neznan, prevladuje danes popolnoma naše življenje.

Balzac pravi nekje o Parizu, da je veliko kadeče se brenenje, ki se razprostira na obeh bregovih Seine. Kdo je vdihal več njegovega dima kot on? Kdo se je bolj bolj, več mislil in užival? Kateri duh je v svoji vročini bolj žarel od njega? Voj naj govornim o njegovih miselnih stranskih poteh, kaj o vseh znanostih, po katerih je brskal, kaj o vseh mogočih poklicih, ki jih je preštudiral, o njegovi filozofiji, ki jo je sam iznašel, kaj o umetnosti, v katere velike globine je prodiril? Pariz vzbudi že pri navadnem povprečnem človeku zelo mnogo. Kakšne ogromne ideje je sele mogel nakopičiti pri takem duhu, ki je bil po inspiracijah in znanju premočan, ki je v enem gibu ali obliki videl značaj, da celo vse življenje, ki je vezalo s tedanjim časom in napovedal bodočnost, ki jo je sprevedel kot slikar, zdravnik in filozof in ple, tel vse ideje in dejstva v neskončno velik venec svojih deli. Ali naj še dodam, da je imel smisel umetnika, da je kot pisec romanov tako iznajdljiv, ko v vsem ostalem in da je bil uživalec in znalac v vseh zadevah razkošja in pohote. Njegovo privočno življenje naj ne bo odkrito niti po njegovi smrti. Vsekarer da odkazuje njegovo uživanje dragih stvari samo po sebi dovolj. Njegova strast za zbiranje dragih stvari je segala skoro do manije. Krasne knjige, izbrane slike je imel kot svoje lastnine. Galerijo, ki jo opisuje v svojem romanu »Striček Pons« (Cousin Pons) s tako ljubeznijo in natančnostjo, je njegova lastna galerija dragocenih predmetov.

Ce je bila njegova okolica in Rodinov kip Balzaca, ki ima za seboj dolgo zgodovino. — Prvi je začel akcijo za postavitev Balzacovega spomenika A. Dumas, po njegovi smrti leta 1891 pa je E. Zola zagnal delo k kiparju Augustu Rodinu, ki je oblikoval, da bo kip dovršil do leta 1893. Rodin je dolgo proučeval Balzacov lik, in napravil 39 študij.

življenje tako, potem si moremo šele vsaj približno predstavljati, kakšne čvetele so vzklike in njegovi umetniški zemlji, ki je bila prepolna ustvarjalnih prvov. Na vsak način je potreboval take zemlje, ki jo je spremenil v veličinski gozd, da je cvetlice pobarval s kovinsko-temnim sijajem in napolnil sadove z opojnimi sokovi. So ljudje, ki se počutijo neugodno, ko ga čitajo. Njegov slog je tako poln, da včasih muči, mi silijo druga op drugo in se prelivajo, zapletene intrige zgrajbujo duha kot z železnimi kleščami, v svoji nakopičenosti te strasti mešajo kot v plavžih. V prstni leti se dviga velikanški reletni mučenih likov, ki so bolj polni izraza, moči in življenja kot resnične fizionomije. Vmes mrgoli vse polno umazanega človeškega mrčesa, borečih se ščurkov, groznih stonog, strupenih pajkov, ki prihajajo iz truhobne in si prizadevajo kralj in uničevati, graditi in gripiti. In nad vsem tem se dviga žareta Evrope, ja ali bolešna mora, velikanstva v sanjah, do katerih nam pomaga denar, znanost in umetnost, slava in moč.

TEHNIKA in ZNANOST

SODOBNA SREDSTVA ZA ČISCENJE ZRAKA

Pokvarjeni zrak vsebuje raznovrstne snovi, plinaste, uparjene in prahe. Če hočemo preprečiti, da osebe, ki živijo v takem zraku, ne zbolijo, moramo zrak čistiti. Kako pa čistimo zrak? Imamo več načinov čiščenja zraka. Pri najbolj primernega načina se moramo oziirati predvsem na to, iz kakšnih snovi je sestavljen prah. Ne obstaja namreč nikakr postopek čiščenja, ki bi bil popoln pri različnih vrstah prahu.

Najbolj jo v rabi elektrostatični zračni filtri, v katerih se čisti zrak za elektriko. Te naprave delujejo odlično, saj očistijo zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

maskah. Vendar so ti filtri imajo le to pomanjkljivost, da se s prašnimi zrnami zamaše ter je treba menjavati filterno snov.

Predno vgradimo elektrostatični filter, ki se očisti zrak do 99,9 odst. prahu. Vse-akor ni ta elektrostatični filter edina in vedno najbolj učinkovita naprava za čiščenje zraka. Druge vrste čistilnih filtrov za zrak delujejo tako, da se preko njih pretakata olje ali pa voda. Te očistijo zrak od 99,8 do 99,9 odst. prahu. Zrak čistijo zelo dobro tudi suhi filtri. Ti so nekakr takega, kakor filtri pri plinskih

kor je pa tudi potovanje sedaj ugodnejše.

SUSENJE PERILA Z INFRARDECO SVETLOBO

Sončni žarki sestojijo iz vidnih žarkov, poleg tega pa tudi iz nevidnih ultravijoličnih ali kemičnih žarkov ter infrardečih žarkov. Ti poslednji žarki so toplinski žarki. Obstajajo tudi posebne svetilke, ki izžarevajo te infrardeče žarke. V nekaterih pralnicah uporabljajo omenjene svetilke, da z nastajajočimi infrardečimi žarki suše perilo. Na ta način posuše v štirih minutah dve platneni rjuhi.

PRVO POTNIŠKO LETALO NA REAKCIJSKI POGON

Ime mu je Komet, zgradila ga je pa neka angleška letalska tovarna. Na poletu iz Anglije v Kopenhagen je letalo Komet prevozilo pot v 102 minutah. Kako velika je hitrost tega potniškega letala, vidimo po tem, da prevozi isto pot običajna potniška letala v treh in pol urah. Isto letalo je vozilo iz Anglije v Rim 122 minut, na povratku pa 125 minut. V istem dnevu je napravilo torej pot iz Anglije v Rim in nazaj.

Ime mu je Komet, zgradila ga je pa neka angleška letalska tovarna. Na poletu iz Anglije v Kopenhagen je letalo Komet prevozilo pot v 102 minutah. Kako velika je hitrost tega potniškega letala, vidimo po tem, da prevozi isto pot običajna potniška letala v treh in pol urah. Isto letalo je vozilo iz Anglije v Rim 122 minut, na povratku pa 125 minut. V istem dnevu je napravilo torej pot iz Anglije v Rim in nazaj.

Ime mu je Komet, zgradila ga je pa neka angleška letalska tovarna. Na poletu iz Anglije v Kopenhagen je letalo Komet prevozilo pot v 102 minutah. Kako velika je hitrost tega potniškega letala, vidimo po tem, da prevozi isto pot običajna potniška letala v treh in pol urah. Isto letalo je vozilo iz Anglije v Rim 122 minut, na povratku pa 125 minut. V istem dnevu je napravilo torej pot iz Anglije v Rim in nazaj.

Okusne bluze za prehodne dni

Prva nevihta v avgustu ohladi oziračje in že se oziramo, kje bomo na drevju zagledali prvo rumeno listje. Tudi v svojo garderobo pogledamo. V skrbnih smo, ali bomo naše primerno obleko, ja nam ne bo pretoplo in ne prehladno. Najbolj primerno za take dneve je brez dvoma krilo in bluz. Je tudi praktično in okusno.

NASVETI

Krompirjevi kipički: 10 dkg presnega masla, 4 jajca, 20 dkg kuhane svinjine, 20 dkg kuhanega krompirja, 5 dkg moke. Penasto vmešaj maslo in rumenjake, pridaš pretlačjen krompir in na drobne kocke zrezano meso ter sneg beljakov. Testo devaj v majhne pomazane in z moko potresene modelčke, ki jih postaviš na globoko pločevino v vročo vodo in porini v vročo pečico, da se obenem kuhajo in pečijo. Gotove zvrni in daj na krožniku k čistih juhi. Lahko jih daj tudi k prikuhi.

Ploščna torta: Vmešaj 21 dkg presnega masla in mu dodaj, čim naraste, 21 dkg sladkorja z limonino lupino in posamezno 6 rumenjakov. Končno primešaj sneg iz 6 beljakov z 21 dkg drobno zrezanih mandeljnov ter žlico moke. Testo peci v treh modlih. Ohlajeno nadeni s sledečim nadevom: 3 rumenjake, 2 žlici sladkorja, limonino lupino, sok poldruge limone in žlico vode mešaj v vreli vodi (gladko razmešano), da se zgosti. Hladno penasto vmešaj s 5 dkg presnega masla, namaži na dve plošči, s tretjo pa po-

Naši nevarni sovražniki

Zuželke ali insekti so po številu vrst in osebkov od vseh živali najštevilnejše. Na vsem svetu jih je znanih okrog 800 tisoč, od katerih jih živi v Evropi nad 30 tisoč. Ne smemo se torej čuditi, če je postala entomologija, to je veda, ki se bavi s proučevanjem žuželk, važna panoga živaloslovja. Posamezne vrste žuželk so tako po svoji obliki kakor po načinu življenja kaj različne. Človeku koristijo le tako imenovane roparske žuželke, ki uničujejo zlasti zajedavce na kulturnih rastlinah ter žuželke, ki posredujejo opravevanje rastlin; neposredno pa koristita ljudem čebela in svilni prelec.

Največji del žuželk pa prinaša človeku le škodo in sicer je ta škodljivost neprecenljiva. Tudi v človeška bivališča so se žuželke že davno vselile, da mu kvarjajo živila, obleko, pohištvo in lesene stavbne dele ter poleg vsega tega prenašajo najrazličnejše kužne bolezni. V dolgi vrsti teh škodljivcev je treba pred vsem imenovati razne hrošče in njih ličinke, molje, muhe, ščurke, uši, stenice in bolhe.

Posteljna stenica se je popolnoma prilagodila življenju v bližini človeka, s čigar krvjo se ponoči hrani. Svoj ostrbi kljunec zabode do krvnih žilic in spusti v kožo nekoliko strupene sline, radi česar se koža vneme in oteče. Toplota stenici ugaja in pospešuje njen razvoj, zato se ni čuditi, če je ta mrčes v južnih krajih tako zelo številen. Eden izmed najbolj zna-

lih zunanjih človekovih zajedavcev, ki se pa včasih prezeli tudi na živali, je človeška bolha. Celjst ima spremenjeno v sesalo, pri vbodu spusti v rano nekaj sline, da se kri ne strdi. Izredno nevarna je podganja bolha, ki prenaša v tropskih pokrajinah kugo s podgane na človeka.

Našemu komarju podobno življenje živi njegov nekoliko večji sorodnik mrzličar, ki prenaša malarijo ali močvirsko mrzlico. Bolezen povzroča posebne vrste trosovka, tako imenovana mrzličnica, ki živi v krvi malaričnega bolnika. Kadar se komarjeva samica nasesa bolnikove krvi, se okuži z mrzličnico in ko piči pozneje zdravega človeka, mu spusti v kri mnogo mrzličnic ter tako okuži človeka, ki kaj kmalu zbolji za malarijo. Ena sama mrzličarjeva samica lahko okuži več ljudi, nasprotno pa pik neokuženega komarja ni nevaren in ne povzroča malarije. Malarija se pojavlja v krajih, kjer žive malarični bolniki, na katerih se okužijo komarji mrzličarji, za razvoj komarjev so pa potrebne stoječe vode. Komarji, ki žive v tropskih krajih so prenašalci raznih nevarnih tropskih bolezni, od katerih je najbolj znana rumena mrzlica.

Naglavna uš je parazit, ki živi le na glavi med lasmi. Živi v neposredni človekovi bližini in je kar najtesneje vezana na svojega gostitelja, na katerem se hrani in razmnožuje. Z bodalu podobnim sesalcem prebada kožo in srka

kri. Samica prileplja na lase jajčeca, ki jih imenujemo gnide. Ker se uš izredno naglo plodi, se pri ljudeh, kjer je nesnaga doma, zelo hitro zaredi. Nekoliko večja bela uš sesa kri na neporaslih mestih kože. Skriva se najrajši v perilu in sivih oblekah, kamor odlaga gnide. Na dlakastih mestih kože v bližini spolovila živi in piže kri sramna uš. Vse vrste uši prebavljajo le okrog deset minut in je torej razumljivo, če se ne prenehoma hranijo in pijejo kri. Bela uš je izredno nevaren zajedavec, ki prenaša pegarico.

Navidezno nedolžna domača muha ni samo neprijeten motilec miru, temveč prenaša neštevilne kužne bolezni, ki so v mnogih slučajih smrtno nevarne. Človek si niti predstavljati ne more, koliko različnih bacilov prenašajo muhe. V gnojišču se razvija mušja zalega, sama pa leta po hiši in stika za vsakovrstnimi jedili in ostanki. Samica leže jajčeca v gnoj ali na razne odpadke v smetiščih in na trupla poginulih živali. Če pomislimo, da leže samica dvanaestkrat na leto po sto jajčec, iz katerih se že po desetih dneh razvijejo muhe, ki so že sposobne za nadaljnje razmnoževanje, se zavemo, kako velike nevarnosti nam v zdravstvenem ozirju pretijo od teh majhnih sovražnikov. Muhe prenašajo na svojih nogah in dlakavem telesu povzročitelje jetike, kolere, kuge, tifusa in paratifusa. Če se epidemije griže hitro širijo, so temu predvsem vzrok množične muhe, ki prenašajo na svojih nogah blato za grižo obolelih na zdrave ljudi. Bakteriološke preiskave nam zgovorno pričajo, da je mušje telo polno najrazličnejših klic od nedolžnih bakterij pa celo do povzročiteljev kolere. Mirno lahko trdimo, da je muha radi svoje množičnosti in razširjenosti bolj nevarna človeku kot pa roparske živali, zato je potrebno, da muhe uničujemo in jim preprečujemo dostop do živil.

Muhe in druge škodljive žuželke najuspešneje zatiramo s tako imenovanimi kontaktnimi insekticidi, izmed katerih sta zlasti najbolj učinkovita DDT in helksaklorcikloheksan.

Dr. S. S.

Trnulja

Trnulja je zdravilna, ker vsebuje vitamin C, tanin in pektin. Poleg tega je v njej tudi jabolčna kislina in sladkor, seme pa vsebuje amigdalin, t. j. glikozid, katerega ima mnogo mandljevo zrno. Prav zaradi vseh teh sestavin, je mesnati del trnulje ljudsko zdravilo, ker služi dobro proti driski. Deležu podobno kot nastrgano jabolko. Trnulja, ki je prezebila, je zato manj trpka, bolj sladka in prijetnejša za okus, vendar pa manj zdravilna, ker vsebuje manj vitamina C, tanina in drugih zdravilnih sestavin.

SVEŽI SADEŽI kozmetično sredstvo

V množici kozmetičnih sredstev ne smemo pozabiti tistih, ki nam jih narava sama ponuja in ki učinkujejo, če jih pravilno uporabljamo, mnogo bolj kot za drag denar kupljena lepčila.

Ze Rimljanke so cenile jagode kot izvrstno sredstvo za nego kože in so delale iz njih iz smetane mazilo, ki je baje pomlajevalo kožo. Tudi danes lahko uporabljamo jagode v kozmetiki. Jagode stisnemo z žličko, utremo jagodin sok nežno v temeljito očiščeno kožo in ga pustimo nekako četrt ure na koži. Nato ga speremo z mlačno vodo in kožo rahlo namastimo z mandeljevim oljem ali pa s smetano. Nezele ali jagode svetlejših vrst nimajo pravega učinka, zato moramo uporabljati le zrele temnordeče sadeže. Po takšnem zdravljenju bo koža postala mehka, dišala bo osvežujoče in bo prožna. Isti učinek na kožo kot jagode imajo tudi maline, ki jih uporabljamo predvsem v večerni kozmetiki.

Važno in še bolj uporabno lepilno sredstvo so kumare. Uporabljamo zlasti olupke ali pa manjše koščke celega sadeža, s katerim natremo kožo. Kasnejše spiranje z vodo ni potrebno, pač pa moramo kožo že prej s toplo vodo temeljito očistiti, ne da bi pri tem uporabljali milo ali pa kakšne masčobe. Mesto kumare lahko uporabljamo tudi zrele paradižnike, katerih sok namažemo na kožo in ga po desetih minutah splaknemo z mlačno vodo. Amerikanski zdravniki menijo, da morejo vitamini prehajati v telo skozi kožo, zato zelo priporočajo uporabo paradižnikovega soka, ki vsebuje mnogo vitaminov.

Zene z mastno kožo morajo poleg paradižnikovega soka uporabljati tudi citron. Citronin sok nekoliko beli in stiska kožo, ki postane lepo napeta. Prekomerno porjavelo kožo lahko pobelimo, če jo vsak večer namažemo s citroninim sokom in nato rahlo namastimo. Nežne plavolaske naj uporabljajo za svojo kožo sok kiselkastih oranž, za brinetke pa je priporočljivejši citronin sok. Brinetkam priporočajo tudi uporabo soka rabarbare, ki ji primešamo nekoliko kapljic glicerina.

Nega mastre kože je neprimerno težja kot pa suhe. Sreča je, da imamo v surovem krompirju sredstvo, ki pomiri razdražene lojnice in regulira pri stalni uporabi njih prekomerno izločanje. Uporaba krompirjevega soka je zelo enostavna. Svež, zdrav krompir previdno operemo, nato ga pousušimo in zarezemo v majhne rezine, s katerimi namažemo očiščeno kožo. Kožo ne umijemo, temveč pustimo da se krompirjev sok posuši. Za kozmetične namene so posebno priporočljive močnate vrste krompirja. Krompir je tudi izvrstno sredstvo za omeščanje mozoljev iz sojedcev. V ta namen naredimo krompirjevo kašo in jo še vročo namažemo na gazo in potem položimo na obolelo kožo. Postopek nekajkrat ponovimo in uspeh ne bo izostal.

In če si prebleda, re uporabljaj umetnega rdečila, temveč si s pesinim sokom rahlo namaži lice. Ko se je sok posušil, si lica nežno napudraj in ne bo se ti treba bati, da bi ti sok razjedel kožo, kol se to dogaja, če uporabljaš umetna rdečila.

Da se obloženi kruhki ne posušijo, dokler ne pridejo gostje, jih položi v kako posodo, katero pokriješ z mokro ožeto krpo.

Volnene predmete najlepše posušimo, če jih položimo na mizo in pustimo, da jih obseva sonce.

ilino sredstvo so kumare. Uporabljamo zlasti olupke ali pa manjše koščke celega sadeža, s katerim natremo kožo. Kasnejše spiranje z vodo ni potrebno, pač pa moramo kožo že prej s toplo vodo temeljito očistiti, ne da bi pri tem uporabljali milo ali pa kakšne masčobe. Mesto kumare lahko uporabljamo tudi zrele paradižnike, katerih sok namažemo na kožo in ga po desetih minutah splaknemo z mlačno vodo. Amerikanski zdravniki menijo, da morejo vitamini prehajati v telo skozi kožo, zato zelo priporočajo uporabo paradižnikovega soka, ki vsebuje mnogo vitaminov.

Zene z mastno kožo morajo poleg paradižnikovega soka uporabljati tudi citron. Citronin sok nekoliko beli in stiska kožo, ki postane lepo napeta. Prekomerno porjavelo kožo lahko pobelimo, če jo vsak večer namažemo s citroninim sokom in nato rahlo namastimo. Nežne plavolaske naj uporabljajo za svojo kožo sok kiselkastih oranž, za brinetke pa je priporočljivejši citronin sok. Brinetkam priporočajo tudi uporabo soka rabarbare, ki ji primešamo nekoliko kapljic glicerina.

Nega mastre kože je neprimerno težja kot pa suhe. Sreča je, da imamo v surovem krompirju sredstvo, ki pomiri razdražene lojnice in regulira pri stalni uporabi njih prekomerno izločanje. Uporaba krompirjevega soka je zelo enostavna. Svež, zdrav krompir previdno operemo, nato ga pousušimo in zarezemo v majhne rezine, s katerimi namažemo očiščeno kožo. Kožo ne umijemo, temveč pustimo da se krompirjev sok posuši. Za kozmetične namene so posebno priporočljive močnate vrste krompirja. Krompir je tudi izvrstno sredstvo za omeščanje mozoljev iz sojedcev. V ta namen naredimo krompirjevo kašo in jo še vročo namažemo na gazo in potem položimo na obolelo kožo. Postopek nekajkrat ponovimo in uspeh ne bo izostal.

SPANJE IN SANJE

Spanje pomeni počitek za cel organizem in zaradi tega tudi kri in delovno sposobnost posameznika. Če vzamemo 60 let kot povprečno življenjsko dobo, potem spita človek 20 let, če računamo, da spi dnevno povprečno po 8 ur.

Trajanje spanja je različno različnih življenjskih dobah. Medtem ko dojenček prekinja spanje samo, kadar se hrani, se star človek zadovolji le s pet do šestimi urami spanja dnevno. Ze s tem, ki smo označili spanje kot počitek, jasno, da nastopa kot posledica utrujenosti. Utrujenost je rezultat dela vseh organov, oziroma točnejše, dela vseh stanic v našem telesu. Delo vseh organov in stanic v budnem stanju nadzorujejo možgani. Možgani sprejemajo vse zunanje vtise, jih dojemajo in po lastnem sistemu dajejo nalogo organom, da delujejo. Tako stalno delovanje možgan privede čisto do fizikalno - kemijskih sprememb v njihovih stanicah in do njih izčrpanja. Ko nastopi taka izčrpanost, možgani niso več sposobni, da bi sprejemali zunanje vtise in da bi na njih odgovarjali. Cesto pride do takega stanja, da so potrebni močni zunanji dražljaji, da možgani sploh reagirajo. Tedaj nastopi spanec. Ko je delo stanic v takem stanju izčrpanosti, bi jih vsako nadaljnje delo uničilo in po tem vidimo, da je spanje prava zdravila za ščitila organizma pred uničenjem.

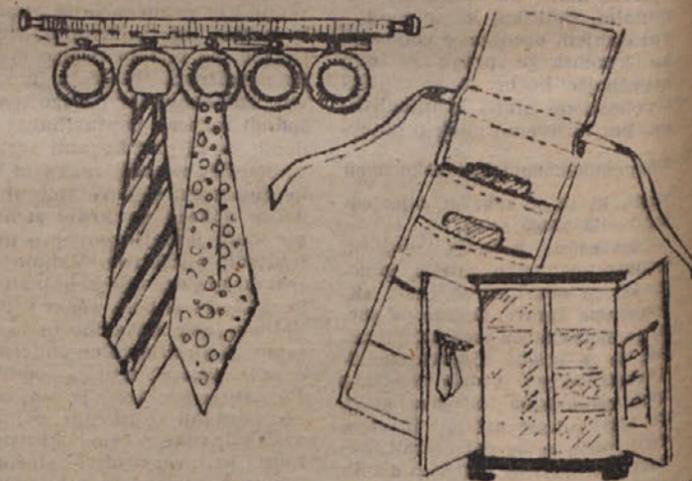
Vsi organski sistemi delajo med spanjem počasneje (dihanje je počasno, prav tako delo srca, mišic in mehkejša itd.), ker se s počitnim delom najmanj izrabljajo. Različni ljudje različno zapadajo v spanec. Nekdo hitro zaspi in pada v globok sen, medtem ko drugi potrebuje drugi dolgo časa preden zaspi in se tudi deli časa nahaja v rahlem snu.

Kakor smo že dejali, delajo kateri organi našega telesa med našim najglobljim spanjem (dihanje, krcni obtok itd.). To pomeni, da delajo posamezni deli naših možgan v spanju, saj se funkcije našega organizma razvijajo pod njihovo kontrolo. Tako lahko razumemo, da so trenutki med našim spanjem, ko je možganskih funkcij že vedno buden, toda ne pod kontrolo popolne zavesti.

Ta delna budnost možganskih delov nam razjasnjuje nastanek sanj, ki zavzemajo včasih najbolj čudne in fantastične oblike in medsebojno ne zveze, ker so pač posledice neorganiziranega možganskega delovanja.

Tako vidimo, da so sanje posledica normalne funkcije možganov časa spanja in nikakršni znaki česa tajstvenega in nadnaravnega, kar so skoro do najnovejših be mislili nepoučeni ljudje.

Držimo v redu svojo omaro

Omaro si moramo vrediti tako, da bo imela vsaka stvar v njej svoje mesto. Za kravate, posebno pa za nogavice navadno nimamo določene mesta, kjer bi imeli te stvari pregledno in praktično razporejene. Najpriljubnejša za to je notranja stran vrat. Za obešalo za kravate vzamemo kovinsko žico od malih zaves. Prevlčemo jo s tankim blagom ali s temo preobleto iz tanke preje. Prav tako prevlčemo tudi obročke, ki jih pritrdimo na žico.

Nogavice se nam bodo najbolje ohranile v platneni vrečici. Skrojili moramo iz dvojnega blaga, da nam stoji trdnje. Vrečico s predali za samezne pare nogavic obesimo na drugo notranjo stran vrat v omari.

Dr. S. S.

Uničujmo žitnega molja

Prav tako nevarer škodljivca žita v shrambah, kot je žitni žužek, je žitni molj, majhen in droben metuljček, ki meri v razprostrtim krilci komaj dva centimetra. Prednja krilca ima pisana, zadnja pa sivva. Kot metuljček živi žitni molj samo poleti in se v tem času vtiho-tapl skozi odprto okno v žitno shrambo, kjer odlaga samica jajčeca na žito.

Marsikdo bi dejal, da takega metuljčka se nikoli ni videl v svoji žitni shrambi. Seveda ne, ker se podnevi — bolje ob svetlobi — moljev metuljček skriva, mirno sedeč na stropu ali stenah kašče. Leta in odlaga jajčeca le tedaj, kadar je v kašči tema. Zato je žitni molj prav za prav večša re pa molj.

Iz jajčec se izležejo črvi, ki jim pravimo tudi hčinke ali gosence. Ti črvi, ki so bele barve z rjavkasto kapico, razjedajo žitno zrno od zunaj in sicer tako, da se moljev črv zapreže z žitnimi zrnji v nekako kopicico, sredi katere tiči in žre zrno za zrnjem. V takem zapredku je tudi do 20 in še več žitnih zrn, razen tega pa polno blata okoli moljevega črva. Po takih zapredkih je moljevo žito hitro spoznati. Ako take kupčke povohamo, nam smrdijo. Tega slabega vonja se od moljevega blata navzame vse žito in tudi moka iz moljevega žita ima neprijeten vonj in okus.

Kako pa je treba torej žitne molje uničevati in zatirati?

Najprej moramo do konca spoznati njihovo življenje. Prej sem rekel, da moljevi črvi ali hčinke razjedajo žitno zrno, ki ga zavijejo v zapredke okoli sebe. Nekako septembra meseca so ličinke dorasle, takoj pa do merijo približno poldrug

centimeter v dolžino. V tem času prerahajo žreči in ležijo sem in tja po površini žita, kjer iščejo primerne mesta, da bi se zabubile. Kadar ležejo, puščejo za seboj svojo prejo, tako da je včasih ves žitni kup prepreden kot s pajčevino. Tudi po tem spoznamo, da je žitna shramba okužena z molji.

Molj čez zimo navadno sploh ne ostane na žitu, temveč si najde kak koticček ali spranjo v steni, kjer si napravi zapredek in preživi v njem zimo še kot ličinka. Sele spomladi se zabubi in v začetku poletja se prikaže molj na dan spet kot metuljček. Ako sedaj očistimo in razkužimo žitnico, bo to jeser moljevih ličink zares konec.

Kako bomo zatirali žitnega molja? Prav tako kakor žitnega žužka, fizičarja in graharja. Do polovice napolnjene vreče z okuženim žitom stavimo v gorko krušno peč. Pri toploti 55,0°C poginejo približno v eni uri ne samo metuljčki in ličinke, marveč tudi bube in jajčeca. Najbolj zanesljivo sredstvo proti žitnemu molju pa je ogljikov žveplec (solfuro di carbonio). Pri kmetijskem nadzorništvu lahko zaprosite za nakazilo, s katerim boste kupili ogljikov žveplec po zmerni ceni.

Kako se prav za prav uporablja ogljikov žveplec? Na vsak kubični meter prostornine (10 hl) uporabimo polne ali ne, 40 do 50 dkg tekočine. Na posodo po 100 kg žita, torej po 4 dkg ogljikovega žvepleca. Tekočino vlijemo v kozarec ali kako drugo posodo in jo pokrijemo z mrežico ali gostopreluknjanim kosom lepke. Posodo položimo v (10 do 20 cm pod površino) sod ali drugo posodo, v kateri razkužujemo žito, po-

grnemo z odejo ali s kako drugo stvarjo, tako da je posoda neprodušno zaprta. Tekočina se v nekaj urah spremeni v strupen plin, ki uniči vse, kar miglja v zaprtim prostoru. Po nekaj dneh odstranimo pokrivalo in prezračimo žito.

Pri uporabi ogljikovega žvepleca, posebno pa, ko odstranimo pokrivalo s posode, se ji ne smemo približati s prižgano lučjo ali cigareto, ker je plin vnetljiv in lahko nastane eksplozija. Plin je nevaren strup tudi za ljudi in živali in je treba zato žito razkuževati v prostorih, kjer teh ni.

Poleg že omenjenih načinov razkuževanja žit se zadnje čase že zelo uporablja tako imenovani DDT prah »bele zramke«. Ker je njego-

va uporaba danes precejšnja in učinkovita, hočem o njem vsaj nekaj tehničnih značilnosti in način uporabe:

1. Razkužilna moč je dolgotrajna.
2. Z lahkoto se razprši med maso žita, ki ga razkužujemo. To dosežemo že s samim mešanjem z lopato ali pa grabljami med potresanjem.
3. Z lahkoto ga tudi ločimo od semena. Zadostuje, da žito prevežamo.

DDT deluje na raznovrstne škodljivce kot so žitni žužek, žitni molj in drugi, ki napadajo žita, koruzo, ječmer, oves, fižol in druga vskladiščena semena. Vprašamo se, kako se prav za prav uporablja DDT? Čisto enostavno! Kakor uporabljamo DDT proti fizičarju, da potresemo seme in dobro premešamo z lopato, tako napravimo pri žitu. Žito pa moramo premešati tako dobro, da se prah popolnoma oprime zrnja.

Kdaj pa bomo razkuževali z DDT? Dasi z DDT dosežemo popolno razkuženje žita, čeravno je to že močno rapadeno od molja, svetujemo, da ga razkužimo ob vskladiščenju! Na ta način si prihranimo neprestano pregledovanje žitnice in tudi naknadno razkuževanje žita, ki je bilo že močno napadeno po molju.

Rabimo 100 gramov DDT za sto pšenice. To količino pa moramo po potrebi povečati (do 200 gr na sto), če je žito že močno napadeno.

Važno je vedeti se to, da žito, ki ga razkužujemo z DDT »bele zramke«, popolnoma ohrani svojo kalilno moč.

To bi bilo na kratko povedano o rabi DDT prahu pri razkuževanju žit. Vem, da se pri nas še najraje razkužuje z ogljikovim žveplecem — in po pravici povedano, dostikrat pa sploh nič. Ne smemo zamenjati tega tako važnega opravila, ki nam ohrani žito v žitnici zdravo. Naj kdo poizkusi s prahom DDT, tako se bo sam prepričal o učinkovitosti tega n-vega sredstva proti neštetim škodljivcem žitaric in drugega zrnja sploh.

UVOZ plemenske živine

Področno kmetijsko nadzorništvo bo z vsoto, ki jo je dala na razpolago zavezniška vojaška uprava, tudi to jeser nudilo denarno pomoč za nakup plemenske goveje živine sivo-rjave vrste. Višino prispevka, ki bo znašal največ 40%, bo določila nakupovalna komisija, ki bo pri določevanju odstotka prispevka upoštevala živinorejsko vrednost živali.

Govedo bodo dobili samo tisti živinorejci, ki se bodo obvezali, da bodo redili kupljeno plemensko živalino čim daljšo dobo ter gojili vsa teleta (samice), ki se bodo izvalila, in morebiti tudi bikca, ki ga bo spoznalo kmetijsko nadzorništvo sposobnega za plemo.

Povprečna srednja cena franco Trst (revštevši podporo ZVU), bo približno srednja cena na našem trgu. S tem bodo prišli rejci do prvovrstne plemenske živine, ki jih bo stala toliko kot stane pri nas srednje govedo.

Tisti, ki si žele nabaviti ero iz med omenjenih glav goveje živine, se naj najkasneje do 10. septembra t. l. prijavijo pri tehničnem oddelku področnega kmetijskega nadzorništva, ulica Ghega, števil. 6/I, tel. 86-73 iz naj obenem polože vsoto 150.000 lir. Morebitna razlika (več ali manj) za kupljeno govedo bo poračunana takoj, čim bo dobilo nadzorništvo dokončni obračun.

Ker pa je vsota, ki jo je stavila na razpolago ZVU omejena, bodo prijave upoštewane po vrstnem redu, dokler ne bo nakazana vsota izračunana. Prednost bodo imeli tisti rejci, ki do zdaj še niso kupili uvožene živine in ki bivajo v tistih krajih, kjer se posveča živinorejski posebna pozornost.

Zivinorejci se bodo lahko udeležili nakupa skupaj z nakupovalno komisijo. V ta namen morajo položiti ob prijavi 3000 lir za potne stroške.

Ko mislimo na razveljavo bodočnosti...

Alli so fluorescenčne žarnice nevarne? Nek deček se je ranil pri igranju s fluorescenčno žarnico; rana, ki sprva ni bila videti nevarna, se mu ni hotela zaceliti: na vratu, kjer se je ranil s črepinjam, se je pričela granulacija tkiva in je moral intervenirati kirurg. Odstranjeni košček tkiva so histološko in kemijsko preiskali ter pri tem ugotovili, da je nenormalni potek celjenja povzročilo nekaj mikrogramov berilija, ki je prišel pri ranitvi v kožo.

Berilij sam v kovinskem stanju ni nevaren, pač pa so strupene nekatere njegove spojine (predvsem soli). Te tvorijo deloma oblogo znotraj cevi fluorescenčnih žarnic ter so zato njihove črepinje nevarne.

Nemir, ki ga je izzval omenjeni primer med producenti in lastniki fluorescenčnih žarnic se je poleg, ko je statistika pokazala, da je v Ameriki, kjer so do sedaj montirali že nad 500 milijonov fluorescenčnih žarnic, bilo zabeleženih komaj 400 primerov zastrupitve z berilijem, od tega pa samo 10 pri izdelavi fluorescenčnih žarnic in omenjeni primer pri uporabi žarnice. Na Svedskem, kjer jih je v rabi okrog 2,5 milijona, in v Philipsovih tovarnah v Eindhovenu, kjer so izdelali že na milijone fluorescenčnih žarnic, pa niso zabeležili nobenega primera take zastrupitve, ki bi jo bila povzročila nezgoda s fluorescenčno žarnico. To pa zato, ker so te žarnice že zaradi svojih dimenzij zelo trdno grajene in je steklo glede na način delovanja tudi toplotno malo obremenjeno in se zato razbije sorazmerno malo žarnic.

Da bi se pa število primerov zastrupitve po nepotrebnem ne dvignilo, svetujemo: prostor, kjer se je ubila fluorescenčna žarnica, je treba za nekaj minut izprazniti, da se usede prašek, ki utegne vsebovati strupene berilijeve spojine; črepinje žarnice je treba takoj nato odstraniti, toda ne z golo roko; odstrane žarnice, s katerih dimenzijami bi se smetar ne strinja, pa je treba zaviti v več plasti papirja in šele nato razbiti, tako da ostanejo razbitine v ovoju. Priporočajo tudi, da naj se »fluorescenčni« ranjenec ne obotavlja k zdravniku, če se mu pri nesreči na črepinjah dobljene rane počasi celijo.

Nekaj o klajnem apnu

Vsaka žival potrebuje za tvorbo kosti, mesa in krvi fosforne kisline in apna. Ti dve snovi so sicer v vsaki krmni, a ne vedno v enaki množini. Poznamo krmo, ki vsebuje prav malo omenjenih snovi. Če pokladamo živini trajno le tako krmo brez vsakih drugih dodatkov, se ne more pravilno razvijati, boleha in mra. Če je krava, ki jo krmimo s tako krmo, breja, trpi tudi zaradi v svojem razvoju.

Zadostno množino apna in fosforne kisline vsebujejo: dobro travniško seno, posušena detelja, posebno lucerna, fižolova in grahova slama ter sezamove in makove trogine. V nezadostni množini jih je v repi, pesi, krompirju, v žitni slami, senu, katihi trav (z močvirnatih zemljišč) ter v onem senu, ki smo ga izdelali na takem zemljišču, ki mu kmetijakuje apna in fosforne kisline, kot so na pr. ilovnata zemljišča.

Zivinorejec, ki pozna navedene lastnosti krme, mora takoj ugotoviti, ali dobiva njegova živina dovolj fosforne kisline in apna. Če ni tako, lahko po potrebi krmo izpopolni. Živina, ki ji pokladamo seno in lucerna krmila, dobiva zadostno množino fosforne kisline in apna. Živina, posebno pa mladi prašiči, ki jih hranimo večinoma s krompirjem, repo, peso in delno z zrnjem, dobijo dovolj teh snovi. Tem jih je torej treba nadomestiti, pa naj bo to na ali oni način. Izpopolniti je mogoče tako krmo vsaj delno z dodatno zmleto in izprano kredjo. Če na ta način doseči popoln uspeh, ni potrebno drugih sredstev, kakor da pokladamo živini fosforno kislino, ki jo imenujemo klajno apno. Dobro klajno apno vsebuje približno 40 do 60% v želodcu soku raztopljive kislino.

Priporočljivo je pokladati klajno apno živini v sledečih primerih: 1. Ako ima žival šibke kosti, posebno pa če trpi za kostolomnico. 2. Če je žival breja; taka žival razvija fosforno kislino in apno ne le za lastno telo, temveč v prvi vrsti tudi za razvoj zaroda; posebno po teh dveh čuti živina potrebo za časa dojenja in med dojenjem. 3. Mladi živini, da se njeno okostje dobro razvije in utrdi. 4. Ko pokladamo živini slabo sestavljeno ali pa seno s pustih travnikov. 5. Molznim kravam, ker rabijo te snovi za mleko. 6. Ko napajamo živino z mehko

vodo (deževnico).

7. Ako pokladamo kisljo (pridelano na močvirnem svetu) ali tako hrano, ki se rada skisa v črevesju.

8. Če živina boleha.

9. Ako pokladamo živini repo, peso, krompir ali korenje.

10. Ako se živina slabo razvija, če ima premalo krvi in ako postaja plemenska živina mršava brez vidnih znakov bolezn.

Kdaj naj začnemo pokladati klajno apno? Kačar zapazimo, da živina boleha ali kaže kakšno razvado, ji moramo pokladati apno. Goveji živini, ovcam ter prašičem ga pokladamo na ta način, da ga najprej nekoliko poskropimo z vodo, ga nato primešamo detelji, obloži ali rezanci. Konjem potrosimo klajno apno po senu, ki smo ga prej poskropili z vodo.

Koliko klajnega apna pokladamo živini dnevno? Teletom in zrebetom 10-30 gramov, kravam molznicam 30-60 gramov, odraslim volom 30-60 gramov, konjem 20-40 gramov ovcam in kozam 5-15 gramov, prašičem 10-20 gramov, psom 2-10 gramov, piščetu 0,50-1 grama, kokoši 1 do 2 grama.

Ni potrebno, da vsakokrat posebej tehtamo. Jemljimo ga z žlico. Navadna velika žlica vsebuje okrog 20 gramov, mala pa okrog 10 gramov klajnega apna.

KAKO DVIGNITI hektarski donos pšenice?

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Cas setve. Težko je določiti prav čas setve. Odvisen je od vremenskih razmer. Vendar ne smemo s setvijo odlašati. Če sejemo zgodaj, se korenine rastlin dobro razvijejo in rastline postanejo bolj odporne proti glavnemu negativnemu faktorju v proizvodnji žitaric — suši. Ne smemo pa sejati prezgodaj, da se pšenica preveč ne razbohoti in nam ne zmrzne. Pozna setev je nevarna, ker slabo ukoreninjene rastline lahko zmrznejo ali pozebejo. Opomniti moramo naše kmetovalce, naj ne sejajo pregosto. Ravno letos lahko ugotovimo, da je po nekaterih njihovih pšenica tako gosta, da je bolj podobna travniku kot pšeničnemu

posevku. Gosta setev je bogata s slamo in ne z zrnjem.

Kotko semena uporabimo na 1 ha površine? Če sejemo pozno, uporabimo večjo, če sejemo zgodaj, pa manjšo količino zrnja. Nasplošno pa lahko rečemo, da na roko ne uporabimo več kot 180, a s sejalnico ne več kot 160 kg semena na ha.

Spontanski opravi pri pšenici. Naši kmetje posvečajo pšenici od setve do žetve premalo pozornosti, toda če hočemo doseči visoke hektarske donose, moramo za pšenico najbolj skrbeti po setvi. Ze takoj zgodaj spomladi moramo paziti, da nam ni odtajanje gornje plasti zemlje privzdignilo korenine rastlin. Nevarno je namreč, da ostanejo ko-

renine brez sprsenine in se posuše. Privzdignjeno gornjo plast zemlje poltačimo z lesenimi valjarji. Slabo razvitim posevkom pognojimo že prve dni februarja s prvimi in čez 10-15 dni z drugim obrokom hitro delujočih dušičnih gnojil (amonsulfat ali nitrati — prib. 100 kg na ha).

Potem ko potrosimo gnojila, moramo njive pobranati. Ko se žito dobro ukorenini, ga moramo okopati (vsak napreden kmetovalec bi moral imeti okopalnik). V Italiji, kjer so za časa žitne bitke dosegli 60 in več q na ha, so pšenice ne samo pleli, okopavali, temveč tudi osipali.

Navedli smo v glavnih obrisih vse agrotehnične ukrepe, brez katerih ni mogoče doseči hektarskih donosov, o katerih čitamo v našem časopisju. Prepričani smo, da bodo naši kmetovalci pri bodoči setvi upoštevali naše nasvete ter tako prišli do večjega pridelka.

GOLITEV KOKOŠI

Ta mesec se začne navadno goliti perutnina. Golitev perutnine ni brezpomemben dogodek, kakor marsikdo misli, nego je pojav, ki zahteva nekoliko pozornosti.

Ko se kokoši začne goliti, preneha nesti ali pa nesrost vsaj zelo popusti. To je razumljivo, kajti golitev je boleča in vpliva na kokoši tako, da manj jedo in poleg tega tudi manj nesejo. Prekinitev nesnosti med golitvijo je pravzaprav naroden in torej normalen pojav; v kokošem telesu se tedaj razvija presnavljanje, ki mora vplivati na vse početje živali in v prvi vrsti tudi na njeno storilnost. Tako je nadaljevanje nesnosti med golitvijo nekaj nenavadnega, ki si je ne želimo, čeprav nas sicer veseli. Kokoši, ki med golitvijo nese, se slabše operi, čisto telesno oslabi in slej ko prej se rače pokažejo posledice.

Perutnino moramo pred golitvijo dobro krmiti; dajati ji moramo dosti zrnja in sploh tečne pfe in kar najmanj kuhinjskih odpadkov in snovi, ki bi lahko povzročile drisko. Zaradi golitve že itak oslABLJENO telo bi zaradi driske še bolj oslabe. Dogaja pa se, da dajejo nekateri kokošim med golitvijo manj ali

slabšo hrano, češ saj nič ne nesejo! Tako ravnanje je zgrešeno in kvarno. Zelo ugodno vpliva na razvoj novega perja lazeno seme. Tudi kakršna žlička lanenega oljčca ali pa ribjega oja koristi.

Med golitvijo se morajo gibati živali na toplem in suhem. Bolj kot kdaj prej moramo paziti, da ne bo prepiha. Živali ne sme močiti dež in tudi megla je kvarna. Razumljivo je, da škoduje veter, ker pač preveč prepriha oguljeno žival, ki jo potem zebe. Sploh moramo preprečiti vse, kar povzroča, da žival prezeba. Če že ni hujših posledic (bolezni, pogin), se pa vsaj dogodi, da kvarni vplivi zavlečejo golitev ali pa oslabe operjenje.

Dokler se perutnina goli v vročem, suhem poletnem času, je položaj še dokaj ugoden. Slabo pa je, ako se perutnina goli v kasni jeseni, ko so dnevi vedno krajši in noči mrzle. Takrat se kaj pogosto primeri, da se golitev zavleče do zime in žival zelo oslabi. Če ni rejec pozoren in ne neguje skrbno kokoši, bodo zaradi kasne golitve še naslednje leto malo nesle.

Tudi sraga v kokošnjaku je med golitvijo nujno potrebna. Najbolj pa moramo preganjati zajedavce, ki takrat pač nikakor ne smejo trpinčiti in izerpavati živali, ki že itak trpe in slabe.

Vodna perutnina raj ima med golitvijo na razpolago vodo za plavanje. Med plavanjem najbolj izgublja staro odmrto perje in daje prostora novemu. Pitna voda in voda za plavanje mora biti čista.

Goleči se perutnini dajmo dovolj dobrega suhega peska, da se bo stalno v njem kopala in sončila. S tem bomo zelo pospešili ponovno operjenje.

Vojni roman dobesednega naroda

DOBERDOB

PREŽIHOU

VORANC

XXVI

V zavetišču se je že nekaj premikalo; bila sta Barfuss in Davtovič. Za pet skoraj ni bilo prostora, toda saj je bilo to vseeno, ker bo naša artilerija itak kmalu stopila v akcijo. Sploh je bil napad italijanske artilerije neumljiv; navadno ni streljala tja, koder so bili jarki preblizu drug drugega, razen ob velikih ofenzivah, kadar so svoje lastne jarke počasi izpraznili.

Janoda in Palir sta se tiščala prav zunaj na robu. Granate so padale redno vsake tri minute ena. Prh-hup! Toda dalje na desni, a še vedno neslišno, brez plahutanja po zraku.

Vsake tri minute ena... Ta neusmiljena doslednost je rezala živce. Avstrijske baterije so še vedno molčale. Nekaj časa so ostali na kupu, potem sta se Janoda in Palir nagnila čez rob. Po pretoku dveh minut je Janoda napravil:

«B-z-z, spet ena!»

Izpred zavetišča se je poševno videlo proti furlanski nižini, videj se je tudi ogenj italijanske baterije, ki je to noč imela na pliki njihov odsek. Čez tri minute je Janoda spet ponovil svoj: «B-z-z!»

Po tresenju zemlje so spoznali, da se bruhanje granač vrača spet proti njim. To ni bilo prijetno. Če bi bila res prava komanda, bi se jim ognili v varnejša zavetišča, tako pa le to tipanje, enakomerno bruhanje.

Avstrijska artilerija še vedno ni odgovarjala, čeprav je bilo že pozno; tako je bilo vedno, s to njihovo artilerijo. Kot da bi zadaj spali.

Po jarku se je temna, sključena postava pritipala do njih.

«Kje ste?» Bil je Megličev glas.

Ko jih je našel, je ves srečen počeni k njim. Ves čas je namreč čepel sam v jarku, kjer ga je obstreljevanje zalotilo, ne vedeč, kam naj se vtakne.

«Kaj je?»

«Zdi se mi, da je enega ubilo, koga, ne vem. Nekaj je štrknilo po kamenju, nato sem slišal nekak glas, potem je postalo tiho. Od tega časa je še vedno tiho.»

To je bilo vsekakor važno. Tam naprej so bili Kapun, Rainer, Demark in Zugmeister. In najbrž je bil tudi Almer na tej strani.

Obstreljevanje se je še vedno plazilo dalje proti Sv. Martinu. Zdelo se je, da meri baterija na širše cilje. Drug za drugim so se iznotali iz tesnega brloga ter se napotili po jarku. Bil je le malo poškodovan; samo kamenja in razne druge prge je z vseh strani nameštalo vanj.

Amun, ki je šel prvi, se je nenaodoma ustavil. Noga je začela ob nekaj sumljivega.

«Tu je!» je sporočil tovarišem za njim.

«Kdo?» so vprašali glasovi zadaj.

«Ne morem razločiti!»

Pridregnila sta Janoda in Barfuss vsak s svoje strani.

«Kapun je! Poznam ga po plašču!»

Janoda je imel mačje oči; bil je res novinec Kapun, tisti ubogi sifilitik. Bil je trd, nepremičen. Zaradi teme ni bilo mogoče videti, kam ga je zadelo. Barfuss ga je prijel pod pazduho, toda takoj je odmaknil roke; bile so mokre. Kri... in mnogo krvi. Bil je mrtev.

Spet eden. Revež, ta Kapun. Med njimi ni imel kaj dobrega. Zaradi sifilide se ga je vse nekako izogibalo. Kdo ve, če je sploh imel sifilido? Najbrž ne, ker bi ga sicer ne bili pošiljali v linijo... Prihodnje jutro so ugotovili, da mu je grda železna skrbina prebila nad srcem prsni koš.

Sele drugo jutro se je oglasila njihova artilerija, ko se je megla že razkadila in je italijanska baterija streljala le še v redkih presledkih.

«Naši!» je veselo dejal Davtovič, videč, kako tam proti hribu Sv. Mihaela prhajo granate okoli italijanskih jarkov.

Ti «naši» so streljali vedno bliže, vedno po dve granati skupaj. Ko je vnovič udarilo, je bilo že povsem jasno, da streljajo prekratko.

Nekdo, menda Erdkoenig, je vpil:

«Te šleve streljajo v naše jarke.»

Neki drug glas se je drl:

«Telefon, telefon!»

Pri poveljstvu stotnije je bil pravi dirindaj; po vsej božji pravici sta dve granati udarili naravnost v Hergotovo kritje ter ubili njega in njegovega slugo. Oba je dobesedno stopilo, le nekaj cunj s koščki kosti in mesa je ostalo za pričo, da sta bila res ubita in da nista izginila na kak drug, nepojasnjen način. Dorn je imel srečo, njega je oplazilo le nekje po medih, da je bil ravno prav za bolnišnico.

Hergott je torej mrtev? In na tak čuden način? Zrtev lastnega orožja. To je čudno vplivalo tudi na tiste, ki so lajnanta mrzili, ki so mu svojčas prisegali smrtno maščevanje, ki so nanj nekoč tudi streljali... Mimo njegovih kosti so korakale mračne, zamišljene postave. Prišli so skrivaj Janoda, Matejčuk, Kašul, ta dva stara Ukrajinci, ki sta se še vedno klatila po jarkih, prišel je Zinko, prišel je frajtar Suhajda, Amun je stopal stisnjenih ustnic mimo razdejavanja. Če bi bili še tu, bi prišli gotovo še Hurk, Adam, Pekoj in drugi. Poslednji je šel mimo Barfuss; ko se je vrnil, je rekel kakor sam sebi:

«Zdaj ima...»

Medtem so rovi bili tihi in mirni, tudi italijanski; niganje avstrijske artilerije, ki je zganjalo po zraku, ni motilo nikogar. Zdelo se je, da tudi sovražnik prislu-

škuje drami, ki se je pravkar odigrala nekaj korakov pred njim...

XIV.

V kaverni, kamor so jih stlačili, je bilo prostora za eno stotnijo, vendar so natrpali vanjo kar dve.

Luknja že na prvi videj ni bila povsem varna; bila je izkopana v breg plitve kotanje in spredaj podaljšana z umetnim prizidkom. Podaljšava ali razširjava je imela strop iz lesenih hlodov, ki so jih nosile močne, železne traverze, na strop je bila nasuta ogromna groblja zemlje in kamenja, ki je segala še tja čez naravni, skalnati rob planote, ki je obrabljala kotanjo. S te strani je bila kaverna proti najtežjim kalibrom približno zavarovana.

Kljub temu da je kaverna morala sprejeti vase preveliko število podstrešnikov, so bili gornji pogradi vendarle slabo zasedeni. Tem huje pa je bilo na tleh, kjer so bili vojaki zbiti v eno samo, negibno živo plast mesa. V številnih kotih, ki so bili zvrtni v breg med skalami, je bilo še huje. Pri zemlji je bilo namreč vsekakor varnejše kakor pa na pogradih. Če prebije kaka svinja strop ali če se sesuje del stropa, je še vedno gornji pograd nekaka zaščita. Zato je bil pritisk v spodnje prostore neznanski. Noge in roke so se krčevito oprijemale zemlje, zemlje, zemlje...

Med prerivanjem je ostal Palir nekako nazaj, ob strani in preden se je znašel, so od zadaj pritisnili že drugi. Prostor na tleh je bil zavzet do zadnjega kotička.

«Kje pa si?» ga je klical Demark iz teme. Vendar je bilo brezupno misliti na to, da bi se mogel zrniti do njih, čeprav je Almer nekajkrat povzdignil svoj korporalski glas, češ, tam je še eden mojih ljudi.

Palir se ni dolgo obotavljal, temveč se je kratko in malo povzpel na pograd, ki ga je v poltemi mogel le slabo razločiti. Tu je našel dovolj prostora, da bi poleg njega še dva udobno ležala. Na levi je bil k steni pritisnjen čokat in kosmat vojak, v katerem je spoznal infanterista Ručgaja od tretje stotnije, ki je s prvo delila streho kaverne.

Kaverna se je polagoma pomirjala. Luč še malo prej begajočih sveč se je zdaj ustallila in po prostoru je zavladala vlažna, motna svetloba. Dim cigaret je napolnjeval prostor do zadnje razpoke in v zduhu je postajal vedno težji, trohnoberji.

Zunaj je bila noč, težka, gluha noč, da je njena napetost prodirala skozi ovinkasto tesni vhod. Kmalu je v kaverni zavladala tej noči podobna tihoča. Posamezni glasovi so zamirali drug za drugim — več kot tri sto možganov je napeto čakalo...

Čakati ni bilo treba predolgo, kajti hlaputast rig je zatulil nad kaverno. Slo je tja čez kotanjo. Potem drugi, potem tretji, dokler se posamezni dolgi rigi niso stopili v en sam rezget, ki se je zgrnil čez vso planoto. Dobro delajo, bratje, na oni strani...

Kaverna je prisluškovala. Tu in tam je skušal kdo motiti mir s porogljivo šalo, toda stvar ni vnela nikogar. — Čez grobljo nad njihovimi glavami pa tuli dalje. Tako tuli mogoče celo uro.

Palir je ves čas mirno ležal in strmел v strop, kjer so se risale temne špranje med hlodi in traverzami. Včasih je prisluhnil, kaj delajo njegovi tovariši tam v kotu. Zdaj jih je poklical on, zdaj oni njega. Toliko, da vedo, da še mislijo drug na drugega.

Potem ga je začel mučiti glad. Kosilo je bilo slabo, toliko, da si razburji želodec, kruh pa, ki ga je dobil dan poprej za dva dni skupaj, je pojedel že zvečer. Podobno se je godilo menda tudi staremu Ručgaju za zidom. Ob tleskanju, ki je prihajalo sem od leve, se je pričel premetavati. Naposled ga je pa stisnilo, da je sedel ter pričel stikati po nahrbtniku, na katerega je bil naslonjen. Zahrstal je neki papir.

Palir se ni ozrl, temveč stisnjenih zob uporno ležal na hrbtu. Da bi se obračal k temu Ručgaju, ki ga niti dobro ne pozna, za kak grizljaj kruha, nima nobenega smisla. Povrhu je Ručgaj še gotovo kmet in trdež...

Tedaj je zaslišal poleg sebe tih glas:

«Ali si lačen?»

Palir še ni utegnil odgovoriti, ko mu je Ručgaj že porinil v roko ogromen kos kruha. To ni bil tisti komiš, temveč krajec hleba, ki ga pečejo po kmečkih pečeh. To ga je vrglo pokonci, v prihodnjem trenutku so se njegovi zobje že do dlesen zagrizli vanj.

Ručgaj pa je še dalje šaril po nahrbtniku. Potem se je kleče sklonil k sosedu in mu rekel še tiše kakor prej:

«Ali boš h kruhu kaj prigriznil?»

Palir je v svoji roki začutil grudo, iz katere se je širil duh — bila je gruda prekajene svinjetine.

Palir sam sebi ni verjel. Kaj se je zgodilo? In ta zagonetni Ručgaj. Ta se je nezaupljivo ozrl tja mimo Palirja po zasedenem pogradu, potem pa zašepetal:

«To sem ravno včeraj dobil za god. Sam ne morem vsega jesti, čakati pa nima smisla, ker naš lahko vsak trenutek zasuje. Potem bi bilo vse fuč!»

Palir ni bil od samega iznenadenja sposoben pametne besede, zato je z vso silo mlel. Tudi Ručgaj je mlel, pri čemer so njegove oči vzpodbudno in svetlo sijale iz poraslega obraza. Onim na levi je menda od same poželjivosti in zavisti postalo slabo, ker so se pričeli razdraženi premetavati po deskah.

Ručgaj se je spet sklonil k njemu.

«Ali nas bodo...?»

«Kdo ve! Mislim, da ne!» ga je potolažil Palir, sklepač po glasu, da bi rad bil potešen. Hkrati pa je potešil tudi sam sebe.

Komaj je končal, se je kaverna zamajala do samih temeljev. Nekatere lučke so ugasnile. Po stropu in v stenah je sumljivo zastakalo. Bliskovita otrplost je švignila po udih, a ko je sleherni živec v njih otrpnil, se je izkazalo, da ni bilo nič; granata je udarila zadaj za grobljo, a nje ni prebila. Medtem ko so se udje spet sproščali, je zunaj grdo razsajala kamenita toča. To je bila dobra preizkušnja kaverne.

Toda zdaj se je pričel pravi ples okrog nje in nad njo; kaverna se sploh ni nehala tresti od viharja granat, ki je butal zunaj. V kaverni se je čez tri sto življenj skrčilo v eno samo kepo čutnosti in utripanja.

Ručgaj se je pomaknil čisto k Palirju, kot bi ga bilo strah. Toda kakor njega je bilo groza tudi njegovoga tovariša. Palir je spet živo občutil to, kar je čutil vsakokrat, kadar je smrt plahutala okrog njegovih ran — žgočo žejo za življenjem. Le da je bila ta žeja sedaj napeljana v tolmun velike gmote... Čez tri sto podobnih žej se je iztekalo vanjo...

«Kaj si pa ti...?» je čez nekaj časa vprašal Ručgaj. «Rudar», je suho odgovoril Palir.

«A tako!» Ručgajev obraz je zašrstel proti Palirju. Po kratkem odmoru se je zopet začul isti glas: «Vidiš, jaz sem pa kmet!»

Palir mu ni vedel kaj odgovoriti, čeprav je iskal primernih besed. Ali je zdaj sploh važno, kaj je kdo bil tam zadaj? Toda kmeta je gotovo nekaj tiščalo. Najbrž ta smrtna tesnoba, ki je tlačila kaverno in katere ni mogel mirno prenašati. Ipet se je obrnil vanj ta jazbečarski obraz in iz obrasle luknje sredi njega je prišel vroč glas:

«Majhno kmetijo imam visoko na Pohorju, sredi gozdov in sredi samih velikih, bogatih sosedov. Moja kmetija jim je bila vedno na potu in odkar smo Ručgaji tam, so nas hoteli požreti. Pa nas niso mogli. Ručgaji so trdi...»

Govoril je tiho, kot bi se bal, da bi ga razen Palirja še kdo drug slišal. Palir se je nagnil k njemu ter skušal hliniti radoveden obraz, da bi sosedu vsaj s to steno oškodoval za njegovo darežljivost, čeprav ni v resnici čutil prav nobenega smisla za njegovo pripoved.

Ručgaj je dobil zaupanje vanj, kajti nadaljeval s še žarkejšim glasom:

«In še nekaj ti moram povedati! Pri nas doma smo imeli psa, ki mu je bilo ime Sapan. Čudno ime, dal mi ga je moj oče. Bil je pri hiši že dolgo let in jaz sem ga prevzel z domom vred. Menda je bil že blizu dvajset let star, ko je pričel očitno hirati. Njegova zadnja ura se je bližala. Ker nam je bil pa vsem miš in drak smo sklenili, da ga ne bomo ubijali, temveč da ga bomo pustili umreti naravne smrti, pa naj bo kar hoče...»

Ručgaj je sam prenehál, hoteč se menda prepričati, če ga tovariš poslušá ali ne. Po kratkem odmoru je nadaljeval še s tišjim glasom:

«To mi je prišlo ravno sedaj na misel, ko človek ne ve, kaj bo z njim. Je sicer neumno, ali je tako. Nekega dne je naš Sapan nezmano kam izginil. Ni ga bilo na spregled celih osem dni in vsi smo bili prepričani, da je proč. Nenaodoma pa se je spet prikazal, toda bil je tako shujšan, da se je komaj vlekel. Dali smo mu jesti, mleka, vsega, kar je rad jedel, toda pes se ni ničesar dotaknil, temveč nas je samo gledal, gledal s tišimi svojimi velikimi, toplimi očmi. — Potem je spet izginil. — Nekaj dni pozneje sem delal steljo na hribčku za domom in kaj sem našel? Psa! — Sapan sem našel, ležečega v vresju, z glavo obrnjeno proti domu. Od tod se je lepo videlo celo naše dvorišče... Njegovo ležišče je bilo močno povalljano, gotovo je tudi prvič že ležal na istem kraju. Ko sem ga našel, je bil tako slab, da se ni mogel postaviti na noge, čeprav je poskušal. Le z repom je slabotno pomahoval. In kajne oči je imel! — Nisem jih mogel prenesti. — Vse, Sapan je hodil tu sem umirat, — na kraj, od koder se je videlo na dvorišče, kjer je skoraj dvajset let varoval. Ko je umiral, je hotel gledati tjaka...»

Končal je z vročim, gostim glasom, nato pa obsedel kakor kip.

Palirjevi možgani so vročično pili sosedov prijemen ljivi glas. Ta pasja povest se je s čudno morečo lečo vlegla na njegovo dušo. Zakaj mu Ručgaj ravno zdaj pripoveduje, ko se komaj lastna beseda čuje? Sosed poleg njega je nalahko drgetal. Kaj je z njim?

Po polnoči sta poveljnika stotnij ukazala, da Jalko poje vsak po eno rezervno porcijo. Kanonada je treskala malo stran od kotanje in v zduhu je postal znošnejši.

Janoda, ki je še ropotal s konservno škaflo, je tleskal z jezikom:

«Ce že grem tja, potem grem rajši sit...»

Tja...

Do jutra se je kanonada že dvakrat vrnila čez kaverno, toda le s kratkimi, mimoidočimi obsevi. Napetost je vidno popuščala.

Ručgaj in Palir sta zaspala in ko sta se prebudila, je bil zunaj že velik, sončen dan. Kaverna je bila na pol prazna. Obstreljevanje je utihnilo in zrak je bil tako miren, da se je iz daljave do najglobljega kota čulo tenko brnenje letalskega motorja. Vojaki so ležali med skalami, le redki so brez cilja tavalji po kotanji kakor bi nečesa iskali.

Iz sosednje, še širše in globlje kotanje, zvezane koritastim prelazom, je nekdo prinesel glas: «Voda!»

(Nadaljevanje sledi)

SLOVENSKI PRAVOPIS NA NAŠEM KNJIŽNEM TRGU

Novo knjige za tvojo knjižnico

Pri Državni založbi Slovenije je nedavno izšla knjiga — Juša Kozaka pod naslovom *Maske*. Ta Kozakova knjiga je prvič izšla tik pred okupacijo Jugoslavije in zato ni vzbudila večje pozornosti. Sedaj je izšla nova izdaja tega svojevrstnega literarnega dela. Knjiga *Maske* vsebuje več krajših del, ki pa bi jih težko uvrstili v katero izmed običajnih literarnih zvrsti. Tako so v knjigi objavljena dela deloma potopisi, deloma novele, deloma biografske podobe, nekatere pa se približujejo bolj esejem, precej pa jih ni ne eno ne drugo. V vsakem delu se namreč prepletajo opisi resničnih dogodkov z domišljijo in razmišljanji. Ta nenavadna oblika daje delu še toliko pomembnejši pečat, zlasti še, ker hoče dati pisatelj, kot to sam pravi, pravo podobo ljudi in stvari, kakor jih je sam videl in doživel. Posebno mesto zavzema v knjigi Ljubljana, pisateljev rojstni kraj. Vsekakor predstavljajo Kozakove *Maske* posebno vrednost v slovenski literaturi, ni pa nobenega dvoma, da bo knjiga pritegnila mnogo bralcev.

Ista založba je v svoji posebni knjižni zbirki Prirodnoznanstvena knjižnica izdala knjigo, ki jo je pod naslovom *Človek in ocean*, napisal profesor ljubljanske univerze Miroslav Žel. Slovenska izvirna literatura o morju je precej skromna, zato predstavlja nova knjiga vsekakor nje veliko obogatitev. V prvem poglavju knjige, ki nosi naslov *Človek je odkril ocean*, nas pisec seznanja z začetki plovskega morja ter s sredstvi, ki se jih je človek posluževal za osvajanje

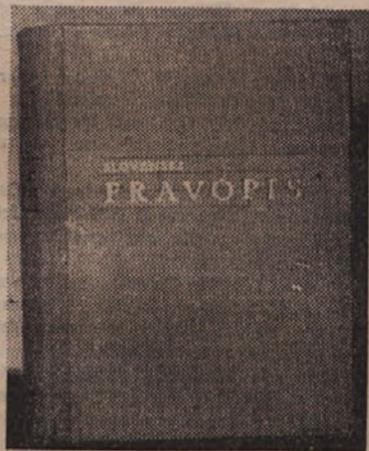
morja. V tem delu so opisani tudi podvigi znanih morjeplovcev Vasca de Game, Kristofa Kolumba, Magelana in drugih. V drugem delu knjige, nas avtor seznanja s tem, kako je človek spoznaval morje, njegove elemente in njegove prebivalce. V tretjem najobsežnejšem delu pod naslovom *Človek gospodari oceanu*, pa nas pisatelj seznanja z ribolovom in njegovim gospodarskim pomenom. Posebno poglavje je posvečeno ribolovu v Jadranskem morju in njega pomenu za gospodarstvo Jugoslavije. Sploh pa daje to, da se pisatelj povsod dotakne tudi problemov, ki so v zvezi z našim morjem, še posebno vrednost. Vsekakor pa predstavlja Željega knjiga, opremljena s številnimi slikami, risbami in zemljevidi, dragoceno dopolnitev naše poljudnoznanstvene literature o morju in bo zato prišla prav vsakomur, kogar zanima morje in njega skrivnosti.

Maksim Gorki: *Zivljenje Klime Samgina. Četrta knjiga*. S četrto knjigo je zaključen slovenski prevod tega obsežnega literarnega dela, ki ga je za Slovence oskrbel Cankarjeva založba. V tej knjigi nadaljuje pisatelj s prikazovanjem usode Klime Samgina, vendar je dokončanje dela pisatelju onemogočila smrt. Pisatelj je imej namen, kot je to razvidno iz njegovih zapiskov, končati roman s smrtjo Klime Samgina, ki naj bi sovpadala s prihodom Lenina na oblast. Tako naj bi se namreč roman tudi simbolično zaključil s prihodom največjega revolucionarja in s smrtjo omahljivca, ki je vse svoje življenje skušal biti nepristranski opazovalec. Kljub temu pa da je knjiga ostala torzo, predstavlja Gorkijev roman vseeno veliko umetniško, ki nazorno prikazuje življenje v predrevolucijski Rusiji.

Prav pred kratkim je izšel že dolgo časa napovedovani in težko pričakovani Slovenski pravopis. Razdeljevanje knjige, ki je izšla v 25.000 izvodih, posameznim ustanovam je končano. Sedaj je na vrsti razdelitev pravopisa med posameznike in ko bo to opravljeno, bo ta pomembna knjiga v rokah onih, katerim je predvsem namenjena in ki jo tudi najbolj potrebujejo. Neodmno predstavlja izdaja Slovenskega pravopisa največji dogodek na našem knjižnem trgu. Ze sama, izredno visoka naklada predstavlja rekord. Prav tako tudi obseg knjige skoro 1000 strani ni malenkost. Najbolj pa je knjiga važna zaradi svojega pomena, saj predstavlja novi pravopis gotovo enega važnih mejnikov v razvoju slovenskega jezika in njegovega pisanja.

Izdajanje pravopisov se v naši kulturni zgodovini ne more ponajati z bogato tradicijo. Pravopis predstavlja vsekakor dokaz zrelosti in razvoja nekega jezika in tako smo ga mi Slovenci dobili šele pred 50 leti. Sestavil ga je Fran Levce po naročilu prosvetnega ministrstva na Dunaju, izdala pa ga je leta 1899 Zaloga šolskih knjig na Dunaju. Levceve pravopis je bil odsev takratnih razmer v našem kulturnem življenju. Bil je predvsem precej skromen in je obsegal samo 165 strani. Od teh jih je večina odpadla na uvod, v katerem je urednik podal kratko slovnico slovenskega jezika. Slovarček pa je bil omejen na borih 40 strani in je obsegal le kakih 5000 besed in 3000 gesel. Drugi slovenski pravopis je izšel po prvi svetovni vojni leta 1920. Izdal ga je znani jezikoslovec Anton Breznik, kot dopolnilo svoji Slovnici slovenskega jezika. Breznikov pravopis predstavlja že korak naprej. Uvodna poglavja obsegajo le najnujnejša pravila, zato pa je slovar obširnejši. Vsebuje namreč že nad 7000 besed in to predvsem takih, katerih uporaba in pisanje je bilo dvomljivo in na katere je sestavljalce hotel še posebej opozoriti. Tretji pravopis smo Slovenci dobili leta 1935. V nasprotju z Breznikovim, ki si je moral sam najti zasebna založnika, je nov pravopis izdala že znanstvena ustanova, in sicer Znanstveno društvo za humanistične vede v Ljubljani. Sestavila pa sta ga Anton Breznik in Fran Ramovš, ki sta uvod omejila na izrazita pravilna vopisna vprašanja, v slovar sam pa uvrstila na 300 straneh več kot 25.000 besed in nad 10.000 gesel. Velike spremembe, ki jih je slovensko ljudstvo doživelo v zadnjem desetletju na političnem in gospodarskem področju, zlasti pa mogočen razvoj našega jezika, vse to je terjalo izdajo novega pravopisa, zlasti še, ker starega že davno ni bilo mogoče več nabaviti. In tako smo v petem letu po osvoboditvi dobili nov Slovenski pravopis. Naš novi pravopis sta priredila Inštitut za slovenski jezik in Zavod za kulturo slovenskega jezika pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti po Breznik-Ramovševem pravopisu iz leta 1935. Uredniški odbor so sestavljali naši priznani slavisti, temeljiti poznavalci slovenskega jezika: Poleg Frana Ramovša in pok. Otona Zupančiča, katerega spominu je pravopis posvečen, še Anton Bajec, Rudolf Kolarič, Mirko Rupel, Matija Smalc in Jakob Solar. Pravopis obsega dva dela, pravila in slovar. V prvem delu govori pravopis na 59 straneh o rabi velikih črk, o lastnih imenih, domačih in tujih, osebnih in krajevnih, o pisavi in rabi tujk, o razlagovanju, o rabi naglasnih znamenk, o ločitvi ter o navodilih za zborni izreko. Splošna slovnica pravila so upoštevana le v toliko, kolikor zadeva to pravopis. Pregibanje domačih in tujih lastnih imen je obdelano obširneje, ter tega naše slovanice ne obravnava. Drugi del pravopisa, slovar, obsega na skoro 900 straneh ca 10.000 gesel in skoro 100.000 besed. Domača krajevna imena so iz slovarja popolnoma izločena, to pa zato, ker si pravopis ob upoštevanju teh preveč narasel in ker je načrtu poseben pravopisni slovar domačih krajevnih imen. Tudi ločitev, posebnih besed in čisto

strokovnih izrazov, uredniki niso uvrstili v slovar, ker bi sicer ta postal preobsežen in nekoristen za vsakodnevno praktično uporabo. Enako je s tujkami, ki so v pravopisu le skopo razložene, kajti izdaja slovarja tujk je prav tako predvidena. Pač pa je v slovarju vsebovano tudi pravorečje. Pravorečne označbe (način izgovarjave, naglas) v prvi Levceve pravopis sploh niso bile sprejete. Tudi Breznikov pravopis ni vseboval pravorečja. Pač pa je pravopis iz leta 1935 že vseboval pravorečne označbe, kajti vedno večja uporaba slovensščine v javnem življenju, je nujno zahtevala poleg pravopisnih tudi pravorečna pravila. Danes so pravorečna pravila še posebno potrebna in tako je tudi pravorečje sprejeto v najnovejši slovar slovenskega jezika ter imajo vse besede tudi pravorečne označbe.

Zato bo neobhodno potreben in bo s pridom služil vsakemu piščemu Slovencu.

Nekaj novih prevodov

IVANA CANKARJA

Ko je Ivan Cankar v svojem razgovoru z bratrancom Izidorjem izrekel med drugim tudi besede: «Kakor grška in rimska, kakor vsaka literatura sploh, bo tudi naša oddala svoje sokove v celo človeštvo in jaz menim, da jih bo oddala velik» (Izidor Cankar, Obiski. Ljubljana 1920, str. 13), je z vso upravičenostjo mislil predvsem na svoje literarno delo, katerega prevode danes lahko bereš v najmanj 24 jezikih, od vseh slovenskih pa tja do albanskega, turškega in celo kitajskega. V glavnem naš namreč on predstavlja v mednarodnem literarnem svetu in po njem nas ta svet tudi more soditi. To prodiranje Cankarjeve

besedne umetnosti v tujino, pa se nadaljuje in krepi vse bolj in si osvaja nove postojanke. V naslednjem hočemo navesti nekaj najnovejših prevodov iz Cankarjevega dela, to se pravi, iz let 1949 in 1950. V tem obdobju politične in gospodarske izolacije Jugoslavije se je tudi zanimanje za njeno literaturo omejilo v velikih meri na domače, jugoslovansko področje. Na prvem mestu moramo pač omeniti Srbe, ki poznajo Cankarjeve spise v svojem jeziku že skoraj 50 let. V najnovejšem času je pri njih izšlo vsaj 7 njegovih knjig v razmeroma dobrem prevodu, ki seveda izvirniku ne more biti nikoli enak, za-

radi njegove čudovito ritmizirane besede, ki se na tujem jeziku da zelo težko posneti. To veliko zanimanje za Cankarja je znamenje, da je njegova umetnost še vedno močno živa, in da ima naš pisatelj še vedno mnogo povedati današnjemu človeku.

V zadnjih dveh letih se je pri Srbih to zanimanje nekako sistematično organiziralo, saj sta kar dve beograjski založbi, Prosveta in Novo pokolenje, ki ga imata na svojem železnem knjižnem programu. Prva si je zadala nalogo, da prikaže njegovo mojstrstvo v 4 zvezkih *Izbranih del*, druga pa izdaja izbere iz najboljšega in najznačilnejšega, kar je poteklo izpod njegovega peresa.

«Prosveta» je doslej poslala na knjižni trg dva zvezka, katerih prvi prinaša najboljšo realistično povest Ivana Cankarja, pretresljivo zgodbo o «Martinu Kačurja» in povest «Na klancu», v kateri je pisatelj orisal podobo svoje bridke mladosti in postavil najlepši spomenik svoji materi. Drugi zvezek, ki je izšel pred nekaj meseci letos, vsebuje štiri daljše novele, razvrščene v srbskem prevodu v obratnem redu svojega prvega izida: Grešnik Lenart, povest o Simnu Sirotniku, Sosed Luka in Hlapec Jernej in njegova pravica. Med tem ko so prve tri objavljene zdaj prvič v srbsčini, je pa zadnja že četrta srbski prevod te najslavnejše in najboljše Cankarjeve novele, ki jo lahko danes bereš v najmanj 14 jezikih in 35 izdajah poleg 4 dramtizacij v 7 jezikih in 12 izdajah. Cankarjevo delo pri «Prosveti» prevaja Djuza (Josip) Račević, Slovincem znan že iz predvojnega časa kot profesor na današnji 5. ljubljanski gimnaziji. Moremo reči, da ta prevajalec razmeroma dobro pozna slovenski jezik, čeprav ne moremo trditi, da je idealno opravil svojo nalogo.

Pri založbi «Novo pokolenje» sta odslej izšla dva izbora iz Cankarjevih spisov. Lani smo dobili *Izbrane liste*, ki predstavljajo posreden način za izdajanje izbranega dela katerega pisatelja po ruskem vzgledu («Izbrannoe») letos pa so izšli *Izbrani kritični in polemični spisi*, knjiga, kakršne tudi Slovencej sami še nimamo, a se že pripravlja v Ljubljani pri Cankarjevi založbi. *Izbrani listi* so nekakšen prerez skozi Cankarjevo delo in prinašajo izbor najboljših njegovih črtic in novel, v katerih se je pokazal nedosogljivega mojstra. Poudarek pri njih je predvsem na njihovi socialni pomembnosti, čeprav je dognana tudi njihova formalno-umetniška stran. Gradivo za to knjigo je izbrala univ. doc. dr. Marja Boršnik, prevod pa je oskrbel dr. Ljuba Jurković s precejšnjim uspehom, kar je tudi razumljivo, saj živi že nad 20 let med Slovenci, katerih življenje in literaturo prav dobro pozna. Knjigo kazi le literarno-kritični uvod D. Vučenova, ki je gotovo ponesrečen, in je vzbudil v jugoslovanskih književnih krogih upravičeno ostre kritike. Ponatis socialne novele «Pavličkova krona» iz te knjige je izšel tudi še posebej pri isti založbi v knjižnici za pionirje. Knjiga *Izbrani kritični in polemični spisi*, ki je izšla v letošnjem juliju, predstavlja prvi poskus, podati Cankarjeve literarno-kritične in polemične članke ter govore v zaokroženi celoti.

Doslej so bili namreč raztreseni po 20 zvezkih Cankarjevih zbranih spisov in niso dajali prave slike o Cankarju kritiku. V publikacijo so bili sprejeti vsi važnejši njegovi članki, ki kažejo, da je bil pisatelj tudi na tem področju mojster. V prvem delu knjige so predvsem Cankarjevi govori, ki jih je imej po delavskih kulturnih društvih v Trstu (Ljudski oder) in Ljubljani (Vzajemnost in Svoboda). V teh govorih je mnogo klenih in živih ter plodnih misli, ki še danes niso izgubile svoje aktualnosti. V njih se kaže Cankar kot socialistični mislec, ki je bistrovidno gledal daleč v bodočnost in napovedal stvari, ki so se potem uresničile, dasi so jih njegovi sodobniki, zlasti politični nasprotniki označili za utopije.

(Nadaljevanje sledi)

Opera «MANON» na tržaškem gradu

Julie Massenet, avtor opere «Manon» se je rodil v Montaudu 1.1852 in je umrl v Parizu 1912. Živel je torej tedaj, ko je bilo operno ustvarjanje v polnem zaletu in je doživel za svoja dela velik moralen in gmoten uspeh. V svojih mladih letih se je mogoče naslanjal nekoli na Gounoda in Thomasa, a z opero «Manon» je krenil popolnoma svoja pota. Človek finega okusa, tenkočutnega ušesa in polnokrvnega glasbenika je skladal delo za delom, ki so ustvarjala pri poslušalcih čut za lepoto in užitek.

Priprava opere «Manon» na tržaškem gradu je bila izredno vestna. Ze samo ime Margherite Carosio je privabilo k prvi predstavi te opere tisoče ljudi. Margherita Carosio je sicer koloraturka, vendar je dokazala s to vlogo, da lahko poje tudi druge lirčne partije, ki nimajo koloraturnih akrobacij. Njen glas ni posebno velik, a je postiran izredno fino in dosega v vseh legah izredno barvo. Pevsko je bila vsekakor odlična in le škoda, da svoje igre ni znala odrediti bolj smiselno svoji vlogi. V tretjem dejanju je bila le nekoliko preveč koketa, a v četrtem povsem zadovoljiva.

Velik partner sopranistke Margherite Carosio je bil tenorist Giu-

seppe Di Stefano. Je še mlad in obeta, da se bo razvil v neprekosljivega Des Grieuxa. Predvsem je njegov glas izredno kultiviran, sočen in lepo barvan. V višinah ni še popolnoma sproščen, a s svojo kulturno glasu zmaga vse težave z neverjetno lahkoto. Posebno lepo je odpej opis njegovih sanj v drugem dejanju in doživel s strani občinstva buren aplavz. Mogoče je bil samo Gigli v tej vlogi za spoznanje mehkejši, kar daje temu mlademu pevcu visoko spridevalo. Pri ponovitvi, občinstvo ni odnehalo z zantevjo, je dal vse iz sebe in tako v pravem pomenu besede očaral vse poslušalce.

Fernando Lidonni je odpel Lescauta dokaj dobro. Njegov bariton je sočen in dovolj prodoren, da se uveljavi tudi na prostem. Silvij Majonica je odpel vlogo očeta z velikim uspehom. Njegov lepo barvan glas je prišel do veljave tudi tokrat in občinstvo ni štedilo s priznanjem. Bilo je tudi nekaj manjših vlog, ki so jih vsi lepo izvedli. Posebno priznanje pa je treba izreči opernemu zboru, ki se je doslej uveljavil v vseh operah.

Največ zaslug pri tej izredno lepi predstavi ima brez dvoma dirigent Umberto Bertetoni, ki je vodil orkester s svojo sugestivno silo vsebinsko izdelan do potarkosti in ves ansambel na odru z neverjetno točnostjo.

MILAN PERTOT

ŠAHOVSKA OLIMPIADA se je pričela v Dubrovniku

V Umetnostni galeriji v Dubrovniku se je pričela v soboto 19. avgusta šahovska olimpiada. Svoja moštva so poslale naslednje države: Argentina, Avstrija, Čile, Danska, Finska, Francija, Grčija, Holandija, Italija, Jugoslavija, Norveška, Peru, Švedska, Zapadna Nemčija in Združene države Amerike.

Šahisti igrajo v treh velikih dvoranah, ki so okrašene z najlepšimi slikami renesančnih mojstrov, slikarjev baroka itd. V dvorane nima dostopa nihče, razen sodnikov in majno potrebnih funkcionarjev, tako da igrajo tekmovalci v popolnem miru. Obiskovalci olimpiade lahko zasledujejo potek partij na velikih demonstracijskih deskah v mestni dvorani, kamor prenašajo poteze po telefonu.

Olimpiada bo trajala 20 dni. Slovesna otvoritev je bila ob prisotnosti najboljših šahistov raznih držav. Odprl jo je Ljuban Jakšić, pomočnik direktorja Direkcije za informacije in vršilec dolžnosti predsednika Šahovske zveze Jugoslavije. Za njim je spregovoril predsednik Svetovne šahovske federacije Folke Roggar, ki je v svojem govoru dejal: «Šahovska zveza Jugoslavije je storila vse, kar je potrebno, da bi olimpiada uspela čim boljše. Z velikim zadovoljstvom ugotavljamo, da je bilo sodelovanje med Svetovno šahovsko organizacijo in Šahovsko zvezo popolno. Zahvaljujem se prijateljem iz Jugoslavije za vse, kar so storili v namenu, da se okrepi mednarodno šahovsko sodelovanje in da se tako izboljšajo odnosi med vsemi narodi. Upam, da bo ta turnir velika manifestacija v zgodovini šaha.»

Za njim so spregovorili še Rado Ljub Colaković, predsednik Sveta za znanost in kulturo FLRJ, dalje Hans Knoch, namestnik glavnega sodnika na olimpiadi in bivši svetovni prvak dr. Euwe.

V prvem kolu so se srečale naslednje države:

- Jugoslavija - Zapadna Nemčija 2:1 (1 prekinjena partija)
 Gligorić - Unzicker prekinjeno, Trifunović - Pfeiffer, remi, Rabar - Relistab, remi, Vidmar - Staudte 1:0.
 ZDA - Holandska 1:1 (2 prekinjeni)
 Reshewsky - Euwe, prekinjeno, Horowitz - Van Shelting, remi, Shenswit - Kortlever, remi, Kramer - Donner, prekinjeno.
 Avstrija - Italija 1 1/2 : 2 1/2
 Benni - Castaldi 1:0, Busek - Nestler, remi, Mueller - Porecca 0:1, Poldi - Giustolizzi 0:1.
 Francija - Danska 0:1 (3 prekin.)

VIDMAR mlajši.

DR. TRIFUNOVIĆ.

- Tartakover - Paulsen, prekinjeno, Rossolimo - Enevoldsen, prekinjeno, Hugo - Petersen, prekinjeno, Chaudé - Kupferstik 0:1, Grčija - Belgija 0:3 (1 prekinjena), Mastakiadis - O'Kelly 0:1, Panagopolos - Dunkelblum 0:1, Bulakanis - Tibaut 0:1.

Švedska - Finska 1 1/2 : 1/2 (2 prekinjeni)
 Skoald - Ojanen 1:0, Johanson - Niemi, prekinjeno, Bergquist - Niemala, prekinjeno, Bergquist - Hoeloe, remi.

Dvoboja med Argentino in Perujem ter Norveško in Čilejem sta bila odigrana v soboto, ko je prost dan, ker so Južni Američani prispeli šele zvečer pred pričetkom olimpiade.

V drugem kolu so bili rezultati: Norveška : Jugoslavija: Mire : Gligorić 0:1, Morken : Pirc prekinjeno v boljši poziciji za Pirca, Kongsnaven : Trifunović 0:1, Opsej : Rabar prekinjeno v nejasni poziciji.

Zapadna Nemčija : Švedska: Unzicker : Skoald 1:0, Pfeiffer : Johanson 1:0, Relistab : Bergquist A, 1:0, Staudte : Bergquist N. prekinjeno.

Finska : Grčija: Ojanen : Mastakiadis 1:0, Niemela : Anagopolos, prekinjeno, Helle : Zografakis remis, Helkinhelmo : Otoneos prekinjeno.

Belgija : Francija: O'Kelly : Tartakover prekinjeno, Dunkelblum : Rossolimo 0:1, Devos : Hugo prekinjeno, Tibaut : madame Chaudé 1:0.

Danska : Peru: Enevoldsen : Canal remis, Petersen : Sumar 1:0, Kupferstik : Zapata prekinjeno, Nilsen : Pinson 0:1.

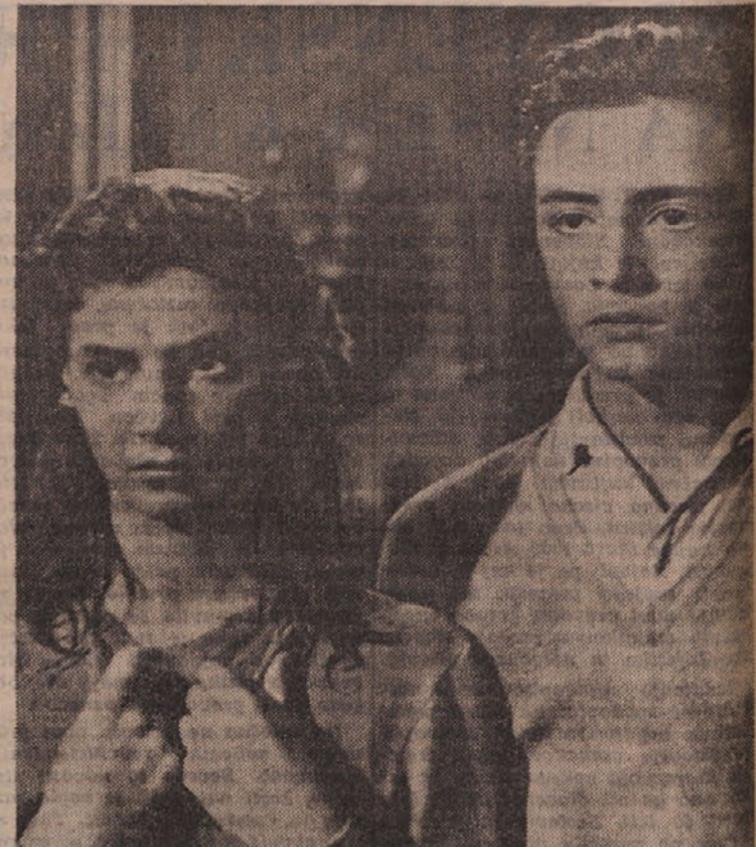
Italija : ZDA: Castaldi : Reshewsky 0:1, Nestler : Horowitz prekinjeno, Giustolizzi : Steiner 0:1, Primavera : Kramer 0:1.

Čile : Holandija: Castiglo : Euwe prekinjeno, Flores : Kortlever remis, Letelier : Kramer prekinjeno, Macioni : Donner prekinjeno.

Argentina : Avstrija: Najdorf : Benni remis, Bolbochan : Busek prekinjeno, Guimard : Mueller remis, Rosetto : Jambert prekinjeno.

Igralec Jugoslavije na prvi deski Svetozar Gligorić je izjavil novinarjem, da bo šahovska olimpiada v Dubrovniku mnogo pripomogla, da se ugotovi razmerje med vodilnimi šahovskimi državami v svetu. Od zadnje olimpiade leta 1939 v Buenos Airesu se je razmerje šahovskih sil precej spremenilo. V mnogih državah se je šah zelo razvil. Med te države spada brez dvoma Jugoslavija. Na prejšnjih olimpiadah je bilo moštvo ZDA nesporno najbolje, danes imajo prav toliko upanja na zmago tudi Jugoslavija, Argentina, Nizozemska, Švedska in Zahodna Nemčija. Seveda lahko prinese olimpiada tudi presenečenja.

Po drugem kolu je stanje naslednje: Jugoslavija, ZDA, Belgija 4 (3) točke, Nemčija 4 (2), Danska 2 in pol (4), Avstrija 2 (3), Peru, Nizozemska 1 in pol (5), Švedska 1 in pol (3), Francija 1 (5), Čile, Argentina pol (7), Grčija pol (3), Norveška 0 (6).

Italija se bo predstavila na festivalu v Benetkah s filmom «Jutri bo prepozno». Film je režiral Vittorio De Sica.

PRVI FILMI na beneškem festivalu

Razen kanalov in gondol, dožev palače in Markovega trga so v Benetkah tudi vsakoletne tradicionalne prireditve, ki privabljajo tujce v to mesto na morju. Beseda «Benetke» je postala oznaka za te prireditve ne glede na sam pomen besede. In kakor zbira razstava likovne umetnosti v svojih paviljonih publiko iz oddaljenih krajev sveta — ljubitelje in poznavalce umetnosti poleg snobov in podobnih predstavnikov «visoke» družbe, — tako ima vsako jesen filmski festival svoje obiskovalce, ki gotovo niso prišli samo — ali pa sploh ne — zaradi filmov, ki jih tam prikazujejo, temveč se pri vsej stvari še vse polno upostranskim namenom, ki niso v nikaki tesni zvezi s filmsko umetnostjo. Kajpada so tudi taki, ki bi ves hoteli, ako bi mogli vedržati, videti vse filme, ki jih pa ni malo; poleg prvih filmov so še različni dokumentarni filmi itd.

Snobizem mogoče tu nima tako širokega področja za svoje uveljavljanje.

Walt Disney, ki bo tudi kljub marsikateri manj posrečeni stvari le ostal v zgodovini filmske umetnosti zapisan z zlatimi črkami (na se mu veliki približujemo s talci ali drugačnimi merili, on ima v otrokih svoje najvestejše zavzemke), in ki si je osvojil že dolgo predvojno mladež skoraj vsega sveta s svojo «Sneguljico», je sedaj pravi drugo filmsko pravljico slikanico «Pepelko». V tem filmu se je po raznih vmesnih poskusih pet vrnil v tesno bližino Sneguljice. Zgodba Pepelke je znana vsaki saški verzije, vendar je Pepelka dobra, lepa in prijazna deklica moških oči in plavih las, ki se na koncu vseh nezdah in neprijetnosti s hudoobno mačeho le poroči z močnim princem. Disney, ki v filmih slikanice izdelava vse podrobnosti, daje velike vloge zlasti živalim, ki postanejo na ta način najbolj zanimive osebe. Kljub nekaterim pomanjšljivostim, bo film otokom vendar zelo upagal.

Pester zunanji okvir vsakoletnemu filmskemu festivalu daje poleg mondenih prireditev z «razstavom» ženskih toilet tudi navzočnost tega ali onega filmskega zvezdnika ali zvezde. V takem okviru je bila v nedeljo zvečer otvoritvena predstava XI. filmskega festivala v Benetkah. Zastave 22 držav, ki se s svojimi filmi udeležujejo festivala, pa so dajale od daleč vidno sliko mednarodnosti prireditve. Pozornost mnogih je bila obrnjena ne toliko na prvi film, ki je bil na programu, (tega boš imel že še priložnost videti), temveč na navzočnost Barbare Stanwick, Roberta Taylorja, Jeana Simmonsa in Marie Montez. Videti enkrat takole od blizu velikega filmskega igralca — to je tudi nekaj... Glede privlačnosti, ki jo ima beneški festival tudi na filmske igralce, mu drugi festivali ne morejo konkurirati.

Naslednji dan so prikazovali angleški film «The Blue Lamp», kar pomeni «Modra svetilka» (ki vsebuje nad rdom londonskega «Scotland Yarda»). Dasi gre torej v filmu za znano kriminalno policijo, vendar ni mogoče govoriti o običajnem kriminalnem filmu. V «Modri svetilki» namreč ne gre za to, kdo je zločinec, ki ga je treba najti (in to ga najdejo, se film konča), temveč zločinec je poznan že od začetka, gre bolj za to, da se prikaže, kaj zločinec počne in kakšni so bili motivi njegovega dejanja. To je tehniški zalog kopriral in ustvaril so film, ki sicer ni nekaj vrhunskega, lahko pokaže kjer koli.

Po uradni otvoritvi festivala, (za kar je bilo treba ministra), se je pričel program na dokaj čuden, a posrečen način. Nekje na Holandskem so iztaknili neke vrste filmski žurnal, star dobrih 50 let. Sedaj so ga prefotografirali in povečali in tako je v nedeljo zvečer občinstvo med drugim gledalo kronanje holandske kraljice Viljemine in pa Zolaža v Dreyfussovo ženo, ko gresta na sodnijo k obnovitvi zloglasnega procesa.

Tudi naslednji film ni bil za velike ljudi, toda veliki pogosto nič manj radi ne gledajo stvari, ki so za otroke. Sicer pa je za vse to slavnostno občinstvo mogoče še ves najboljše, nuditi mu stvar za otroke.

Na IX. šahovski olimpiadi nastopa Jugoslavija v spremenjeni postavi: Gligorić, Pirc, dr. Trifunović in Rabar. Rezervi sta ing. Vidmar in Pirc. Četrtil član ekipe Brislav in Rabar je igralec, ki se je na nešteto mednarodnih dvobojih izkazal kot odlični taktik. V mateku s Svico je dobro vodil svoje bele figure v napadu.

Niemcovičeva obramba

Beli: Rabar Crni: dr. Leepin
 1. d2-d4 Sg8-f6
 2. c2-c4 e7-e6
 3. Sbl-c3 Lf8-b4

To je značilna poteza Niemcovičeve obrambe. Glavna borba v otvoritvah z damskim kmetom se vrši za polje e4. Kdor od obeh nasprotnikov zasede to važno središčno točko, ima dobre izgleda za glavni napad.

4. e2-e3

Najsolidnejši dogovor. Niemcovičeva obramba je zelo razširjena in priljubljena in dopušča nešteto nepreglednih in težko preračunljivih variant, nevarnih za oba igralca.

Beli lahko igra tudi 4. a3, 4. Db3, 4. Dc2 ali 4. Sf3. V vseh teh primerih, ki jih teorija priporoča, nastane živa in kombinarska igra.

4. — 0
 5. Lf1-d3 d7-d5

Ostrejši je bojni napad e5, ki naj slabši beži središče. N. pr. e5. a3 Lc3: 7. bc3: d5 itd.

6. a2-a3 Lb4-e7

Običajno se vzame skakač, na e3 ter po 7. bc3: e5 8. Se2 b6 10. 0-0 La6! Zamenjati močnega belopoljnega lovca.

7. Sg1-f3	b7-b6	15. Lc1-d2	Sa5-b3
Crni igra premalo podjetno. Nujna je bila poteza c5 z ostro igro po 8. 0-0 cd4: 9. ed4: dc4: 10. Lc4: Tako pa črni kmalu zaide v težave, ki jih ima z razvojem svojih figur:		16. Tal-d1	c5-c4
8. Dd1-e2		17. Ld3-c2	Sb3-d2:
Poteza ima med drugim tudi namen preprečiti zamenjavo močnega belega lovca po dc4: Lc4: z La6.		18. Td1-d2:	a7-a6
8. —	Lc8-b7	19. Df2-f3	
9. c4-d5:	e6-d5:	Oba nasprotnika pripravljata generalni napad kmetov vsak na nasprotnem kraju.	
10. 0-0	Tf8-e8	19. —	Ld6-f8
11. Sf3-e5		20. Df3-h3	b6-b5
Tu stoji skakač dobro.		21. g2-g4	Sf6-e4
11. —	Lc7-d6	22. Sc3-e4:	d5-e4:
12. f2-f4	e7-e5	23. g4-g5	Dd8-d5
Sedaj prihaja ta udar nekoliko prepozno. Medtem si je beli že osiguril boljšo pozicijo v središču.		24. Td2-f2	Lb7-c8
13. Kgl-h1	Sb8-c6	25. f4-f5	Te8-e5:
14. De2-f2		26. d4-e5:	Dd5-e5:
Bela dama se podaja na kraljevo krilo, kjer bo nevarno ogrozila črno pozicijo.		27. Dh3-g4	Lc8-b7
14. —	Sc6-a5	Kmet na e4 visi.	
V svesti si neprijetne pozicije uprižori črni napad na damskem krilu, ki pa belemu ne dela nobenih preglavic.		28. g5-g6	Lf8-c5
		29. g6-17:+	Kg8-h8
		Na Kf7: sledi 30. f6 z grožnjo Dg7: + in Dd8+.	
		30. Tf2-g2! Crni se vda.	
		Stediti bi mogli še 30. — — — Le3	
		31. f6! g6 32. Dd7. in beli dobi še figuro ker grozi f8d+ z matom na e7.	

in. SIROSEK BORIS

Z EVROPSKEGA PRVENSTVA V PLAVANJU

Jugoslavija in Holandska vodita v vaterpolu

V nedeljo se je na Dunaju pričelo tekmovalno prvenstvo Evrope. Kakor se sedaj tako rado dogaja, tudi na Dunaju re nastopajo vse države Evrope, nasprotno, odsotnih jih je lepo število in to prav državam, ki v plavalnem športu nekaj pomenijo. Medtem ko je iz zapadne Evrope odrekla svojo udeležbo Velika Britanija, kar pa najbrž ni tako občutno, pa je treba priznati, da je evropsko plavalno prvenstvo brez udeležbe sovjetskih in madžarskih plavalcev zelo

okrnjeno. Te svoje odsotnosti seveda vzhodnoevropske države nimajo s čim opravičevati in jo je pripisovati neki trdoglavosti, ki seveda ni dosledna, kajti prav sedaj vidimo, da so prišle na evropsko laškoatletsko prvenstvo v Bruslju tudi ekipe vzhodnoevropskih držav, izveniši Madžarsko.

Prvi dan tekmovalja so bile na programu že nekatere prav zanimive točke, kot izločilne tekme na 100 m za moške. Tekmovalci so bili razdeljeni v dve skupini; v prvi

je bil tudi Jugoslovian Skanata, v drugi pa Stipetič. Najboljši čas je dosegel Francoz Alex Jany s 57.7. Skanata, ki je bil v svoji skupini tretji za Holancom Tjebesom, je dosegel čas 1:00.8, Stipetič pa, ki se je za Švedom Larsonom plasiral na drugo mesto, 1:00.4. V finale so prišli: Jany, Larson, Tjebes, Stipetič, Skanata, Nemeč Ditzinger in Italijan Pedersoli. Dva Jugoslavana med šestimi finalisti pomenita za Jugoslavijo ponos ne glede na mesto v finalu. Naslednjega dne so prva tri mesta zasedli Jany s 57.7, Larson 59.4 in Tjebes 1:00.3. Stipetič je zaostal za desetinko sekunde. Nemeč Ditzinger, Pedersoli in Skanata pa so dosegli enak, ne prav odličen čas 1:1.2.

Pri predtekmovaljih na 200 m prsno za ženske so se uveljavile francoske in severnoevropske plavalke. Vendar si je tudi Jugoslovanka Mira Korpesova s četrtem mestom v svoji skupini in s časom 3:8.1 priborila vstop v finale za naslednji dan. Naslednji dan je dal poleg prvaka Evrope na 100 m prsno za moške tudi evropsko prvakinjo na 200 m prsno za ženske. S precej dobrim časom je to prvenstvo pripadlo Belgijki Vergaewen 3:0.0. Sledita dve Holandki, Francozija, Jensen (Danska) in nato kot šesta Korpesova. Za njo je ostala še Avstrijka Kofler.

Se pred uradnim pričetkom sta nastopili v vaterpolu Jugoslavija in Svica. Jugoslavija je zmagala z 18:4, nato pa naslednjega dne Avstrije z 8:3 in tretji dan olimpijske prvake Italijane z 9:7. Prvi dan pa so Avstriji premagali Francoze z 8:6, Holanci pa Švede s 4:3. Švedi

so se nato znesli nad Svicarji z 12:1. Tudi Holanci so se spravili nad Svicarje in jim za slovo nasuli polno košaro — golovi: 17:3; Italija — Francija pa 11:6.

Drugi dan tekmovalja so najboljše plavalke preskusile svoje moči na 100 prostu. Bile so v dveh skupinah. V prvi je zmagala Nizozemka Schumacher z 1:7.2, v drugi pa njena rojakinja Vaessen z 1:8.2. Med drugimi se je prebila v finale Ljubljanka Draguša Fine-Gamacchio, ki biva v Italiji in seveda nastopa za Italijo; ima tudi italijanski državni rekord na 100 m prostu s časom pod 1:10. Jugoslovanki Loparičeva in Grkiničeva nista dosegli rezultatov, da bi lahko še naprej tekmovali. Naslednjega dne pa v finalnih tekmah tudi Finčeva ni nastopila zaradi nerazpoložnosti. Kakor prejšnji dan je tudi v finalu zmagala Schumacherjeva, le da je še čas popravila na 1:6.4.

Pri skokih s 3 metrov je zmagal Nemeč Alderhold s 183.08 točk. Četrli dan tekem za evropsko prvenstvo v plavanju je prinesel holandskim vaterpolistom zmago nad Francijo s 6:1 ter italijarskemu moštvo z zmago nad Svico z rezultatom 12:1. Jugoslavija v tem kolu ni igrala.

V štafeti 4x200 m prostu je zmagala Švedska s časom 9'6"5 pred Francijo Jugoslavijo (Brata Stipetič, Skanata in Vidovič, 9'12"7), Italijo, Avstrijo in Turčijo. Borba je bila zelo dramatična. V prvem teku je vodila Jugoslavija. V drugem je švedski plavač prehitel Jugoslavana in tudi tretji je povečal razliko pred Jugoslavijo in Francijo. V četrtem teku je štartal za Francijo Jary, ki se je z neverjetno brzino bližal Jugoslovani, ga prehitel in ogrožal tudi že četrtega švedskega plavača, čeprav je bila razlika med njima ob startu za osem dolžin. Če bi imel Jany še 50 m pred seboj, bi Francija zasedla 1. mesto.

Predteki so bili na 100 hrbtno ženske. Pri skokih z deske pa je zmagala Francozinja Moreau.

SPORED ODDAJ V TEDNU od 25.8.50 do 31.8.50

Poročila v slovenščini vsak dan ob 7.00 (ob nedeljah 7.30) 13.00 19.30 in 23.05. Poročila v italijanski vsak dan ob 6.45 (ob nedeljah 7.15) 12.45 19.15 in 23.00. Poročila v hrvaščini vsak dan ob 18.45. Pregled tiska v italijanski vsak dan ob 14.30. Pregled tiska v slovenščini vsak dan ob 14.45. Politične aktualnosti v italijanski vsak torek, sredo, četrtek, petek. Jutranja glasba vsak dan ob 6.30 do 6.45 in od 7.15 do 7.30, ob nedeljah od 7.00 do 7.15 in od 7.45 do 8.15.

PETEK: 25.8.50.
12.00 Labek opoldanski koncert. 13.05 Pevski koncert tenorista Bruna Bracchetti. 13.45 Ljudska univerza: Kako je nastal tank (slov.). 14.00 Igra Stojan Stenovič s svojo kapelo. 18.15 Klavirski koncert Marjana Lipovška. 20.00 Uganite kaj igramo (slov.). 20.30 Slušna igra (ital.). 22.00 Nova Jugoslavija: Jugoslovanski delavci prevzema-jo tovarne (slov.).

SOBOTA: 26.8.50.
12.00 Opoldanski koncert. 13.15 Pevski koncert sopranistke Albin Cvetke. 13.45 Gospodarski pregled (ital.). 14.00 Novejša lahka glasba. 18.00 Pionirska ura (ital.). 19.45 Borbene pesmi. 20.00 Hrvatski kulturni pregled (hrv.). 20.30 Pesmi jugoslovanskih narodov. 20.45 Politični pregled (slov.). 21.00 Veder sobotni večer (slov.). 22.00 Potovanja po socialistični Jugoslaviji (ital.). 22.15 Znanje operne arje.

NEDELJA: 27.8.50.
8.30 Kmetijska ura (slov.). 9.00 Iz slovenske orkestralne glasbe. Nastop mladinske godbe iz Siške pri Ljubljani. 9.30 Kmetijska ura (ital.). 10.00 Folklorna glasba. 10.45 Oddaja za Bujščinu (hrv.). 11.15 Pojo in igrajo slavni solisti. 11.45 Našim ženam (slov.). 12.00 Glasba po željah (slov.). 13.30 Pionirska ura (slov.). 14.00 Glasba po željah (ital.). 17.00 Oddaja za podeželje: Pogovor v narečju: Ljermont Fatalist. Pred gospodarsko razstavo (slov.). 19.00 Kaj smo vam pripravili (ital.). 20.10 Sergej Rachmaninov: Klavirski koncert št. 3 v d — molu op. 30. 20.45 Politični pregled (ital.). 21.00 Iz opernega sveta. 22.00 Sportni pregled (ital.).

PONEDELJEK: 28.8.50.
12.00 Opoldanski koncert. 13.15 Peter spored narodne glasbe izvajajo Sonja Drakster, Božo Grošelj in Avgust Stanko. 14.00 Veracini: Sonata v e — molu, Schubert: Sonatina, izvajata Karlo Rupel in Albert Dermelj pri klavirju Marjan Lipovšek. 17.30 Sportni pregled (slov.). 18.00 Iz znanstvenega sveta (ital.). 18.15 Odlomki iz klasičnih oper. 20.45 Iz tržaškega ozemlja (slov.). 21.00 Vesela ura (ital.). 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (hrv.). 22.15 Glasbene slike.

TOREK: 29.8.50.
12.00 zabaven glasbeni spored. 12.30 Manuel de Falla: Trivogelnik, baletna suita. 13.15 Klavirski koncert Gojmirja Demšarja. 13.45 Kulturni pregled (ital.). 14.00 Sergej Prokofjev: Peter in volk, izvajata orkester Radia Ljubljana p. v. Uroša Prevotška. 18.00 Ljudska univerza (ital.). 18.15 Iz slovenske orkestralne in solistične glasbe. 19.00 Glasbena medigra. 19.45 Kulturni pregled: O Goetheju (slov.). 20.00 Giacomo Puccini: La Boheme opera v 4 slikah.

SREDA: 30.8.50.
12.00 Opoldanski koncert. 13.15 Koncert sopranistke Kozem Rožice — nato lahka glasba. 14.00 Poje zbor slovenske filharmonije p. v. Rada Simonitja. 18.00 Z našim ljudstvom (ital.). 18.15 Orkestralne skladbe Claudea Debussy — ja. 20.00 Baletna glasba. 20.30 Radijski obzornik 1950 (ital.). 21.00 Slušna igra: Oliva Schreiner: Svečena (slov.). 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (ital.). 22.30 Edvard Grieg: Klavirski koncert v a molu op. 16.

CETRTEK: 31.8.50.
12.00 Iz oper Bellinija in Donizetti. 12.30 Lahki instrumentalni soli. 13.45 Našim ženam (ital.). 14.00 Igra Stojan tenovic s svojo kapelo. 18.00 Koncert violinista Karla Rupla, pri klavirju Marjan Lipovšek. 20.15 Edvard Grieg: Norveški ples op. 35. 20.30 Komorni zbor iz Trsta p. v. Ubalda Vrabca. 21.00 Radijski obzornik Križišče — Indija (slov.). 21.15 Prijubljene operne arje. 22.00 Feuilletons (ital.).

21 držav na evropskih laškoatletskih tekmah

SOVJETSKI ATLETI DOSEGAJO PRVENSTVA

Lahkoatletske reprezentance 21 evropskih držav so se zbrale v Bruslju, da se bore za naslove evropskih prvakov. Med njimi so tudi atletje Sovjetske zveze in drugih vzhodnih držav, razen Madžarske, tako da bo laškoatletsko prvenstvo dalo popolnejšo sliko sil, kot pa dunajsko prvenstvo v plavanju, na katerem ni vzhodnoevropskih držav.

Otvoritev je bila slovesna z mimohodom vseh atletov. Predstavniki vseh držav so bili predstavljeni princu Baldovinu, ki je tekmovalje tudi odprl.

Program se je tudi začel s startom maratoncev. Ko so ti po prvem krogu zapustili stadion, so se nadaljevale tekme. Kot prva je bilo izločilno tekmovalje na 110 m z zaprekami. V finale so se plasirali Bulantšik (SZ), Hildreth (V. B.), Marie (Fr.), Lundberg (Sved-

ska), Albanese (It.) in Omnes (Fr.). V prvih tekih na 100 m so se plasirali v finale Karakulov (SZ), Pedersen (Norv.), Pecelj (FLRJ), Disko (Polj), Lectese (It.), Griev (V. B.), Schibsky (Danska), Penna (Lit.), Bally (Fr.), Thordsvalson (Island), Sukarev (SZ) in Clausen (Island).

Prve finalne tekme so bile v metu krogla za ženske. Zmagala je sovjetska tekmovalka Andrejeva s 14.35 m in s tem dosegla naslov evropske prvakinje. Tudi drugo mesto je zasedla sovjetska tekmovalka. Jugoslovanka Radosavljevič se je plasirala na 6. mesto.

V prvih tekih na 400 m so prišli v finale: Anglež Lewis in Finec Graeffe, Anglež Pugh, Islandec Laruss, Francoz Lunis, Šveda Brannstrom in Wolfbrandt, Finec Back, Italijana Peterlini in Siddi.

Za finalna tekmovalja štafet 4x100 so se po izločilnih tekmovaljih plasirale ZSSR, FLRJ, Belgija, Francija, Italija in Švedska, Velika Britanija in Island sta bili skvalificirani zaradi nepravilne predaje štafetnih palic.

V prvih tekih na 800 m so prišli v finale Norvežan Boysen, Sved Bengston, Francoz Hensenne, Sved Linden, Anglež Bannister in Francoz Clare.

Naslove evropskih prvakov sta si nato zopet priborila dva sovjetska tekmovalca. V troskoku je zmagal Serbakov s 15.39 m, v metu kopja pa Smirnickaja s 47.55 m. Jugoslovanka Radosavljevičeva je dosegla 7. mesto.

V teku na 10.000 m je zmagal Ceh Zatopek, ki je postavil nov rekord s časom 29.12.2. Prvi Jugoslovian je bil Stefanovič na 9. mestu.

V maratoni pa je zmagal Anglež Holden s časom 2 uri 32'13"4.

Nedelja v tržaškem športu

TRETJI DAN TEKEM ZA «KRASKI POKAL»

Tretji dan tekem za «Kraški pokal» je nekoliko spremenil lestvico moštev, tako da vodi zdaj Prosek s 5 točkami in z razliko golov 12:4 pred Nabrežino, ki ima tudi 5 točk, a razliko golov 7:4. Sledijo Opčine in Kontovel s 3 točkami, Bazovica z 2 in Sestlan, ki je še vedno brez nobene točke.

Na nedeljskih tekmah se je Kontovel srečal z Nabrežino in dosegel neodločen rezultat 1:1. Skozi vso tekmo je vodil Kontovel z enim golom, čeprav sta bili moštvi precej izenačeni. Sele ob koncu igre je padel gol za Nabrežino. Najboljši mož na polju je bil vratar Kontovela Regent.

Prosek je igral s Sestlanom in dosegel visok rezultat 5:1. Ves čas igra so prevladovali Prosečani, Gol za Sestlan je dal Lesica.

Tretja tekma za «Kraški pokal» je bila med Opčinami in Bazovico. Končala se je z rezultatom 4:0 za Opčine. Krivdo za tako visok poraz nosi predvsem bazoviška obramba, sicer pa so bili Opčinci ves čas gospodarji igrišča.

MRAKA IN DIERTL ZOPET V TRSTU

V nedeljo bodo na Montebellu motorne dirke. Sodelovala bosta jugoslovanska brata Slavko in Vinko Mrak, ki se je na spomladanskih tekmah močno pobil. Prijavil se je tudi zmagovalec spomladanskih tekem Nemeč Diertl.

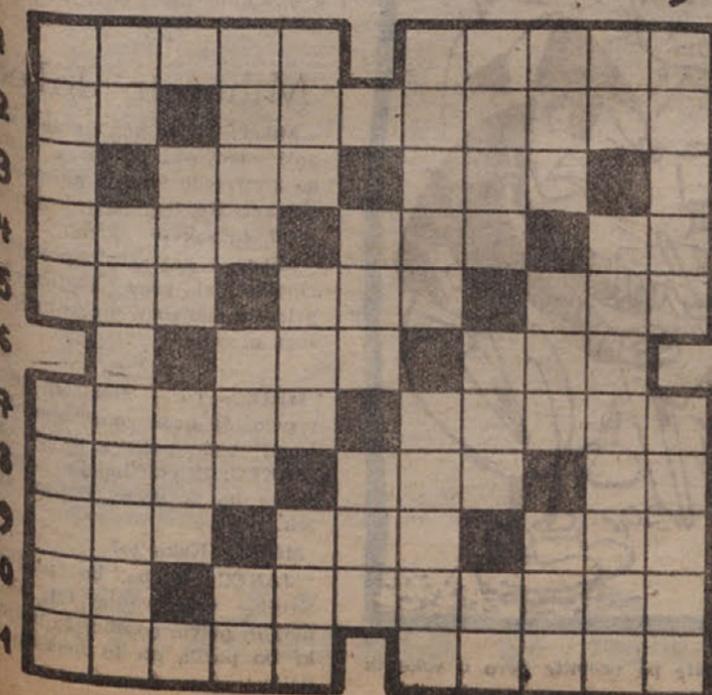
RAZNE VESTI

Dva nova svetovna rekorda sta dosegla Georges Roden (ZDA) v teku na 400 m s časom 45.8, kar je za eno desetinko boljši od prejšnjega rekorda, ter Jim Fuchs v metu krogla s 17.50 m.

Naskoki na Rokavski preliv so letos izredno pogosti. Mnogo plavalcev mora med plavazjem odstopiti, nekateri imajo tako smolo, da morajo popustiti skoro pred ciljem. Američanki Clarense Chadwick iz San Diega je uspelo, da je izboljšala rekord Gertrude Ederle, ki ga je postavila ta že leta 1926 za več kot eno uro. Američanka je preplavala Rokav v 13 urah in 23 minutah.

UGANKE ZA BISTRE GLAVE

A B C Č D E F G H I J

Vodoravno: 1. kemična prvina — pripadnik človeške rase; 2. igralna karta — vrsta mesa; 3. pevski glas — sova; 4. brzda — del obleke — ploskovna mera; 5. hudo — obmorski kraj v Jugoslaviji — žensko ime; 6. drevo — veznik; 7. mehanična priprava — moško ime; 8. spalnica na ladji — povodna žival — kratka za akademski naslov; 9. časovna enota — vrednostni papir — telesna tekočina; 10. kazalni zalamek — francoski državnik; 11. kosmulja — pravilo.

Navpično: A. mesto v Evropi — vrh v Kamniških planinah; B. del voza — Askerčeva pesnitev; C. moško ime — snet; C. sivalna potrebščina — udav — predlog; D. alpska dolina (v Julijskih Alpah) — borba — pevski glas; E. vročina — zločin; F. stran sveta — Masseneta opera; G. tračična oseba iz starogrške dramatike — hitro gibanje — italijanski spolnik; H. pokoj — gibanje v zraku — veznik; I. veznik — letališče; J. del karpatskega gorstva — pritok Save.

REŠITEV

Vodoravno: 1) mir — kes; 2) Koper — porok. 3) roka, Eros, pat. 4) bala — osat — radar. 5) Oka — kres — korito. 6) uren — Boka. 7) osamel — moda — ura. 8) notes — čila — kros. 9) kot — vila — slad. 10) meter — napad. 11) nos — ris.

Navpično: A) bo — on. B) rak — sok. C) Kola — atom. D) moka — umeten. E) lipa — kres — top. F) Re — orel — ves. G) resen — sir. H) ras — mlil. I) pot — bolan. J) kos — koda — ar. K) čer — roka — spis. L) sopara — klas. M) kadi — urad. N) tat — rod. O) ro — as.

LIUDSKI TEDNIK
Odgovorni urednik
KAVS FRANC
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6
Rokopisli se ne vračajo

JUCI

piše

Draga Juca! Cakam nate, nekaj dni še, da v Padriče skupaj greva na vakance kakor nama pač pritiče.

Toda, kakor vidim, tebe nihče zlepa ne premakne z dela. Saj ne rečem, Juca, človek vedno kaj iztakne, da ne more zdoma. Vendar tokrat se pa le odloči, ako nočeš, da bolezen ali vojna te zaskoči.

Ko že govoriš o vojni, sem se spomnila maršala, ki so ga te dni spustili, Ta edinstvena morala v laškem sodstvenem postopku je rešila že neštete bivše duksove pajdaše. Snoparske avtoritete bodo kmalu kakor olje splavale na površino in ponovno vsiljevale svetu črno zapuščino.

V tem jim zlasti gre na roko kominformovska zalega, ki še zdaj se poslužuje bivših klavcev. Razen tega pravkar išče za Korejo prostovoljca — generala. In Graziani, ki že davno dozorel je za vešala, bo bržčas za vse primeren, da nabere za rekrute med priznanimi zločinci iz fašistične vedute; Fidia, Davide in slični bodo prvovrstne sile, ker so v vojni in pred vojno klatle, ropale, morile ruske, španske demokrate. Jaz bi, Juca, le želela, ko bi jih na dolgi poti iz zasede kje zajela oborožena patrula abesinskega cesarja. Tam Grazianija bi vzeli, za občinskega kravarja! Morda bi ga prej ocvrli, toda to se nas ne tiče! Torej Juca, kot rečenô, Jutri greva kar v Padriče.

Zopet Koreja

— Zdi se, da bodo letos Korejci osvobodili Korejo.

— Ne verjamem...

— Zakaj?

— Ker jo tudi Američani in Rusi osvobajajo.

(«Pavlihan»)

Branimo cigareto

Moški z metlo ali kuhalnico je nerodna prikazen; ravno tako ženska s polemičnim peresom v rokah. Vsak najbolj pametno stori, če se drži svojega opravila. Tega zlatega nauka noče poslušati neka Miranda Rotteri; (v slovenščini bi se to ime glasilo nekako: Čudovita Polomljakovič ali pa Polomka Čudakovič). Naša Miranda je pograbila polemično perô ter napisala za revije «Oggi» daljši članek o obisku obmejnih Jugoslovancev v Gorici v nedeljo 13. avgusta. Ker poznamo smer lista «Oggi», ki nam nikoli ni naklonjen, smo z začudenjem brali takoj v začetku članka to-le ugotovitev: «Ozemlje ob Soči je stoletja gravitiralo v Gorico, naravno izhodišče prometa, center za vse nabave in ključ za vsako udejstvovanje; in z mirovno pogodbo je nastal nepremostljiv prepad med Gorico in njenim naravnim zaledjem...»

Kaj si je Miranda mislila pri tem? Saj to je tisto, kar mi vedno trdimo, da se središče ne sme odtrgati od zaledja in da vrata morajo tja, kamor je šla hiša! Seveda je Miranda hotela reči le to, da bi bilo treba priključiti k italijanski Gorici vse ozemlje do Bovca in do Postojne ali mogoče celo do Ljubljane, ampak povedala tega ni; zareklo se ji je.

Sledi opis «obiska» približno v istem slogu, kakor smo ga brali v tržaškem časopisu; Miranda pa le priznava, da so Jugoslovani nudili v plačilo, odnosno v zameno, ker za nakupovanje niso imeli lir, druge stvari: hlebce masla, steklenice žganja, zlate predmete, stare srebrne lire, ki niso več v prometu itd. Saj pravimo: Mirandin članek bi kar podpisali, če se ne bi bila zalela v jugoslovanske cigarete, ki so jih tudi ponujali v zameno in ki jih ona imenuje «smrdeče kakor kuga — pestilenziali». Le počasi, čudovita Miranda! Ti bi zljala, kje povsod širom po svetu

kadijo jugoslovanske cigarete in kako živahno je povpraševanje po njih. Ta tvoja opazka o jugoslovanskih cigaretah nam kaže res «pestilenzialni» duh, s katerim si se pripravila na pisanje. Ni ti uspelo, draga Polomka Čudakovič. A naj ti bo odpuščeno; kajti najbrž so na cigarete razumeš toliko kot na polemiko. Nasprotno: Prav prisrčen hvala za Tvoj članek, ki je bil zamišljen kot polemičen, a se je pokazal kot — polomičen!

Ob svetem letu

Ob svetem letu prirejajo za duševni blagor tujcev, ki so prišli v Rim na romanje tudi koncerte. Pred redavnim so po Rimu plakati napovedovali, da bo koncert v Sikstinski kapeli.

Pa sta se znašla pred tem plakatom dva verna romarja. Gledata plakat in prvi eden izmed njiju: Ta koncert pa morava iti res poslušat. Pomisli, igrala bo znamenita sikstinska kapela.

«Vojnohujskaška» propaganda

Informbirojevska glasila objavljajo senzacionalno vest, da predvajajo v Jugoslaviji ameriške filme, ki služijo za vojnohujskaško propagando. Med najbolj nevarnimi filmi naštevajo filme «Večna Eva», «Tarzan zmaguje», «Pesem mrtvim ljubincem» itd. Informbirojevce najbrž jezi, ker so bile Tarzanove opice pred Rusi, tako da jih niso mogli oni izumiti, in ker se ni dokazano, da je bila Eva Rusinja. Vse pa, kar ni rusko — je seveda vojnohujskaško.

Dober tek!

Na hodniku v naši stavbi, kjer kominformisti tako radi mažejo zidove, so te dni prilepili plakat,

TRŽAŠKA OBNOVA

A: Poglej, kako lepo so obnovili sodnijsko palačo in zapore.
B: Veš, to pa zato, da bodo procesi, ki jih bo Madre Patria obnovila — če pride k nam, seveda — bolj slovesni.

kjer njihova Zveza partizanov in političnih preganjancev vabi v Milje na velik ples. Na tem plakatu beremo, da bo igral godbni odsek, da bo ta veselica 27. avgusta, da bo bogato opremljeni buffet, da bo organiziran izlet z Miljskim parnikom...

Res, krasna slovenščina! Kaj delajo zaščitniki slovenske kulture, da dopuščajo tako maličenje slovenskega jezika, razen, če oni sami boljšega jezika ne znajo?...

Kar se pa «bogato opremljena buffeta» tiče, bo vsakdo sodil, da bodo kominformisti v Miljah žrli mize in stole, namesto obloženih kruhkov in klobas. «Kraška burja» jim želi vsekakor dober tek in dobro prebavo!

Mesec demokratičnega tiska mesec resnice

Kominformistični listi poročajo, da bo od prvega do 30. septembra «mesec demokratičnega tiska». Odbor za ta «mesec» je izdal razglas, v katerem pravi, da je treba v tem času vsod razširiti glas resnice.

Zato je upati, da bodo komin-

formisti, sicer nekoliko prepozno, objavili dokumente, iz katerih izhaja, da je nacistični maršal von Kleist v sovjetskih rokah.

Bolj verjetno pa je, da bodo pisali, da pripravljata tudi maršal Graziani načrte za Jugoslavijo za napad na ...luno.

Med vrstami

Oj ta nesrečna cona B! Ze nekaj časa je italijansko časopisje molčalo o con B. Pri najboljši volji (pravilno: pri najslabši volji), ki so jo vedno kazali, listi ne morejo najti v upravi cone B kaj takega, da bi se zgražali, kakor je njihova priljubljena navada. Toda glej vraga! Listom je prišla na pomoč tržaška civilna policija, ki ljudem iz cone B brani prenašati najnujnejše potrebščine, posebno živila, in sicer tudi v najskromnejših količinah. Tako imajo ti listi spet priliko, da se bavijo z zločasnô cono B.

Med vrstami: Listi seveda izrabljajo to priliko. Toda kako?! Ko so pisali pravilnice o terorju in preganjanju v con B, smo čitali debele naslove ter dolge kolone besedila, ki bi delalo čast najzakonitejšemu gangstrskemu romanu; sledili so plemeneči protesti in obtožbe ter klicanje na pomoč naslovljeno v Rim, London, Washington, na OZN in bog ve še kam. Zdaj, ko gre za očitno uradno organizirano samovoljnost, pa v teh listih vidimo skromne naslove, nekaj pohlevnih, jokavih vrstic o dogodkih in nato spet nekaj ravno tako ponižnih vrstic, naj civilna policija za božjo voljo premisli in pregleda, če ne bi kazalo drugače postopati. Ni klicov v Rim, ne v London, ne v Washington. Skratka: Kadar gre za pisanje o jugoslovanski upravi, tedaj se spuščajo vsi gromi in strele; ko pa gre za tržaške oblasti, se zadovoljijo s kratkim, mehkoklavrnim dekrom.

Mihec in Jakec

Mihec: Ali že veš, da se bavijo naši odgovorni organi z mislijo, da prepovedo igranje harmonike?

Jakec: Ne, tega pa res še nisem slišal. In zakaj?

Mihec: I pač zato, ker čim harmoniko malo preveč raztegneš, že prideš z eno roko preko meje našega ozemlja.

MIHEC: Torej Nemcem je le uspelo, da bodo zopet oboroženi. Dobiti bodo policijo 60.000 mož.

JAKEC: Privoščimo jim. Ampak draga bo ta stvar. Dvojni strošek.

MIHEC: Kako to?

JAKEC: Treba bo plačevati stroške vzdrževanja teh 60.000 mož in potem posebej še policijo, ki bo pazila na to nemško policijo.

LEPI PRIJATELJI

Tržaški kominformisti so ponosni, da se je njihovemu pozivu za podpis štokholmskega apela za mir odzvalo 300 emigrantov iz Jugoslavije.

VIDALI: Le vskup, bratci! Samo za trenutek odložite nože in bajonete pa vzemite pero v roke in podpišite apel za mir!